

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

FRANCOUZSKÁ PŘIROVNÁNÍ TYPU „ADJ-COMME-N“
V POROVNÁNÍ S ČEŠTINOU

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

Autor práce: Lucie Pecholtová

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 1. května 2014

.....
Lucie Pecholtová

Děkuji panu doc. PhDr. Janu Radinskému, Ph.D. za jeho cenné připomínky a vstřícný přístup v průběhu vzniku této práce.

ANOTACE

Předmětem této bakalářské práce je srovnání francouzských přirovnání typu „Adj-comme-N“ s češtinou. Práce se skládá ze dvou částí.

První část je věnována teoretickému vymezení *frazeologie a idiomatiky* a jejich jednotek, *frazému* a *idiomu*. Následuje vymezení *přirovnání* jako specifické části frazeologie a idiomatiky a charakteristických znaků zadaného typu přirovnání.

Pro druhou část práce byl vyexcerpován vzorek přirovnání z korpusu frWaC, který je dále analyzován po stránce formální, sémantické a translatické, jíž je věnována největší část.

Hlavním cílem této práce je naznačit překladové možnosti do češtiny a zhodnotit míru ekvivalence při překladu zvolených výrazů.

ABSTRACT

The objective of this work is to compare French similes of the type “Adj-comme-N” to their Czech equivalents. The work consists of two parts.

The first part is focused on the theoretic definition of *phraseology and idiomatics* and its units, *phrasemes* and *idioms*. It is followed by the definition of *a simile*, as a specific part of phraseology and idiomatics, and the characteristic features of the assigned group of similes.

The samples have been extracted from the corpus frWaC. They are analysed in the respects of form, semantics and translation in the second part of this work. Most of our attention is paid to the aspect of translation.

The main aim of this work is to outline some of the possibilities of the translation into the Czech language and to evaluate the degree of equivalency preservation.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FRAZELOGIE A IDIOMATIKA	10
1.1 <i>Vymezení frazeologie a idiomatiky jako lingvistické disciplíny</i>	<i>10</i>
1.2 <i>Místo frazeologie a idiomatiky v jazyce</i>	<i>11</i>
1.3 <i>Frazém a idiom</i>	<i>12</i>
1.3.1 <i>Vymezení pojmů</i>	<i>12</i>
1.3.2 <i>Dělení frazémů a idiomů</i>	<i>14</i>
1.3.3 <i>Analyzovatelné aspekty idiomatické jednotky</i>	<i>16</i>
1.3.4 <i>Transformace a varianty</i>	<i>16</i>
1.3.5 <i>Možnosti překladu frazémů a idiomů</i>	<i>17</i>
2 PŘIROVNÁNÍ	19
2.1 <i>Definice přirovnání</i>	<i>19</i>
2.2 <i>Formálně-obsahová struktura a syntaktické uplatnění přirovnání</i>	<i>20</i>
2.3 <i>Obsazení formálně-obsahové struktury</i>	<i>22</i>
2.4 <i>Typ „Adj-comme-N“</i>	<i>22</i>
2.5 <i>Vztah přirovnání a metafory</i>	<i>24</i>
3 VÝCHODISKA PRO ANALÝZU	25
METODOLOGICKÁ KAPITOLA.....	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
1 FORMÁLNÍ ANALÝZA.....	29
1.1 <i>Struktura a morfolgie</i>	<i>29</i>
1.1.1 <i>Problematika determinantů.....</i>	<i>30</i>
1.2 <i>Syntax.....</i>	<i>31</i>
1.2.1 <i>Adj-</i>	<i>31</i>
1.2.2 <i>-comme-GN.....</i>	<i>32</i>
1.2.3 <i>Gramatické transformace a omezené možnosti syntaktické manipulace</i>	<i>32</i>

2 SÉMANTICKÁ ANALÝZA.....	34
2.1 Motivace.....	34
2.2 Varianty.....	34
3 TRANSLATOLOGICKÁ ANALÝZA	36
3.1 Překládá se doslovně se zachováním zadané struktury přirovnání.....	36
3.2 Překládá se doslovně, ale frekventovanější je nedoslovný překlad, který zachovává zadanou strukturu přirovnání.....	41
3.3 Překládá se doslovně, ale frekventovanější je jiný idiomatický výraz.....	43
3.4 Překládá se nedoslovným ekvivalentem, který zachovává zadanou strukturu přirovnání.....	46
3.5 Překládá se nedoslovným ekvivalentem, který zachovává zadanou strukturu přirovnání, ale frekventovanější je jiný idiomatický výraz.....	55
3.6 Překládá se nedoslovným ekvivalentem, který má odlišnou strukturu přirovnání, než je ta zadaná	56
3.7 Překládá se pravidelným jazykem	59
ZÁVĚR	67
RÉSUMÉ	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

V této práci se budeme zabývat francouzskými přirovnáními typu „ADJ-comme-N“ v porovnání s češtinou. Práce se skládá ze dvou částí.

V první části si vymezíme teoretické základy nezbytné pro pozdější analýzu konkrétního vzorku. Zde jsme nejvíce vycházeli z publikací Františka Čermáka.

Nejprve si frazeologii a idiomatiku nastíníme jakožto lingvistickou disciplínu, jejíž součástí jsou i přirovnání. Zmíníme se o ní jak v kontextu ostatních jazykových disciplín, tak i disciplín nejazykových. Vymezíme si postavení disciplíny v jazyce jako celku a uvedeme některé vlastnosti a funkce typické pro frazeologii a idiomatiku jako specifickou součást jazyka. Dále budeme mluvit o jednotkách frazeologie a idiomatiky, tj. frazémeh a idiomech, jejich dělení a charakteristických znacích, které frazémy a idiomy vykazují a na jejichž základě je možné tyto jednotky (včetně přirovnání) analyzovat. V rámci analyzovatelnosti frazémů a idiomů se budeme věnovat také transformacím a variantám. Na závěr kapitoly jsou zmíněny možnosti překladu těchto jednotek jako nezbytné východisko pro pozdější translatologickou analýzu.

V další kapitole si vymezíme přirovnání jako specifickou součást frazeologie a idiomatiky. Budeme se zabývat jeho formálně-obsahovou strukturou a syntaktickým uplatněním, stejně jako slovnědruhovým obsazením této struktury a konkrétním vyčleněním typu „Adj-comme-N“. Na závěr zmíníme pozici přirovnání vůči ostatním frazémům a idiomům, zejména metafoře.

V druhé části práce nás čeká praktické aplikování teoretických poznatků na 120 konkrétních přirovnáních vyexcerpovaných na základě frekvence výskytu z korpusu frWaC. Postupu získávání a třídění vzorků pro tuto část se podrobněji věnujeme v Metodologické kapitole.

Získaná přirovnání budeme analyzovat nejprve po stránce formální, přičemž se budeme věnovat struktuře a morfologii daných výrazů, zejména problematice determinantů, a jejich syntaktickému uplatnění, resp. syntaktickému uplatnění jejich komponentů, včetně gramatických transformací a omezených možností syntaktické manipulace.

Poté bude následovat analýza po stránce sémantické, v níž se zaměříme na motivaci výrazů a případné varianty jejich pravé a levé strany.

Nejobsáhlejší část tvoří translatologická analýza, v jejímž rámci si naznačíme překladové možnosti všech zkoumaných přirovnání do češtiny a budeme zkoumat zejména míru ekvivalence v rámci překladu.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Frazeologie a idiomatika

V této kapitole si nastíníme *frazeologii a idiomatiku* jako jazykovou disciplínu, jejíž součástí je i studium přirovnání, jimiž se tato práce bude zabývat.

Frazeologie a idiomatika je jako samostatná lingvistická disciplína poměrně mladá. K nezbytnému oddělení frazeologie a idiomatiky od ostatních disciplín přispěl na jedné straně „zvýšený zájem o lidový jazyk a mluvený jazyk“ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 166) a na straně druhé slovníkářská činnost dlouhodobě se zaměřující se na tuto oblast. S ní se pojil i problém, který vyvstal se vznikem frazeologie a idiomatiky, a to různé náhledy na její slovníkové zpracování. A sice, zda je vhodnější „např. frazémy a idiomy zpracovávat a řadit podle významu jejich tzv. klíčových slov (Bušuj 1982, Čermák 1978), nebo je přiřazovat jako souhrnný doplněk na konec slovníkového hesla, anebo pro ně vytvářet slovníky zcela samostatné“ (IBID.).

1.1 Vymezení frazeologie a idiomatiky jako lingvistické disciplíny

První snahy o definici idiomatiky a frazeologie coby vědního oboru a určení jejího předmětu zkoumání nebyly zdaleka jednotné. Uplatňovala se různá kritéria a jednotlivá vymezení se různila jak po stránce rozsahové, tak po stránce obsahové (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 168-169). Po zhodnocení aplikovatelnosti různých kritérií, která vyvstala v procesu snahy o definování disciplíny, zastávají Filipec s Čermákem názor, že frazeologie a idiomatika „je dnes samostatná jazyková disciplína zabývající se studiem, případně i popisem (a pak se někdy mluví o *frazeografii*) svérázných jazykových jednotek¹ různého typu a více úrovní, které dlouho vzdorovaly souvislému popisu“ (IBID.: 166).

Samozřejmě je možné vymezit jednotlivě jak frazeologii, tak idiomatiku (srov. IBID.: 238-239). Nicméně vzhledem k tomu, že frazeologie a idiomatika jsou hluboce propojené a fungují jako celek (IBID.), bývají obě části disciplíny často zahrnuté pod jednu definici. Rozdíl mezi frazeologií a idiomatikou spočívá především v tom, jak na daný výraz nahlíží. Zatímco frazeologie se týká formální stránky, idiomatika se zabývá stránkou sémantickou (ČERMÁK 1997: 260).

¹ Frazému a idiomu jako jednotkám této disciplíny se budeme věnovat v podkapitole 1.3.

Frazeologie a idiomatika není v žádném případě disciplínou izolovanou. Souvisí jak s jazykovými, tak i s nejazykovými obory. Podle Čermáka lze najít její jednotky „ve všech jazykových disciplínách, kde jde o kombinace jednotek nadané významem“ (2007: 24). Pokud bychom chtěli frazeologii a idiomatiku zařadit do některé konkrétní lingvistické disciplíny, byla by to *lexikologie* (popř. *lexikografie*)². „Je to opodstatněno společnou pojmenovávací funkcí lexémů všech typů, včetně lexémů idiomatičtých, i na úrovni hotových ustálených vět“ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 166-167). V oblasti nejazykových disciplín s frazeologií a idiomatikou nejúžeji souvisejí společenské vědy, jako například filozofie, psychologie, etnografie, historie či literatura (IBID.: 167-168).

1.2 Místo frazeologie a idiomatiky v jazyce

Frazeologii a idiomatiku najdeme v každém jazyce, „je zákonitým jevem každého jazyka“ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 167). Funkčně působí souběžně s běžným jazykem a zároveň ho v určitých směrech doplňuje. Tento jazyk také slouží jako jeden z jejích zdrojů při tvoření nových jednotek. V každém případě není možné ji s tímto *pravidelným jazykem*³ ztotožňovat (IBID.).

Frazeologie a idiomatika poskytuje jazyku řadu možností. Díky její existenci si jazyk například zachovává mnohé archaické výrazy, které již dnes nejsou většinou mluvčích daného jazyka samostatně srozumitelné, a proto ani nejsou mimo rámec ustáleného spojení používány (REY – CHANTREAU 1990: VII; srov. FILIPEC – ČERMÁK 1985: 236). Takto izolované části jednotek frazeologie a idiomatiky jsou jedinečným odkazem ke starým tradicím, politickému systému, náboženství, válkám apod. tak, jak se zapisovaly do jazyka v průběhu dějin (REY – CHANTREAU 1990: XII). Frazeologie a idiomatika je však disciplínou, která se neustále vyvíjí, stejně jako jazyk samotný (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 167)⁴.

Filipec s Čermákem uvádějí, že „úzus IF⁵ je závislý jak na tématu a situaci (a zvoleném stylu), tak na osobnosti mluvčího“ (IBID.: 229-230). Zároveň vymezují jako nejtypičtější oblast, ve které se frazeologie a idiomatika užívá, „neformální mluvený

² Definici lexikologie viz např. FILIPEC – ČERMÁK 1985: 240 a lexikografie viz např. IBID.: 241.

³ „Z důvodů vnitrojazykové konfrontace se tu tento běžný jazyk se svými pravidly syntaktickými a sémantickými (šíře kombinatorickými) pro odlišení od IF nazývá *pravidelný*“ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 167).

⁴ Živé užívání frazeologických, resp. idiomatičtých výrazů v jazyce bývá považováno za jejich konstitutivní rys (REY – CHANTREAU 1990: VII; srov. KAVKA 2003: 17).

⁵ Zde a dále IF užíváno autory jako zkratka pro idiomatiku a frazeologii.

jazyk, popř. uměleckou prózu jej odrážející a publicistiku“ (IBID.: 230). Dále tvrdí, že „v odborném jazyce se naproti tomu, s výjimkou některých kvazifrazémů⁶, nevyskytuje“ (IBID.).

Přestože se v různých jazycích nacházejí stejné, nebo alespoň podobné fenomény, které je třeba idiomaticky pojmenovat, každý jazyk v tomto procesu využívá vlastní lexikální a syntaktické prostředky. Například francouzskému *muet comme une carpe* v angličtině odpovídá *dumb as an oyster* (REY – CHANTREAU 1990: XIII).

1.3 Frazém a idiom

1.3.1 Vymezení pojmů

Základní lexikální jednotky vykazující znaky idiomatičnosti nazýváme *frazémy* a *idiomy*.

Frazém a idiom, stejně jako frazeologie a idiomatika, jsou dva náhledy na stejný jev (ČERMÁK 1997: 260). Frazém je „frazeologická jednotka z hlediska formálního“ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 237) a idiom je brán jako „jednotka idiomatiky především z hlediska obsahově sémantického“ (IBID.: 238). Stejně jako pro frazeologii a idiomatiku se však ve velkém množství případů setkáváme s obecnou definicí společnou pro oba pojmy⁷.

„Věcně se za idiomatický a frazeologický výraz považuje ustálená a minimálně dvouslovná kombinace libovolného slovního druhu s jiným (případně kombinace stejných slovních druhů), která je příznačná tím, že (aspoň) jeden její člen je schopen se v daném významu a funkci spojovat s jinými slovy v textu jen krajně omezeně, popř. vůbec ne; je tedy v tomto významu či funkci omezený pouze na tuto kombinaci“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 10).

Na této definici se shodují všechny publikace prostudované pro účely této práce, na jejichž vzniku se Čermák podílel (2007: 191; 1997: 259; ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1994a: 9; ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1988: 9). K tomuto náhledu na frazém a idiom se připojuje i Čechová et al. (2000: 66). Ustálenost a nerozdělitelnost výsledného celku vyzdvihují také Rey a Chantreauová (1990: V).

⁶ Filipec s Čermákem definují *kvazifrazém* jako „frazém periferní povahy, charakterizovaný mj. nízkou mírou anomálnosti“ (1985: 240). Pro srovnání *kvaziidiom* (IBID.).

⁷ Analogicky k pojmům frazém a idiom můžeme uvažovat ve francouzské terminologii o užívání pojmů *locution* (odpovídající formální stránce) a *expression* (odpovídající obsahové stránce) (REY – CHANTREAU 1990: VI).

Frazémy a idiomy vznikají jako „anomální kombinace většinou běžných jazykových jednotek vždy (bezprostředně) nižší roviny“ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 167). Čermák zdůrazňuje přímou úměru mezi anomálností výrazu v jazyce a jeho vyplývající mírou idiomatičnosti (2007: 32). Čermák, Hronek a Machač připouštějí navíc přenesenost významu jako možnou vlastnost těchto jednotek (1994a: 9).

Stále je však třeba mít na paměti, že vzhledem k nejasné hranici mezi frazeologií a idiomatikou a pravidelným jazykem výraz nemusí být nutně idiomatičtější ani ve chvíli, kdy splňuje všechna výše uvedená kritéria, jejichž naplnění je koneckonců relativní a nejde o pouhé rozhodnutí mezi dvěma absolutními hodnotami (KAVKA 2003: 19)⁸.

Za opak frazému a idiomu Filipec s Čermákem uvádějí termín *volné slovní spojení* (1985: 243), v čemž se shodují s Kavkou, který v této souvislosti užívá označení *free combination* (2003: 13). Avšak i v případě této opozice platí, že hranice není zcela jednoznačná (IBID.: 19).

Mluvíme-li o významu idiomu, je nutné rozlišovat vlastní význam spojení (*idiomatic meaning*), který vyplývá z jednotky jako celku, oproti významu doslovnému (*literal meaning*), který získáme uchopením každého komponentu celku zvlášť (IBID.: 122).

Frazémy a idiomy se od sebe navzájem liší také formou a funkcí, „jsou buď součástí věty, větou nebo kombinací vět apod.“ (ČERMÁK – HRONEK - MACHAČ 1983: 10).

Za formální stránku považujeme strukturu výrazu, která je dána pořadím komponentů, minimálním počtem komponentů apod. (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 184). V rámci substantivních komponentů se častěji vyskytují výrazy konkrétní než abstraktní (IBID.: 181) a obecná jména převažují nad vlastními. „Výskyt jména vlastního (*propria*) je tu [...] vždy příznakový [...]. *Proprium* v IF obvykle ztrácí svou individuální podstatu“ (IBID.: 182).

Jako hlavní funkce frazému a idiomu Čermák uvádí funkci *nominativní*, *strukturní* a *pragmatickou* (2007: 60). Jako další funkce zmiňuje například funkci *estetickou*, *evaluativní*, *ekonomickou* či *metajazykovou* (IBID.: 61).

⁸ Kavka všeobecně pojímá klíčové vlastnosti frazému a idiomu poněkud volněji. Neuznává např. názor, že gramaticky (mluvíme-li o gramatice v běžném slova smyslu) správný výraz nemůže být idiomatičtější a naopak. Tzn., že gramaticky správné/nesprávné a idiomatičtější/neidiomatičtější tedy nepovažuje za nutně se vylučující extrémy (KAVKA 2003: 3-4) – „what is considered grammatical need not be idiomatic, and what is idiomatic may sometimes be ungrammatical“ (IBID.: 3).

Při užívání idiomatických jednotek v konkrétní situaci můžeme zaznamenat tři možnosti. Idiomatický výraz může být „monopolním a primárním pojmenováním“ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 192), především díky své úspornosti, nebo je možné užít jak idiomatického spojení, tak i výrazu pravidelného jazyka, nebo pro danou situaci v oblasti frazeologie a idiomatiky nelze dané pojmenování najít, a pak je jeho jediným zdrojem pravidelný jazyk (IBID.).

1.3.2 Dělení frazémů a idiomů

Frazémy a idiomy lze dělit několika způsoby. Nejrozsáhlejším tuzemským dílem zpracovávajícím tuto problematiku je *Slovník české frazeologie a idiomatiky*, který rozděluje frazeologii a idiomatiku na přirovnání (o nich více v následující kapitole), výrazy neslovesné a výrazy slovesné, pro svůj objem rozdělené do dvou svazků (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983, 1988, 1994a, 1994b).

Mezi výrazy neslovesné řadí výrazy nominální (tzn. substantivní, adjektivní a zájmenné), adverbiální, číslovkové, frazémy relační (tzn. předložkové a spojkové), deiktické a partikulární. Přitom konstatuje, že největší podíl jednoznačně zaujímají spojení nominální (např. nejčastější struktury adjektivum-substantivum, substantivum-adjektivum, substantivum-substantivum) (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1988: 9). Mezi výrazy verbální řadí všechny frazémy a idiomy, „které obsahují sloveso a které mají ve své funkci a užití typicky slovesný charakter, ve větě především charakter komplexního přísudku“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1994a: 9).

Také Filipec s Čermákem předpokládají, že dělení na základě významové složky není příliš produktivní (1985: 209). Pozornost proto věnují rovněž klasifikaci formální (strukturní), kde postupují od nejjednodušších frazémů a idiomů až k těm na úrovni vět. Vymežují tyto čtyři skupiny:

První se týká *lexikálních frazémů a idiomů* a zahrnuje různé typy jednoslovných⁹ složenin (např. *držgrešle*) a odvozenin (např. *beznaděj*) (IBID.: 210-211).

Druhou skupinu tvoří *frazémy a idiomy kolokační*, tedy víceslovná spojení na úrovni slovních druhů, kterou Filipec s Čermákem dále rozčleňují. Spadají sem *autosémantika v úloze komponentů* (takto uvádějí šestnáct možných dvoukombinací substantiva, adjektiva, verba a adverbia) (IBID.: 212), přičemž z této podskupiny

⁹ Vzhledem k nediskrétní povaze (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 210) zástupců této skupiny nepovažujeme jejich „jednoslovnost“ za rozporuplnou vůči naší úvodní definici frazému a idiomu.

samostatně vyčleňují ještě *abstraktní substantiva v úloze komponentů* (např. *dostat hlad*), která tvoří velkou část struktury verbum-substantivum (IBID.: 216). Další podskupiny tvoří *syntaktická v úloze komponentů* (např. *do jednoho, jeden a tentýž*) (IBID.: 214), kombinace *autosémantik a syntaktik v úloze komponentů* (např. *bez okolků, ani hnout*) (IBID.: 215) a *přirovnání* (IBID.: 217).

Třetí skupina zahrnuje *frazémy a idiomy propoziční a polypropoziční monosubjektové*. Jsou to frazémy na úrovni věty, u kterých je možné zkoumat syntax, často se jedná například o přísloví (IBID.: 219).

Jako poslední skupinu autoři vyčleňují *frazémy a idiomy polypropoziční intersubjektové*, které vyžadují účast minimálně dvou mluvčích, kteří na sebe reagují a vytvářejí tak dvě a více promluv (IBID.: 221). Patří sem například pozdravy, zdvořilostní fráze či kontaktní formule (IBID.: 222).

Zásadní rozdíl tak oproti předchozímu dělení spatřujeme v nevyčleňování přirovnání do zvláštní skupiny a naopak vymezení samostatné kategorie frazémů a idiomů polypropozičních intersubjektových.

Trochu jiný pohled na dělení frazémů a idiomů nabízí Čechová et al., dělí je na *tradiční* (tzv. lidové) a *kulturní* (2000: 67). Mezi frazémy řadí *rčení, ustálená přirovnání* se srovnávacím výrazem jako/než, *pořekadla a pranostiky*. Někdy jsou k nim ještě zařazována *přísloví* (IBID.: 66-67). Kulturní frazeologie obsahuje frazémy historického původu (např. antického, středověkého) a zároveň i „dvojslovná (i neobrazná) rčení cizojazyčná“ (IBID.: 67). Nicméně, stejně jako v případě frazeologie a idiomatiky a pravidelného jazyka obecně, nelze ani mezi frazeologií tradiční a kulturní vytyčit přesnou hranici (IBID.).

Jak už jsme zmínili v podkapitole pojednávající o místě frazeologie a idiomatiky v jazyce, tato disciplína se stejně jako její jednotky, frazémy a idiomy, neustále vyvíjí. Vznikají nové frazémy¹⁰, zároveň některé frazémy přecházejí do pravidelného jazyka nebo zanikají úplně. Také dochází k jejich neustálému proměňování a přizpůsobování současným tendencím (IBID.). Například někdy dochází k nahrazení archaického prvku, který není dostatečně jasný. Často se jedná o nahrazení vlastního jména jménem obecným (např. *fier comme Artaban* → *fier comme banc*) (REY – CHANTREAU 1990: X).

¹⁰ „La langue contemporaine en fabrique constamment ou en emprunte à l’argot, à des langues étrangères“ (REY – CHANTREAU 1990: VII).

1.3.3 Analyzovatelné aspekty idiomatické jednotky

Nyní si ještě uvedme znaky, které frazémy a idiomy vykazují a které jsou pro ně obecně příznačné.

Z formálního hlediska se tyto jednotky na úrovni *fonetiky a fonologie* chovají jako všechna ostatní slova, proto Filipec s Čermákem uvádějí až *morfologickou utvářenost* (1985: 34), zde už může docházet k posunům významu. Na vyšší úrovni se pak coby hotové ustálené syntagma zapojují do složitějších syntaktických struktur (IBID.: 229).

Z obsahového hlediska nás primárně zajímá samotný význam jednotky z důvodu odlišného významu komponentů a výsledného celku (IBID.: 174). Čermák říká, že „zatímco pro vstupní formy platí možnost jejich analýzy, [...] je analýza na úrovni celku už nemožná“ (2007: 32). Po vstupu komponentu do celku je tedy možná pouze jejich funkční analýza (IBID.).

Ve vztahu k oběma hlediskům nás zajímá *kolokabilita*. Filipec s Čermákem uvádějí, že kolokabilita je „formální a významová spojitelnost (syntagmaticnost) prvku s jinými, vytvářená jedním nebo zpravidla více jeho kolokačními paradigmaty a podmínovaná jeho kompatibilitou s nimi; spolu s valencí patří k hlavním složkám syntagmaticnosti každého prvku“ (1985: 239). Nicméně také podotýkají, že po formální stránce se omezuje „na obecně kategoriální povahu výrazu“ (IBID.: 229).

Lexikální jednotky obecně lze analyzovat také po stránce motivační. V takovém případě „se uplatňují čtyři typy motivace (motivovanosti), a to fonetická, slovtvorná, sémaziologicko-onomaziologická a motivace slovních spojení“ (IBID.: 36). V případě idiomu lze motivaci zkoumat porovnáním významu komponentů a významu výsledného idiomu (IBID.: 191), tj., jak se proměnil význam celku ve srovnání s doslovným významem komponentů.

1.3.4 Transformace a varianty

Frazém se nemusí vždy vyskytovat ve svém základním tvaru (*báze*), můžeme narazit na další možné „ustálené podoby, jejichž význam je formální stránkou (a syntaktickou platností) modifikován“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1988: 14), tzv. *transformace*. Z toho vyplývá možnost zkoumat uзуální způsoby takové modifikace v konkrétním diskurzu.

Čermák s Filipcem vymezují *transformace mezirovinné*, jež rozdělují na *lexikalizace* a *kolokalizace* v jejichž rámci se uplatňují procesy *nominalizace*, *adjektivizace*, *verbalizace*, *adverbializace* aj. (1985: 224). Dále pak transformace *vnitrorovinné mezistrukturní*, které jsou typické pro kolokační frazémy a v jejichž rámci se uplatňují procesy *nominalizace*, *adjektivizace*, *verbalizace* a *komparativizace* (IBID.: 225). Třetí skupinu označují jako *transformace vnitrorovinné vnitrostrukturní*, a to ať se jedná o rozšíření, nebo naopak o redukci (IBID.: 225-226). Zvláště vyčleňují *transformaci aktualizací* – „tyto vždy individuální transformace jsou závislé na kontextu frazému“ (IBID.: 226). Kromě posledního typu najdeme v každé z výše uvedených skupin kategorii transformací *strukturních* a *individuálních* (IBID.: 223-224).

Vedle transformací, tj. formální modifikace, lze idiomatický výraz modifikovat též po významové stránce. V takovém případě mluvíme o *variantách* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 13), výchozí tvar se nazývá *invariant* (IBID.: 469). Varianty rozlišujeme *syntagmatické*, především v souvislosti s vypustitelností části výrazu vzhledem ke kontextu, a *paradigmatické*, jejichž pomocí záměnou části původního výrazu idiomatickou jednotku stylisticky modifikujeme (IBID.: 13).

1.3.5 Možnosti překladu frazémů a idiomů

Frazeologie a idiomatika se ve výše uvedených aspektech liší od pravidelného jazyka. Je tedy nutné mít tuto specifičnost na paměti i při snaze o překlad jednotlivých frazémů a idiomů. Nelze obecně říci, že idiom je do jiného jazyka nepřeložitelný, jak se dříve tvrdilo, je však nutné v praxi dbát na „tvorbu vždy specifického slovníku idiomů“ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 191).

Z toho vyplývá, že více než o nepřeložitelnost, či přeložitelnost daného výrazu jde o adaptabilitu výrazu pro daný konkrétní jazyk, do kterého překládáme, vzhledem k rozdílným způsobům vyjadřování stejné, popř. podobné reality v různých jazycích (REY – CHANTREAU: 1990 XIII), jak jsme zmínili výše. Svou roli v překladu hraje také blízkost jednotlivých jazyků, ať už kulturní či geografická (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 191).

Specifickou skupinu v rámci překladu frazémů a idiomů tvoří *cizojazyčné citátové idiomy a frazémy*, tj. výrazy užívané ve své originální podobě. Od tohoto způsobu užívání se ale upouští, a tak se s nimi dnes setkáme většinou v doslovném

překladu (např. *to be or not to be* → *být či nebýt*). V takové souvislosti pak mluvíme o tzv. *idiomatických kalcích* (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 221).

Jak uvidíme dále, lze říci, že velkou, ne-li klíčovou roli při překladu, a tedy případném užití, nebo neužití idiomů a frazémů, hraje také kontext – a samozřejmě osobnost a uvážení překladatele. To, že idiomatický a frazeologický ekvivalent v daném jazyce existuje, totiž ještě neznamená, že musí být překladatelem vždy a za všech okolností použit.¹¹

¹¹ O tom více v praktické části, kde si toto tvrzení ilustrujeme na některých příkladech.

2 Přirovnání

2.1 Definice přirovnání

Přirovnání chápeme jako „příměr, opisný výraz n. pojmenování založené na explicitně vyjádřené podobnosti¹²“ (ČERMÁK 1997: 375; srov. ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 466). Filipec s Čermákem doplňují, že přirovnání „má obvykle formální charakteristiku (komparátor)¹³“ (1985: 242; srov. COHEN 1968: 44). Do idiomatiky a frazeologie ovšem spadá pouze část přirovnání, a to ustálená přirovnání (např. *jsou si podobni jako vejce vejci*), vznikající v procesu jazykového pojmenování nepřímého, která jsou „založena na přenesení, metafoře¹⁴ v širokém smyslu“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 464-465).

Vedle těchto ustálených forem odlišujeme ještě přirovnání *neustálená* (např. *vypadá to jako vejce*), vytvářená jednotlivými mluvčími pro konkrétní situace. Do této kategorie spadají také *autorská pojmenování metaforická*, která můžeme najít např. v poezii (IBID.: 465; srov. KARLÍK et al. 2002: 356). Nutno dodat, že ani mezi ustálenými a neustálenými přirovnáními není možné vytyčit ostrou hranici.

Přirovnání má v rámci frazeologie a idiomatiky specifické postavení. Přesto, že „jako útvar má ustálené a formalizované přirovnání většinou funkci kolokace“ (ČERMÁK 2007: 48), na pravé straně „může být slovo, kolokace i klauze (věta)“ (IBID.). Z toho lze vyvodit, že „přirovnání je vytčením podobnosti často vůbec i první instancí vzniku idiomu, [...]. Systémem idiomatiky a frazeologie jde tudíž přirovnání [...] jakoby napříč“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 492).

Přirovnání mohou být rozvinuta v krajních případech až do rozsahu delšího souvislého textu, např. *podobenství (paraboly)*, *paralelismu* či *bajky* (IBID.: 465), resp. *podobenství*, *paralelismu* či *antiteze*, jak uvádí *Slovník literární teorie* (1984: 301). Čermák, Hronek a Machač také v této souvislosti zmiňují, „že přirovnání může zasahovat i do oblasti přísloví“ (1983: 480).

¹² Čermák, Hronek a Machač považují podobnost za „jeden ze základních sémantických vztahů, s nímž se v jazyce setkáváme v mnoha podobách“ (1983: 464). „Lze ji tedy chápat jako úhrn stejných a rozdílných rysů, přičemž podíl rysů stejných buď převažuje absolutně, nebo je, třebaže proti různosti v menšině, z důvodu určité potřeby zdůrazněn, aktualizován“ (IBID.: 466).

¹³ O využití *komparátoru* jako formálního rysu při excerpci dat pro praktickou část více v Metodologické kapitole příslušnou část práce uvádějí.

¹⁴ Podrobněji o vztahu přirovnání a metafory viz podkapitolu 2.5.

Uvedme zde ještě dělení přirovnání podle stylistického využití, jak ho popisuje Bečka¹⁵ (1992: 130-135). Vymezuje tři druhy přirovnání: *přirovnání názorná* (např. *stoly jsou sraženy do tvaru písmene T*), „u nichž hlavním účelem je užití“ (IBID.: 131), typicky se vyskytující „ve slohu populárně naučném a v beletrizujícím slohu odborném“ (IBID.), dále *přirovnání intenzifikační* (např. *mám hlad jako vlk*), „jejichž názornost je často spíše symbolická než skutečná“ (IBID.: 132), běžná pro všechny vrstvy mluveného jazyka (IBID.), a nakonec vyčleňuje *přirovnání výrazově expresivní* (např. *tma jako v hrobě, mráz v okna duje*), která „pomáhají vystihnout skutečnost v novém pohledu a nových vztazích“ a „dávají výrazu náladové a citové ladění“ (IBID.: 133-134), jejich doménou užití je proto umělecký styl. Vzhledem k tomu, že poslední zmíněná skupina často vykazuje také znaky typické pro obě výše zmíněné, zařazení konkrétního výrazu může být leckdy obtížné (IBID.).

2.2 Formálně-obsahová struktura a syntaktické uplatnění přirovnání

„Formálně je přirovnání ustálený víceslovný frazém jak z hlediska svého lexikálního obsazení (které je ovšem někdy možné ve více variantních podobách), tak z hlediska svého slovosledu a morfologické podoby“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 475). Z toho jednoznačně vyplývá náhled na přirovnání jako na „nerozložitelný celek“ (IBID.: 473), a nemá tedy valný smysl „určovat v něm přímou úlohu jednotlivých komponentů“ (IBID.).

Nicméně je možné sledovat strukturu, v níž se přirovnání realizuje. Lze tedy říct, že „sémantická struktura přirovnání je /Kd/ – R – (Tk) – k – Kt“¹⁶ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 217), např. /Karel/ je zarostlý jako Ezau (IBID.).

Kd zde označuje *komparandum*, tedy referenta přirovnání, což je „aktualizovaný nominální výraz, k němuž se celé vlastní přirovnání jako specifikující a referující predikát vztahuje“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 476). Podle Filipce a Čermáka *Kd* „je zhruba v 80 % případů člověk, popř. živočich [...], zbytek připadá na

¹⁵ Toto pojetí je uvedeno spíše pro zajímavost a na ukázkou různých náhledů na dělení přirovnání, dále z něj tudíž vycházet nebudeme.

¹⁶ Pro přehledné a stručné naznačení fungování dané struktury přirovnání a vztahů mezi jednotlivými členy viz KARLÍK et al. 2002: 356.

Srov. pojetí struktury přirovnání ve francouzštině, kde „la forme canonique de la comparaison [...]: A est B comme C où B est le prédicat ou sème commun aux deux lexèmes dont l'un, A, est le « comparé » et l'autre, C, le « comparant »“ (COHEN 1968: 44). V rámci této struktury „on peut poser le mot « comme » à titre de représentant du comparatif“ (IBID.).

věci, abstraktní pojmy“ (1985: 217; srov. ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 18).

R, *relátor*, představuje „vlastní první ustálený komponent levé strany“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 476).

Tk je *tertium comparationis*, které „ozřejmuje a vymezuje rys, jehož se celý výraz týká“ (IBID.: 477). Na příkladu *řvát jako lev* lze pozorovat splývání *Tk* a *R* – složka *R* spočívá ve slovesu (*být*), složka *Tk* dodává význam (*řvoucí*) (IBID.).

Dalším členem, označeným *k*, je *komparátor*, který „je jediným formálním znakem celého systému přirovnání“ (IBID.: 479). Obvykle bývá komparátorem *jako*¹⁷, případně jeho varianty (např. *jako by*, *jako když*) v některých případech také *až* (IBID.).

Poslední člen schématu, *Kt*, tedy *komparátum*, označuje „známý model přirovnání“ (IBID.: 481), tj. to, co musí účastník komunikace znát, aby pochopil dané přirovnání. Tento člen struktury tvoří „asi z 50 % konkrétní předměty, z 20 % živočichové aj. [...] je tudíž [...] výrazně konkrétní povahy“ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 218). Komparátum nemusí obsahovat pouze výrazy pravidelného jazyka, ale také monokolokabilní prvky (např. *řádit jako černá ruka*) (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 481).

Jednotlivá přirovnání se „mohou v kontextu různě obměňovat morfologicky (např. v osobě, v čase), v slovosledu apod.“ (IBID.: 470). Méně frekventovaná jsou přirovnání v otázce, v negaci se běžně nevyskytují (IBID.: 491-492).

Jako celek „přirovnání doplňuje nebo nahrazuje buď adjektivum, nebo příslovce“ (BEČKA 1992: 130). *Mluvnice češtiny 3* uvádí přirovnání jako nepřímý způsob pojmenování inherentní vlastnosti v rámci způsobových adverbii jakostních (DANEŠ – HLAVSA – GREPL 1987: 116). Z toho vyplývá jeho potenciální syntaktická použitelnost např. jako přívlastek nebo příslovečné určení.

¹⁷ „Vnější znak *p*. (gramatická spojka ‚jako‘) může být přitom vynechán [...] a na *p*. se tím nic podstatného nezmění. Naopak slůvko ‚jako‘ ještě nezaručuje, že jde skutečně o *p*.“ (*Slovník literární teorie* 1992: 301). Důkazem, že komparátor není při identifikaci přirovnání směrodatný, jsou následující odlišné formální podoby přirovnání, „podobnost se v nich může vyjadřovat i implicitně, popř. i neustáleným způsobem, srov. lexikální idiom *sněhobílý* (tj. jako sníh), kolokaci *holubičí povaha* (jako holubice), *brčálově zelený* (jako brčál) a např. neustálenou kombinací *mluví nepřátelsky* (jako nepřítel) apod.“ (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 217; srov. obdobné konstrukce ve francouzštině – GROSS 1984: 254-257).

2.3 Obsazení formálně-obsahové struktury

Přirovnání můžeme klasifikovat podle druhů komponentů a jejich kombinací, které se ve výše popsané struktuře vyskytují, a to jak s formální, tak i sémantickou úlohou.

Na levé i pravé straně přirovnání se mohou vyskytovat všechny autosémantické slovní druhy (substantivum, adjektivum, verbum, adverbium). Nalevo se nejčastěji vyskytuje verbum, resp. adjektivum (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 466), na rozdíl od pravé strany, pro niž je typické substantivum, resp. substantizované adjektivum (IBID.: 467; srov. FILIPEC – ČERMÁK 1985: 218-219). Pokud budeme komponenty hodnotit po stránce významové, musíme konstatovat, že nalevo se častěji vyskytují *polysémní slova*, včetně slov širokého kategoriálního významu (např. *být, mít*), zatímco pro pravou stranu jsou typičtější *monosémní slova* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 470-471).

Čermák ve svém přehledu formálních struktur přirovnání rozlišuje *kolokace* a *propozice*¹⁸. Mezi kolokace řadí tyto struktury: *VkV* (např. *lže, jako když tiskne*), *VkA* (např. *být jako slepý*), *VkS* (např. *poslouchat jako hodiny*), *VkADV* (např. *mít se jako doma*), *V-AkV* (např. *je hubený, jako by cvrčky louskal*), *V-AkS* (např. *být lehký jako pírko*) a *V-SkS* (např. *mít krk jako holínku*). Následující struktury uvádí jako *propozice*: *S-VkV* (např. *je jich jak naseto*), *S-VkA* (např. *den je jako malovaný*), *S-VkS* (např. *je to jako broky*), *S-VkADV* (např. *to je jako naschvál*), *(S)-V-ADVkV* (např. *je tam jako nastláno*), *(S)-V-ADVkS* (např. *je to tam zatažené jako pytel*), *S-V-AkS* (např. *voda je teplá jako kafe*) (2007: 49-50). Nás bude ve zbytku práce zajímat pouze jeden typ přirovnání, a to teoretická kolokace struktury *(V)-AkS*. Tato zobecněná kolokace odpovídá na francouzském vzorku i případné *propozici S-V-AkS* (2007: 49-50).

2.4 Typ „Adj-comme-N“

Vzhledem k tomu, že pro tuto práci vycházíme ze zadané francouzské struktury typu „ADJ-comme-N“, zmiňme si také náhled na ustálená přirovnání a jejich dělení podle Grosse (1984, resp. 1986). Ten o ustálených přirovnáních mluví jako o součásti *une famille d'adverbes figés*. V rámci klasifikace těchto ustálených adverbíí na

¹⁸ Kolokace jakožto „slovní (nevětné) spojení“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 486), naproti tomu „propozice je nejpůlňěji vyjádřena větou, proto se někdy v její definici vychází od věty jakožto empirického faktu a vymezuje se jako čistě významová stránka bilaterálního větného znaku“ (DANEŠ – HLAVSA – GREPL 1987: 10)

základě jejich syntaktické formy analyzoval přes 3 500 jednotek, které následně roztřídil do čtrnácti tříd. Z nich vyčleňuje tři třídy, jež uvádí srovnávací výraz *comme*¹⁹ (GROSS 1984: 238). Jedná se o třídy „PVC0 [(V) comme C²⁰], PECO [(Adj) comme C] a PPCO [(V) comme Prép GN]“ (Gross 1986, cit. podle PORHIEL 2001: 55). V prvních dvou C, resp. GN²¹, následuje bezprostředně za komparátorem, zatímco do struktury poslední skupiny vstupuje ještě předložka (IBID.). Z tohoto dělení jasně vyplývá, že pro účely této práce je použitelná pouze třída PECO, která svou strukturou odpovídá zadání. Z výše popsaného dělení je také zřejmé, že by bylo vhodnější pro zpřesnění dále strukturu vymezovat jako „Adj-comme-GN“ (IBID.; srov. FUCHS 1999: 63).

Mluvíme-li o přirovnáních ve francouzštině, potažmo o slovních druzích vyskytujících se v rámci jednotlivých komponentů, je nutné zmínit roli determinantu. Ač v zadané struktuře není explicitně uveden, má v rámci této struktury, stejně jako v rámci přirovnání obecně, své neopomenutelné místo. Proto jsme také v předchozím odstavci zavedli komponent GN namísto poněkud zavádějícího N, tzn. „Adj-comme-GN“.

Problematiku determinantů v tomto ohledu přehledně popisuje Fuchsová ve své práci *Les tours qualifiants „en comme” N*²²: *Jean travaille comme maçon* (1999), která je považuje za základní distinktivní rys mezi *tour qualifiant*, v němž „N se présente [...] en tant que propriété“ (FUCHS 1999: 64), a *tour échantillant*, kde „le N [...] donne lieu à la construction d’une occurrence de la classe considérée [...] – occurrence qui fonctionne comme un ‘échantil’” (IBID.: 63). Uvádí, že v moderní francouzštině právě výběr determinantu umožňuje rozlišení těchto dvou skupin, přičemž *tours qualifiants* (např. *Jean travaille comme maçon*) se vyskytují obvykle s nulovým determinantem, na rozdíl od *tours échantillants* s plným determinantem (např. *Jean travaille comme un maçon*). Sama nicméně podotýká, že pro toto tvrzení je nutné ponechat stranou specifické typy *tours échantillants*, v nichž se taktéž setkáme s nulovým determinantem.

¹⁹ Je tedy zřejmé, že *comme* má shodnou funkci komparátoru, kterou v češtině zastává spojka *jako*.

²⁰ C zde a dále označuje tzv. *frozen complement* (PORHIEL 2001: 55).

²¹ GN zde označuje *le groupe nominal*. „Sous sa forme minimale, le groupe nominal est constitué d’un déterminant et d’un nom. Le GN étendu y ajoute un ou plusieurs modificateurs du nom : adjectif, groupe prépositionnel, subordonnée complétive (introduite par la conjonction *que*) ou une construction infinitive [...]“ (RIEGEL – PELLAT – RIOUL 2009: 270).

²² Pro názornou ilustraci rozdílu v užití spojky *comme* v *tours qualifiants* a *tours échantillants* uvádí autorka jako paralelu „la différence entre *like* et *as* en anglais ou celle entre *wie* et *als* en allemand“ (FUCHS 1999: 64). *Like* a *wie* jako zástupci komparativního užití *comme*, zatímco *as* a *als* užití kvalifikačního.

Autorka uvádí, že v těchto případech „le déterminant zéro marque que le terme choisi comme échantil illustre par excellence, au plus haut degré, la propriété considérée“ (např. *blanc comme neige*) (FUCHS 1999: 77).

2.5 Vztah přirovnání a metafory

Existují v zásadě dva náhledy na vztah metafory a přirovnání.

Levý tvrdí, že „mezi přirovnáním a metaforou totiž není rozdíl v podstatě, ale v koncentraci: metafora je zkrácené, zhuštěné přirovnání, přirovnání je doplněná, vysvětlená metafora“ (1995: 79-80). Z této premisy pak ve své práci vychází Medáčková, která následně rozlišuje metaforu *lexikalizovanou a příležitostnou* (2011: 39), tedy podobně, jako jsme výše rozlišili přirovnání ustálená a neustálená.

Proti tomuto pojetí se vymezují Filipec s Čermákem, kteří uvádějí, že přestože je metafora občas chápána způsobem uvedeným výše, „principiálně jde o dva samostatné projevy jazykové tvořivosti“ (1985: 111). Ve vztahu přirovnání k ostatním frazémům pak považují přirovnání jako výchozí pro vznik některých z nich (včetně metafor), popřípadě i výrazů do oblasti frazeologie a idiomatiky nespádajících (IBID.: 225; srov. ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 492; KARLÍK et al. 2002: 356).

Ať už se přikloníme ke kterémukoli pojetí, vyvstává otázka, zda vztah metafory a přirovnání může ovlivnit frekvenci výskytu jednotlivých typů ve chvíli, kdy označují stejný jev. Je tedy dost dobře možné, že užití metafory v řadě případů potlačí užití přirovnání.

3 Východiska pro analýzu

Při zpracovávání vzorků pro praktickou část jsme se setkali se všemi typy slovníkového zpracování frazémů a idiomů, resp. zejména přirovnání, jak jsme si je uvedli na začátku první kapitoly. V zásadě platí, že vše, co jsme si řekli o začlenění frazeologie a idiomatiky do jazyka (např. o zachování archaických slov), stejně jako o frazému a idiomu a zvláště jejich analyzovatelných aspektech, platí více či méně i pro přirovnání jako specifickou část frazeologie a idiomatiky.

Pro praktickou část bylo nicméně nutné zvláštnosti přirovnání podrobněji rozebrat jak po stránce formální, tak i sémantické. Zajímat nás i dále bude nejen slovnědruhové obsazení komponentů, ale také realizace přirovnání po stránce syntaktické, abychom mohli posoudit, jak moc vybrané vzorky odpovídají teoretickému předpokladu, který jsme si zde vymezili, případně jak se od něho liší. Snažili jsme se neopomínat ani francouzský náhled na tuto problematiku vzhledem k tomu, že výchozí vzorek zkoumaných přirovnání je francouzský. Nicméně až na rozboru konkrétních případů se ukáže, jak dalece bude ten který pohled aplikovatelný.

Nejobsáhlejší bude v praktické části analýza translatologická. Možnosti překladu jsme si naznačili obecně pro frazémy a idiomy, tato pravidla lze téměř stejnou měrou uplatnit i v překladu přirovnání. Pro překladovou část vycházíme zejména z řady *Slovníků české frazeologie a idiomatiky*²³, které nabízejí překladové ekvivalenty českých frazémů a idiomů ve čtyřech jazycích včetně francouzštiny, a to ve většině případů (pokud to jednotlivé jazyky umožňují) shodné po stránce formální, obsahové i stylistické (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 23; 1988: 20; 1994a: 25-26).

²³ Obzvláště z prvního svazku věnujícího se přirovnáním.

METODOLOGICKÁ KAPITOLA

K získání vzorku nezbytného k analýze v praktické části práce jsme použili korpus frWaC dostupný přes webové rozhraní NoSketch Engine (frWaC 2013). Postupovali jsme způsobem popsáním v následujícím textu.

Pro vyexcerpování všech slovních spojení formálně odpovídajících zadanému schématu přirovnání „Adj-comme-N“, resp. „Adj-comme-GN²⁴“, jsme si vytvořili šest vyhledávacích dotazů tak, abychom pokryli jak varianty s podstatnými jmény obecnými, tak varianty s vlastními jmény a také užití, či neužití determinantu. Speciálním případem byly seznamy, které měly zahrnout případnou kombinaci determinantů, člen dělivý v ženském rodě (de la) a jeho elidovanou podobu v mužském rodě (de l’), proto bylo nutné do vyhledávacího dotazu zařadit ještě čtvrtou pozici. Takto vypadaly výsledné dotazy²⁵:

- 1) [tag=“ADJ.*“][lemma=“comme“][tag=“NOM.*“]
- 2) [tag=“ADJ.*“][lemma=“comme“][tag=“NAM.*“]
- 3) [tag=“ADJ.*“][lemma=“comme“][tag=“NOM.*“]
- 4) [tag=“ADJ.*“][lemma=“comme“][tag=“NAM.*“]
- 5) [tag=“ADJ.*“][lemma=“comme“][tag=“NOM.*“]
- 6) [tag=“ADJ.*“][lemma=“comme“][tag=“NAM.*“]

Komparátor *comme* je pojat jako nedílná a signifikantní součást přirovnání daného typu. Na jednu stranu nám to umožňuje výrazně redukovat možné podoby dotazů (při zohlednění dalších komparátorů by se počet dotazů úměrně znásobil), na druhou stranu však ani takový formální filtr nezaručuje významovou, resp. idiomatickou adekvátnost nalezeného vzorku.

Proto jsme výskyty každého dotazu následně seřadili dle jejich lemmatické frekvenční distribuce s předpokladem, že nejčastěji se budou vyskytovat ustálené souvýskyty, jimiž se tato práce zabývá. K jejich získání jsme použili možnost vytvoření dvouúrovňového nebo tříúrovňového²⁶ frekvenčního seznamu – nejprve nás zajímalo

²⁴ GN je do dotazů primárně zahrnut pouze ve své minimální podobě, tj. jako nerozvinuté substantivum se členem. V průběhu získávání vzorku jsme ovšem narazili na několik případů po této stránce sporných, tj. rozvinutých.

²⁵ Významy tagových značek: ADJ = adjective, NOM = noun, NAM = proper name (STEIN 2003).

²⁶ Dvouúrovňový seznam jsme tvořili u dotazů s absencí determinantu za komparátorem tj. 1) a 2). Tříúrovňový seznam jsme tvořili u dotazů s předpokládanou přítomností determinantu za komparátorem, tj. 3) a 4), resp. determinantů, tj. 5) a 6).

lemma adjektiva na první pozici vyhledávaného schématu, za druhé substantivum, k němuž se přirovnává, a nakonec, pro tříúrovňové seznamy, jsme zohlednili předposlední pozici libovolného slova tak, abychom pod jednu položku zahrnuli vždy např. lemma neurčitého členu²⁷. Nicméně v obou těchto typech soupisů se na horních místech vyskytovala slovní spojení, která do kategorie ustálených přirovnání nespádala.

V této situaci se nabízelo použít nástroj MI-score (srov. jeho přínos ČERMÁK 2007: 201), avšak rozhraní NoSketch Engine tímto nástrojem nedisponuje. Avšak i kdyby zde tento nástroj byl podporován, dle Čermákova tvrzení by stále bylo nutné angažovat rodilého mluvčího, jehož roli považuje Čermák za nezastupitelnou (IBID.: 210). Jediná možnost tedy byla seznamy mechanicky projít a izolovat nejčastěji se vyskytující ustálená přirovnání konfrontací s vybranou literaturou²⁸.

Pro získání počtu vzorků nezbytných k analýze, v našem případě 120 přirovnání²⁹, jsme procházeli souběžně jednotlivé vzniklé frekvenční seznamy vždy tak, abychom ve všech prošli záznamy se stejným počtem výskytů. Nejvíce výrazů pro analýzu jsme získali z frekvenčního seznamu vzniklého z dotazu 3). V počtu získaných vzorků pak následovaly seznamy vytvořené pomocí dotazů 2), 1) a 5). Naopak žádný pro nás analyzovatelný výraz nebyl v seznamech vzešlých z dotazů 4) a 6).

Při zpracovávání seznamů zahrnujících užití determinantu se vyskytl problém, když korpus množné číslo neurčitého členu lemmaticky určil jako člen dělivý. Tudíž ho oddělil od výskytu stejného ustáleného spojení s členem neurčitým v jednotném čísle. Položky s neurčitým členem, které jsme užili pro praktickou část, jsme tedy ještě jednotlivě prošli a k získaným výskytům připočetli výskyty v množném čísle.

Získaná přirovnání jsme pak na základě frekvence výskytu a shodnosti se zvolenou literaturou seřadili do dvou tabulek. První, 109 položek čítající tabulka obsahuje výrazy, jejichž tvar se naprosto shoduje se slovníkovým heslem, a druhá, s 11 položkami, zahrnuje výrazy s drobnými odchylkami.

S takto získanými přirovnáními jsme dále pracovali v praktické části. Do formální a sémantické analýzy jsme vybrali příklady ilustrující jednotlivou problematiku. Všech 120 výrazů jsme pak zpracovali v translatologické analýze při snaze naznačit překladové možnosti do češtiny. Výrazy jsme rozdělili do sedmi skupin,

²⁷ Pro rychlejší zpracovávání seznamů (zejména v oblasti internetového připojení) jsme si stanovili frekvenční limit na 5 výskytů.

²⁸ REY – CHANTREAU 1990; ROBERT 2011.

²⁹ Všech 120 získaných přirovnání je seřazeno v příložených tabulkách č. 1 a č. 2 v pořadí dle frekvence výskytu, který je rovněž uveden.

podle míry ekvivalence při překladu. Skupiny jsou nicméně pouze pro lepší orientaci v daném vzorku a nejsou nijak závazné³⁰.

Snažili jsme se najít překlad co nejvíce ekvivalentní, ve většině případů na základě *Slovníku české frazeologie a idiomatiky: přirovnání* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983). Dalšími překladovými možnostmi jsme se zabývali pouze v následujících případech:

Pokud bylo z českého ekvivalentu zachovávaného stejnou strukturu přirovnání možné vytvořit lexikální frazém (např. *sněhobilý*) nebo adverbialně-adjektivní kolokaci (např. *inkoustově černý*), porovnali jsme frekvenci výskytů obou možností překladu v korpusu SYN. Zmíněný korpus jsme užili i tehdy, když bylo pro zařazení do konkrétní skupiny nutné rozhodnout např. mezi dvěma strukturou zachovávanými přirovnáními, které z nich je užíváno častěji.

Pokud se české ekvivalenty nalezené v InterCorpu³¹ nějak lišily od námi navrhovaného překladu, jsou tyto korpusové alternativy zmíněny pokaždé³². Z InterCorpu jsme taktéž vycházeli, pokud první zmíněný zdroj (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983) nenabízel adekvátní český ekvivalent, popř. když jsme považovali překlad navržený InterCorpem za přesnější, resp. obecněji použitelný.

U výrazů, pro něž jsme nenašli český ekvivalent ani ve zmíněném slovníku, ani v InterCorpu, jsme se pokusili o překlad na základě konkrétních kontextů z korpusu frWaC, opírajíce se o francouzskou definici daného výrazu.

Všechny překladové možnosti jsou zaznamenány v příložených tabulkách č. 3 a č. 4.

³⁰ U názvů skupin jsme vycházeli z předpokladu, že jak francouzský vzorek, tak i jeho český překlad jsou ustálenými přirovnáními, není-li uvedeno jinak, takže např. *Překládá se doslovně [ustáleným přirovnáním], ale frekventovanější je nedoslovný překlad [ustáleným přirovnáním], který zachovává zadanou strukturu přirovnání.*

³¹ Frekvence výskytů jednotlivých francouzských výrazů a jejich českých ekvivalentů byla v InterCorpu velmi nízká, obvykle mezi jedním až pěti výskyty. V případech, kdy se k překladu InterCorpem přikláníme, vycházíme spíše ze souladu daného překladu s francouzskou definicí a míry ekvivalence než z četnosti výskytů. V několika případech nejsou uvedeny všechny možnosti navrhované InterCorpem, protože dané kontexty byly vůči sobě špatně sesynchronizovány.

³² V celé práci jsou překlady nalezené v InterCorpu uváděny ve tvaru, v jakém se v tomto korpusu vyskytovaly.

II PRAKTICKÁ ČÁST

1 Formální analýza

1.1 Struktura a morfologie

Přirovnání typu „ADJ-comme-GN“ jsme zařadili do frazeologie a idiomatiky již v předchozí teoretické části. Tato struktura je vymezena formálně už svou stavbou, proto jednotky do ní spadající nelze dále kategorizovat do formálních skupin. Proto se v této části budeme věnovat pouze specifikům příslušné struktury, a to v kontextu konkrétních vyexcerpovaných přirovnání, která by díky formulaci dotazu v korpusu bez výjimek měla dané struktuře odpovídat.

Sporné případy se nicméně objevily. Jedná se o přirovnání *copains comme cochons*, *pédé comme un phoque* a *bon comme du bon pain*. V případě prvních dvou výrazů by se totiž mohlo jednat o typ „N-comme-GN“. Pro toto tvrzení vycházíme z užitých slovníků, v nichž *pédé* je uvedené pouze jako substantivum (ROBERT 2011: 1840). Je tedy otázkou, zda existuje adjektivní užití slova *pédé*, nebo zda se jedná o chybu v korpusu, která by mohla nastat například na základě syntaktické funkce, kdyby substantivum *pédé* stálo na pozici jmenné části přísudku, tak jako je to časté u adjektiv ostatních přirovnání. Konečné rozhodnutí by nicméně vyžadovalo hlubší zkoumání, což s největší pravděpodobností přesahuje rámec této práce. V dalších analýzách se, vzhledem k jeho spornosti, už tímto spojením nebudeme dále zabývat.³³

V případě druhého uvedeného přirovnání slovník uvádí, že varianty *copains* jsou *amis*, *camarades* (REY – CHANTREAU 1990: 215). Podle Roberta je adjektivní užití první varianty možné (2011: 81-82), avšak druhou variantu uvádí čistě jako substantivum (IBID.: 335). Celé přirovnání pak uvádí v rámci hesla *copain* pod jeho adjektivním užitím (ROBERT 2011: 540). Nabízí se proto stejná otázka jako v prvním případě. Avšak vzhledem k tomu, že lze doložit adjektivní užití slova *copain*, potažmo celého přirovnání, zařadíme spojení do další analýzy spolu s ostatními přirovnáními typu „ADJ-comme-GN“.

³³ Pro úplnost si zde výjimečně uvedme překladové možnosti výrazu. Vzhledem k tomu, že SČFI zabývající se přirovnáními tento výraz neuvádí, a ani v InterCorpu jsme se s ním nesetkali, jedná se o návrh překladu založený pouze na francouzské definici (ROBERT 2011: 1100). V tomto konkrétním případě bychom se přiklonili k překladu v rámci pravidelného jazyka, a to například *buzerant*, *buzna*, nebo v případě, že bychom chtěli zachovat formu přirovnání, nabízí se vyjádření nekodifikovaným přirovnáním *teplej jak kamna*.

U přirovnání *bon comme du bon pain* naopak spatřujeme problém spíše v jednotlivých členech, protože substantivum přímo nenásleduje za spojkou *comme*, a jeho zahrnutí s takto rozvinutým substantivem by tedy mohlo být diskutabilní. Slovník připouští možnost užití přirovnání i ve tvaru *bon comme du pain* (REY – CHANTREAU 1990: 671), nicméně v korpusu byl výskyt této varianty velice nízký, proto jej v příložených tabulkách neuvádíme. Přesto jsme se rozhodli výraz *bon comme du (bon) pain* zařadit do dalších analýz, protože postavení *bon* coby adjektiva před substantivem je specifické.

1.1.1 Problematika determinantů

V získaném vzorku se setkáváme se všemi typy členů, včetně členu nulového, a to většinou (v základním tvaru přirovnání) v jednotném čísle³⁴. Obecně jednoznačně převažuje člen neurčitý, a tedy počítatelná apelativa (např. *doux comme un agneau*). S určitým členem se setkáme u abstrakt (např. *pâle comme la mort*) a látkových substantiv (např. *noir comme l'encre*), případně ve chvíli, kdy označuje věc jedinečnou (např. *con comme la lune*). S dělivým členem, zdůrazňujícím nepočítatelnost, jsme se v daném vzorku setkali pouze u substantiv látkových (např. *dur comme du bois*). S nulovým členem se setkáme u vlastních jmen (např. *fier comme Artaban*) a v některých specifických případech, které si zmíníme níže. Lze tedy konstatovat, že členy fungují v rámci daného typu přirovnání na základě stejných pravidel jako v pravidelném jazyce.

Z *tours échantillants* s nulovým determinantem, o nichž jsme pojednali v teoretické části, jsme se v našem vzorku setkali s výrazy *blanc comme neige*, v němž „la neige représente la blancheur même (d'où 'il est absolument blanc')“ (FUCHS 1999: 77), a *bête comme chou*, u něhož však Gross připisuje nepřítomnost determinantu spíše starší formě výrazu (1984: 252).

V několika případech se setkáváme i s jiným typem determinantu, než jsou členy: s determinantem přivlastňovacím (např. v *bête comme ses pieds*) a také s determinantem číselným (např. *haut comme trois pommes*).

³⁴ Se členem v množném čísle jsme se jako s výchozím setkali pouze u čtyř případů: *blond comme les blés*, *fauché comme les blés*, *serrés comme des sardines* a *unis comme les doigts de la main*. Převažoval u nich člen určitý.

Setkáváme se také s výrazy, ve kterých se užitý determinant lišil od kodifikované formy³⁵, ale přirovnání jako celek si zachovalo svůj význam. Ve výrazech *noir comme le jais*³⁶, *noir comme la suie*³⁷ a *bon comme le pain*³⁸ je namísto dělivého členu člen určitý (REY – CHANTREAU 1990: 523, ROBERT 2011: 2456 a REY – CHANTREAU 1990: 671), v *beau comme l'amour* je člen určitý namísto členu neurčitého (REY – CHANTREAU 1990: 220), v *chaud comme la braise* slovník uvádí člen nulový (IBID.: 121) na rozdíl od korpusu, který uvádí člen určitý. Otázkou je, zda se jedná o dosud slovníkově nezaznamenaný vývoj struktury, nebo spíše o chybu mluvčích, jejichž verze je zaznamenána v korpusu.

Ve chvíli, kdy přirovnání vstoupí do kontextu, který si vynutí změnu determinantu, s nímž je kodifikováno (např. neurčitá determinace → určitá determinace), takto rozvinuté přirovnání přestává ve většině případů být ustálené.

1.2 Syntax

V zadané struktuře chápeme komponenty ADJ a *comme*-GN jako dva samostatné větné členy. Proto zanalyzujeme syntaktické možnosti obou z nich zvlášť v následujících oddílech.

1.2.1 Adj-

V našem případě se adjektivní komponent váže přímo na okolní větnou strukturu. Pokud bezprostředně rozvíjí substantivum, klasifikujeme ho jako shodný přívlastek ([...] *cet homme à tout penser ressuscite un débat vieux comme le monde* [...])³⁹, a pokud následuje za slovesem *être* (např. *Elle est rouge comme une pivoine*⁴⁰), v některých případech *devenir* (např. *Alice devint rouge comme une pivoine*⁴¹), je jmennou částí přísudku a vykazuje vazbu jak na podmět, tak na přísudkovou sponu.

³⁵ Korpus nalezl i výsledky odpovídající kodifikované formě, nicméně se značně menším výskytem než v případě podoby, kterou zde uvádíme.

³⁶ V tomto případě vybrané slovníky připouštějí také variantu *noir comme jais* (ROBERT 2011: 1696; REY – CHANTREAU 1990: 523), příp. *noir de jais* (REY – CHANTREAU 1990: 523).

³⁷ Odchyłka v determinantu u výrazu může být dána povahou zdrojového dokumentu, protože všech 9 výskytů v korpusu pochází z literárního díla *Les Chants de Maldoror*.

³⁸ Možná je i varianta *bon comme pain* (REY – CHANTREAU 1990: 671). Jak už jsme naznačili v podkapitole 1.1, v další analýze bereme v potaz také tvar *bon comme du bon pain* (IBID.), který měl ještě o něco více výskytů než *bon comme le pain* zmíněný v této části.

³⁹ Zdroj: korpus frWaC.

⁴⁰ Zdroj: korpus frWaC.

⁴¹ Zdroj: korpus frWaC.

Dvojitou vazbu má také jako doplněk (např. *Il restait à côté d' elle, muet comme une carpe.*⁴²), ovšem s tím rozdílem, že se namísto spony váže na plnovýznamové sloveso.

1.2.2 -comme-GN

Vlastní jádro přirovnání spočívá ve druhé části struktury⁴³. Tato část se v našem případě váže vždy pouze na adjektivum stojící před ní a objevuje se buď na pozici příslovečného určení míry, odpovídajícího na otázku *Jak moc?* (např. *beau comme un coeur*), nebo v menším množství případů na pozici příslovečného určení způsobu, podávajícího informaci *Jakým způsobem?* (např. *blond comme les blés*).

1.2.3 Gramatické transformace a omezené možnosti syntaktické manipulace

Členy francouzského přirovnání se navzájem ovlivňují zejména v kategorii gramatického čísla (GROSS 1984: 242). Ve chvíli, kdy se přirovnání uskutečňuje mezi podměty, popř. předměty⁴⁴, je nutná změna v čísle (IBID.: 243). „Ce sont les positions syntaxiquement parallèles qui varient ensemble“ (IBID.). V některých případech je možné užít přirovnání pouze v plurálu, nikoliv v singuláru (např. *serrés comme des sardines*)⁴⁵ (IBID.: 244). Zatímco adjektivum odpovídá komparandu jak ve jmenném rodě, tak v čísle, komparátum, je-li počítatelné, se s komparandem shoduje ve většině případů pouze v čísle. Výjimku, kdy se shoduje s komparandem i ve jmenném rodě, tvoří např. (*il est*) *beau comme un dieu* → (*elle est*) *belle comme une déesse*⁴⁶.

Také slovesné kategorie jsou pro každé přirovnání individuálně naplnitelné. Za příklad vezměme syntagma (*il est*) *malade comme un chien*. Gramaticky správně z něho lze utvořit všechny tvary kromě pasiva, to je však dáno daleko spíše povahou přísudku než idiomatičností spojení. V korpusu frWaC se přísudek, jehož bylo toto přirovnání součástí či rozvíjejícím členem, objevoval téměř vždy v singuláru, nejčastěji v 1. a 3.

⁴² Zdroj: korpus frWaC.

⁴³ Tuto část lze za samostatné přirovnání považovat i v případě odtržení adjektiva. Jako doklad uveďme Čermákovu strukturu *VkS* (2007: 49-50).

⁴⁴ Gramatická kategorie čísla se samozřejmě mění i v případě, že se přirovnání uskutečňuje mezi podmětem a předmětem zároveň (GROSS 1984: 244), to ale není případ našeho vzorku.

⁴⁵ Avšak korpus je i v těchto případech benevolentnější. Tam, kde slovník uvádí výraz pouze v plurálu, ho v korpusu frWaC se srovnatelným počtem výskytů můžeme najít v singuláru, dokonce i v kombinované formě (např. *serré comme des sardines*).

⁴⁶ Oproti mužské variantě je však frekvence výskytu *belle comme une déesse* v korpusu frWaC téměř zanedbatelná.

osobě a vždy v oznamovacím způsobu. Tyto kategorie jsou proto v případě přirovnání *malade comme un chien* s největší pravděpodobností bezpříznakové.

Po stránce významové správnosti se vzhledem k jejich absenci v korpusu frWaC přikláníme k vyloučení kategorií zjišťovací otázky (např. **Est-il malade comme un chien?*), záporu (např. **Il n'est pas malade comme un chien.*) a imperativu (např. **Sois malade comme un chien.*), jak uvádí *Slovník české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 15-16).

Kategorie kondicionálu (např. *Il serait malade comme un chien.*) a futura (např. *Il sera malade comme un chien.*) chápeme jako hraniční, domníváme se, že je lze užít ve velice specifickém kontextu, který se nicméně v korpusu frWaC u tohoto přirovnání nevyskytl. Dle našeho mínění lze imperativ či negaci v některých případech připustit, pokud se jedná např. o větu zvolací, tj. rozkaz či negaci posunutou do emocionální (např. ironické) polohy (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 16).

2 Sémantická analýza

2.1 Motivace

Porovnáme-li vstupní a výstupní sémantiku idiomu (FILIPEC – ČERMÁK 1985: 191), což jsme v teoretické části označili za vhodný metodologický postup, pozorujeme na našem vzorku typy motivace do značné míry shodné s těmi vymezenými Filipcem a Čermákem (IBID.). Setkáváme se s *deanimalizací*, skrze niž mluvíme o člověku nebo abstraktní věci za užití pojmenování zvířete (např. *têtu comme une mule*), stejně jako s *antropomorfizací*, jejímž prostřednictvím označujeme člověka pojmenováním pro věc⁴⁷ (např. *rouge comme une tomate*).

Je vhodné poznamenat, že (alespoň co se daného vzorku týče) si adjektiva ve vybraném typu přirovnání zachovávají svůj doslovný význam, nebo jeden z doslovných významů, jsou-li polysémní. Objekt označený slovem *léger* zůstává i nadále lehkým, pouze míra lehkosti je upřesněna zbytkem přirovnání *comme une plume*. To však neznamená, že hmotnost daného objektu se rovná hmotnosti pírka⁴⁸, ale zobecněně a přeneseně tím říkáme, že daný objekt je velmi lehký. Podobně extrahujeme z přirovnání *beau comme un dieu* onu krásu, aniž bychom byli nuceni podrobně určovat příslušnost daného boha k té které národní mytologii. Ve výsledném efektu přirovnání nemá za cíl přesně vymežit míru uvedené vlastnosti, nýbrž konstatovat, že komparandum (zejména člověk mužského pohlaví) je „dokonale, ideálně fyzicky krásné, přitažlivé“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 55).

Takto jsme nastínili způsob sémantického fungování přirovnání našeho typu. Pro další zkoumání motivovanosti daných přirovnání by byla třeba mnohem hlubší a podrobnější etymologická analýza, jež není předmětem této bakalářské práce.

2.2 Varianty

Spojka *comme* je v této práci brána jako nedílný prvek zadaného přirovnání, proto nezvažujeme její možné varianty. Můžeme však mluvit o variantách adjektiva na levé straně a substantiva na pravé, resp. variantách determinantu.

⁴⁷ Čermák a Filipce dokládají jak *deanimalizaci*, tak *antropomorfizaci* příkladem *být tvrdohlavý jako mezek* (1985: 191). Lze tedy říci, že se oba procesy mohou v některých výrazech prolínat, tzn., že pro *antropomorfizaci* může být výchozím pojmenováním nejen věc, ale i zvíře (IBID.).

⁴⁸ Přičemž denotát není ani v nejmenším specifikován (např. druhem ptáka, od něhož pochází).

Jako příklad syntagmatické varianty uveďme např. (*être*) *unis comme les doigts de la main*, v nichž adjektivum *unis* můžeme vypustit a část *comme*-GN užít se stejným významem pouze se slovesem *être*, tj. *être comme les doigts de la main*. I v této podobě je výraz kodifikován (ROBERT 2011: 768). V některých přirovnáních se setkáme také s variantami paradigmatickými (např. varianta levé strany *beau comme un coeur* → *joli comme un coeur*, popř. varianta pravé strany *muet comme une carpe* → *muet comme une tombe*). Je nutné mít na paměti, že „varianty (zvláště paradigmatické) se často liší některými rysy, odstíny významovými“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 13).

Varianty determinantu, tedy situace, ve kterých kodifikovaná podoba umožňovala více typů determinantu se zachováním ustálenosti a významu výrazu a měla dostatečný počet výskytů v korpusu, se ve zkoumaném vzorku objevily pouze vzácně. Například u přirovnání *gros comme un/le poing*, u něhož slovník připouštěl jak člen neurčitý, tak určitý (REY – CHANTREAU 1990: 750), nebo u výrazů *dur comme de la/la pierre* a *noir comme de l'/l'encre* s možností užití dělivého i určitého členu (IBID.: 343; ROBERT 2011: 1900). Ve všech případech tohoto typu jedna varianta svým výskytem vždy značně převažovala nad druhou⁴⁹.

V tomto ohledu jsou zajímavé výrazy *blanc comme neige*, resp. *blanc comme la neige*, a *dur comme une pierre*, resp. *dur comme de la/la pierre*. Se změnou determinantu se totiž změnil i význam celého spojení. V takovém případě už ale nemluvíme o variantách, ale dvou odlišných přirovnáních. Nicméně v konkrétních korpusových vzorcích nebyla vždy tato distinkce dodržena. O tom více v translatické části.

⁴⁹ V příložených tabulkách je méně častá varianta determinantu, pokud byl její výskyt v korpusu dostatečně vysoký (tedy nad 5 výskytů), uvedena v závorce.

3 Translatologická analýza

Analyzovaná přirovnání jsme rozdělili (postupem popsaným v Metodologické kapitole) do sedmi skupin, přičemž jsme vycházeli ze snahy o co největší míru ekvivalence při překladu do češtiny.

Úvodní tři skupiny vycházejí z existence doslovného českého ekvivalentu. První z nich uvádí francouzské výrazy a jejich doslovné české překlady po všech stránkách maximálně odpovídající výchozímu francouzskému přirovnání. Druhá připouští taktéž doslovné ekvivalenty, ale v korpusu SYN se jako frekventovanější ukázalo jiné, nedoslovné přirovnání, přestože to jinak danému francouzskému výrazu odpovídá ve všech ostatních aspektech, včetně formální struktury. Ve třetí skupině nad možností doslovného překladu převažuje překlad jinými idiomatickými výrazy, zejména v podobě lexikálních idiomů a adverbialně-adjektivních kolokací.

Druhá trojice skupin sdružuje francouzské výrazy, pro něž v češtině neexistuje doslovný ekvivalent, a je tak možné je přeložit buď nedoslovně, avšak se zachováním zadané struktury přirovnání, nebo přirovnáním, ale odlišné struktury. Jako doplnění k těmto překladovým možnostem jsou, stejně jako v podkapitole 3.3, zohledněny některé další frekventovanější idiomatické výrazy.

Poslední skupina je tvořena výrazy, pro něž byl z různých důvodů vhodnější překlad pravidelným jazykem.

3.1 Překládá se doslovně se zachováním zadané struktury přirovnání

V případě přirovnání *gros comme le poing* je odpovídajícím idiomatickým překladem *velký j.*⁵⁰ *pěst* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 269).

Podobné je to i v případě výrazu *léger comme une plume*, kdy adekvátním doslovným příkladem je *lehký j. pířko/peříčko* (IBID.: 270-271). S tímto překladem se setkáváme i v InterCorpu.

Překlad přirovnání *rouge comme une pivoine* závisí zejména na slovesu, se kterým se vyskytuje. Pokud je to sloveso *être*, odpovídající překlad je *být červený j. pivoňka* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 271-272). Kdyby však šlo o sloveso *devenir*, odpovídal by překlad stavovým slovesem, tedy *zrudnout j. pivoňka*

⁵⁰ Zde a dále zkratka *j.* „znamená obvykle zároveň *jako* i *jak* (někdy jen *jako*, případně pouze *jak*)“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 14).

(IBID.). InterCorp kromě doslovného překladu nabízí i překlady synonymním přirovnáním *zrudl j. krocan* nebo neidiomatickým *zrudne*.

Stejně se chová i výraz *rouge comme une écrevisse*. Můžeme ho překládat buď jako *být červený j. rak* nebo *zčervenat/zrudnout j. rak* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 299). InterCorp opět nabízí i možnost překladu synonymním přirovnáním *začervenal se jako kohout*.

Týž překlad jako pro oba výrazy s adjektivem *rouge* zmíněné výše, popř. jako pro výraz *rouge comme un coquelicot* (3.2), můžeme vzhledem k francouzské definici (ROBERT 2011: 2273) užít i pro výraz *rouge comme une tomate*. My se však přikláníme k doslovnému překladu *červený/rudý jako rajče* i přesto, že toto přirovnání ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983) ani v InterCorpu nenajdeme, a proto je zřejmě neustálené.

InterCorp nabízí dle našeho názoru dostačující překlady přirovnání *grand comme une montagne*, a to *[chlap] velký jako hora*⁵¹. V kontextu, který se netýká člověka, InterCorp uvádí *[žralok] veliký jako hora*, k němuž můžeme dodat téměř jakékoliv komparandum.

Dále jsme se setkali s výrazy *dur comme de la pierre* a *dur comme la pierre*, které ve většině vzorků z korpusu frWaC označují míru tvrdosti, stejně jako výrazy *dur comme du bois* a *dur comme du béton* (REY – CHANTREAU 1990: 343), uvedené v podkapitole 3.4. Na rozdíl od druhých dvou přirovnání, je pro první dvojici vhodný týž doslovný překlad, a to *tvrdé j. kámen* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 145). Překlad navrhovaný InterCorpem je v tomto případě kontextově specifický, protože tam, kde je ve francouzštině přirovnání, je v češtině název konkrétní potraviny⁵²:

⁵¹ Přirovnání *chlap j. hora*, tedy s nevyjádřeným adjektivem, najdeme ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 117). Vzhledem k implicitnímu vyjádření adjektiva a také neuvedenému francouzskému ekvivalentu (IBID.) se obecně přikláníme k překladu výrazem *velký jako hora*, nalezeným v InterCorpu, který se nám zdá obecně užitečný.

⁵² Vzhledem k rozdílnému pojetí daného výrazu ve francouzštině a češtině jsme pojmenování hledali v anglickém originále, avšak ten v korpusu InterCorp nebyl dostupný. Bylo proto nutné obrátit se na tištěnou knihu. Daná pasáž, jak ji uvádíme níže, potvrdila užití názvu konkrétní potraviny a ne přirovnání, které najdeme ve francouzské verzi. Lze tedy říci, že francouzský překlad je v tomto případě volnější než český.

Hagrid, the Hogwarts gamekeeper, had obliged with a sack full of his own homemade rock cakes. (Harry hadn't touched these; he had had too much experience of Hagrid's cooking.) (ROWLING 2000: 28).

Hagrid, le garde-chasse de Poudlard, lui avait fait parvenir un sac plein de biscuits durs comme la pierre qu'il préparait lui-même (Harry n'y avait pas touché; il avait suffisamment eu l'occasion d'expérimenter sa cuisine).

Hagrid, bradavický hajný, mu poslal sáček domácích griliášových hrudek (těch se Harry ani nedotkl, poněvadž s Hagridovým kuchařským uměním měl svoje zkušenosti).

Oba překládané výrazy se však v korpusu frWaC neobjevují pouze ve významu materiální tvrdosti, ale i ve významu níže rozebíraného přirovnání *dur comme une pierre*. V případě podoby *dur comme de la pierre* je výskyt v tomto významu téměř zanedbatelný oproti druhé variantě *dur comme la pierre*, která je relativně často v tomto odlišném významu užívána.

Pro již zmíněný výraz *dur comme une pierre*, kterým nejčastěji označujeme osoby, resp. jejich chování, je možné užít doslovného překladu, tj. *tvrdý j. kámen*⁵³ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 144). Jako další možnosti překladu bychom navrhovali např. přirovnání *tvrdý j. skála* (IBID.: 316), *být j. bez srdce* (IBID.: 328).

Výrazu *malin comme un singe* najdeme v češtině doslovný překlad *chytrý j. opice* (IBID.: 243), popř. je také možný překlad *chytrý j. stádo opic* (IBID.: 329). Tato možnost je však v češtině nepříliš frekventovaná⁵⁴.

Jako jedno z mála vyexcerpovaných přirovnání obsahujících vlastní jméno má *riche comme Crésus* v češtině doslovný překlad, zachovávající toto vlastní jméno, pouze adaptované pro češtinu po formální stránce, *bohatý j. Krésus* (IBID.: 174-175). Zde jak *Slovník české frazeologie a idiomatiky* (IBID.), tak i *Dictionnaire des expressions et locutions* (REY – CHANTREAU 1990: 279) stručně vysvětlují etymologii tohoto spojení, zejména to, kdo *Crésus* (*Krésus*) byl.

I přes možnost překladu adverbialně-adjektivní kolokací je doslovný překlad přirovnání *doux comme le miel* → *sladké j. med* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 201) užívanější než *medově sladký*⁵⁵.

Zajímavý byl výraz *frêle comme un papillon de mai*. Ukázalo se, že veškeré jeho výskyty v korpusu frWaC, kromě jednoho, jsou citacemi z básně A. Rimbauda *Le Bateau ivre* (*Opilý koráb*). Je tudíž otázkou, zda i přesto, že je výraz uveden ve slovníku (ROBERT 2011: 1100), je opravdu běžně jako přirovnání užíván. Jako příklad překladu

⁵³ I přesto, že je u tohoto přirovnání uveden jiný francouzský ekvivalent (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 144).

⁵⁴ Korpus SYN: 26 výskytů *chytrý j. opice* ku 2 výskytům *chytrý j. stádo opic*.

⁵⁵ Korpus SYN: 76 výskytů *sladký j. med* ku 32 výskytům *medově sladký*.

uvádíme celou (předposlední) sloku básně v originále z korpusu frWaC a překladu od F. Hrubína⁵⁶:

<i>Si je désire une eau d'Europe, c'est la flache</i>	<i>Toužím-li po vodách Evropy, toužím vskutku</i>
<i>Noire et froide où vers le crépuscule embaumé</i>	<i>po černé, studené kaluži u křoví,</i>
<i>Un enfant accroupi plein de tristesses, lâche</i>	<i>v níž vonným soumrakem hoch pouští si, pln smutku</i>
<i>Un bateau frêle comme un papillon de mai.</i>	<i>lodičku křehoučkou jako motýl májový.</i>

(RIMBAUD 1964: s. p.)

InterCorp navrhuje pro přirovnání *aimable comme une porte de prison* doslovný překlad, tedy *příjemná jak vrata do věznice*. Tento překlad nebyl nijak v rozporu ani s francouzskou definicí (REY – CHANTREAU 1990: 761), ani s kontexty v korpusu frWaC. Považujeme proto tento překlad za vhodný, a to i přesto, že *Slovník české frazeologie a idiomatiky* ho neuvádí, tudíž se pravděpodobně jedná o přirovnání neustálené (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983). Ve zmíněném slovníku u žádného výrazu přirovnání *aimable comme une porte de prison* jako francouzský ekvivalent uvedeno nebylo. V souladu se zmíněnou francouzskou definicí a výskyty v korpusu frWaC, pokud trváme na překladu ustáleným přirovnáním, bychom jako český ekvivalent navrhovali např. *protivný j. činže* (IBID.: 73).

Při překladu *muet comme une tombe*, resp. *être muet comme une tombe*, můžeme vidět propustnou hranici mezi relátorem a tertium comparationis, jak jsme naznačili v teoretické části. Nejfrekventovanější možností je přeložit výraz jako *mlčet j. hrob* (IBID.: 121), v níž sloveso *mlčet* můžeme rozložit na *být* (relátor) a *mlčící* (tertium comparationis). Další možný překlad *být j. hrob* (IBID.) je nejen málo frekventovaný⁵⁷, ale také vypouští adjektivum, které je přítomno pouze implicitně.

Český ekvivalent přirovnání *fier comme un paon* je výraz *pyšný j. páv* (IBID.: 259). Pro *pyšný j. páv* uvádí *Slovník české frazeologie a idiomatiky* francouzský ekvivalent s adjektivem *orgueilleux* (IBID.). Avšak to nepředstavuje pro překlad problém, vzhledem k tomu, že slovník uvádí adjektiva *fier* a *orgueilleux* jako varianty daného přirovnání (REY – CHANTREAU 1990: 677).

Podle slovníku vzniklo přirovnání *frais comme la rosée* na základě formální podobnosti a následné záměny s přirovnáním *frais comme une rose* (IBID.: 821).

⁵⁶ Tuto báseň samozřejmě přeložili i další autoři, například Vítězslav Nezval nebo Karel Čapek. Avšak cílem této práce není porovnávat různé umělecké překlady básně, proto uvádíme pouze tento jeden pro ilustraci.

⁵⁷ Korpus SYN: 292 výskytů *mlčet j. hrob* ku 16 výskytům *být j. hrob*.

Nabízelo by se tedy, aby i překlad byl totožný. My se však přikláníme k ekvivalentu *svěží jako rosa*, popř. *svěží jako ranní rosa/rosa z rána*, vzhledem k tomu, že více než v polovině výskytů v korpusu frWaC bylo přirovnání rozvinuto jako *frais comme la rosée du matin/matinal*. Otázkou je, zda je výraz *svěží jako rosa* přirovnáním ustáleným, tak jako jeho francouzský ekvivalent *frais comme la rosée*, protože ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983) se nevyskytuje.

Pro výraz *noir comme du charbon* jsme našli doslovný překlad *černý j. uhel* (IBID.: 367). V úvahu by přicházel i překlad *uhlově černý*, ale tento výraz je méně užívaný než prve uvedený⁵⁸.

Pro přirovnání *rusé comme un renard* nabízí *Slovník české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983) dva možné ekvivalenty: první, méně užívaný, *chytrý/mazaný j. advokát* (IBID.: 31) a druhý, o mnoho frekventovanější, *chytrý/mazaný/lstivý j. liška* (IBID.: 191)⁵⁹. Tento překlad můžeme brát za doslovný, protože *un renard* (*lišák*) i (*ta*) *liška* jsou v daném jazyce vždy bezpříznaková označení. V tomto případě se jedná pouze o rozdílnost francouzštiny a češtiny, přičemž první jazyk užívá jako zástupce druhu živočicha v mužském rodě a druhý stejného živočicha v rodě ženském.

I přes absenci francouzského ekvivalentu u výrazu *bílý j. lilie* (IBID.: 190) považujeme tento výraz za odpovídající francouzskému přirovnání *blanc comme un lis*. Pokud bychom vycházeli z *un lis* (*lilie*) jako ze symbolu čistoty a nevinnosti, byl by vhodný překlad *nevinný/čistý j. lilie/lilium* (IBID.). Nicméně tento překlad by se hodil spíše v případě, kdyby na pozici adjektiva *blanc* bylo adjektivum *pur*, jak to uvádí *Slovník české frazeologie a idiomatiky* (IBID.). V případě našeho výrazu ho považujeme za krajně nepravděpodobný.

Stejně jako ve francouzštině i v českém překladu výraz *serrés comme des sardines* většinou zachovává množné číslo. Doslovný překlad je tedy *namačkání j. sardinky*⁶⁰. Jako varianty komparáta uvádí zmíněný slovník i *slanečky* a *herynky* (IBID.:

⁵⁸ Korpus SYN: 262 výskytů *černý j. uhel* ku 148 výskytům *uhlově černý*.

⁵⁹ Korpus SYN: 76 výskytů *chytrý/mazaný/lstivý j. liška* ku 1 výskytu *chytrý/mazaný j. advokát*.

⁶⁰ Toto přirovnání coby francouzský ekvivalent najdeme také u výrazů *je tam lidí/namačkáno*, resp. *jsou namačkání, že by tam ani jablko nepropadlo* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 135).

312), nicméně tyto varianty se ukázaly jako velmi řídké užívané⁶¹. InterCorp pak do konkrétního kontextu zapracoval do překladu výraz pravidelného jazyka:

Hier soir, Margot et moi étions toutes les deux dans mon lit, on était serrées comme des sardines mais c'était ça le plus drôle [...]

Včera večer jsme ležely s Margot v mé posteli, je strašně úzká, ale právě proto to bylo legrační.

InterCorp nabízí pro přirovnání *froid comme le marbre* následující překlad:

Son visage était blanc et froid comme le marbre [...]

Tvář měla bílou jako mramor a stejně studenou [...]

Vzhledem k tomu, že oba významy výrazu *chladný/studený j. mramor*, popř. *mít tvář j. z mramoru* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 213), odpovídají významům z francouzské definice (ROBERT 2011: 1532), přikláníme se i my k tomuto doslovnému překladu.

3.2 Překládá se doslovně, ale frekventovanější je nedoslovný překlad, který zachovává zadanou strukturu přirovnání

V řadě případů má sice francouzské přirovnání doslovný český ekvivalent, ale frekventovanějším je překlad nedoslovný, i když zachovávající strukturu přirovnání. Takovým případem je výraz *vieux comme le monde*⁶², přičemž přirovnání *starý j. (sám) svět* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 339) v češtině existuje a je časté, ale užívanějším⁶³ je výraz *staré j. lidstvo samo* (IBID.: 190). InterCorp kromě těchto možností uvádí také výrazy pravidelného jazyka – *starý, nejstarší*, případně variaci na přirovnání *staré jako lidstvo samo* → *stará jako samy dějiny lidstva*. Nebo v konkrétním kontextu:

Cousin-cousine, c'est vieux comme le monde.

Bratranec a sestřenice, to je vztah známý odedávna.

⁶¹ Korpus SYN: 47 výskytů *namačkaní j. sardinky* ku 2 výskytům *namačkaní j. slanečci* a 2 výskytům *namačkaní j. herynci*.

⁶² Dalším možným překladem, u něhož je tento francouzský výraz uvedený jako ekvivalent, je *starý j. Praha* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 283), ovšem korpus SYN jej obsahuje pouze v jednom výskytu.

⁶³ Korpus SYN: 60 výskytů *starý j. (sám) svět* ku 467 výskytům *starý j. lidstvo samo*.

Stejným případem je i výraz *muet comme une carpe*, jehož doslovný překlad je *mlčet/být němý j. kapr* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 306), ale frekventovanější je *být němý/mlčet j. ryba* (IBID.), popř. *být j. němý* (IBID.: 225-226)⁶⁴. *Slovník české frazeologie a idiomatiky* uvádí jako odpovídající také překlady *mlčet j. dub* (IBID.: 92) a *mlčet j. pařez* (IBID.: 256). Oba výrazy jsou nicméně velice málo frekventované⁶⁵. InterCorp navíc navrhuje *mlčel jsem jako švestka*, případně v tomto kontextu:

[...] *restes-y, fais-toi muet comme une carpe et plus petit qu'une fourmi [...]*

Tam sed' na zadku a ani nemukej.

V případě přirovnání *myope comme une taupe*, jemuž v češtině odpovídá *slepý j. krtek* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 176), je komparátum při překladu zachováno do krajnosti. Nicméně ani zde nelze mluvit o doslovném překladu, vzhledem k tomu, že překlad *myope* by byl spíše *krátkozraký* než *slepý*. I přes lehce odlišné adjektivum označuje však výraz v češtině i ve francouzštině týž jev (IBID.; REY – CHANTREAU 1990: 869). Zajímavý je také neidiomatický překlad navržený InterCorpem:

Elles sont rares aujourd'hui les Européennes qui voudraient avoir auprès d'elles un de ces intellectuels, myope comme une taupe, ou l'un de ces banquiers rasoirs, fades et sans le moindre muscle.

Intelektuály s mnoha dioptriemi na každém oku nebo nudné bankovní úředníky bez štávy a jediného svalu chce dnes mít doma málokterá evropská žena.

Taktéž pro *rouge comme une coquelicot* existuje doslovný překlad, a to *rudý/červený j. (vlčí) mák* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1993: 195). Avšak ukázalo se, že užívanější je druhý navržený překlad, *červený j. krev* (IBID.: 175)⁶⁶. U obou možností je opět možné užít stavové sloveso *zrudnout/zčervenat*, pokud to kontext vyžaduje (IBID.: 195, 175).

⁶⁴ Korpus SYN: 0 výskytů *mlčet j. kapr*; 0 výskytů *němý j. kapr*; 140 výskytů *mlčet j. ryba*; 17 výskytů *němý j. ryba*; 15 výskytů *být j. němý*.

⁶⁵ Korpus SYN: 4 výskyty *mlčet j. dub*; 4 výskyty *mlčet j. pařez*.

⁶⁶ Korpus SYN: 9 výskytů *rudý/červený j. (vlčí) mák* ku 18 výskytům *červený j. krev*.

3.3 Překládá se doslovně, ale frekventovanější je jiný idiomatický výraz⁶⁷

Lehce problematickými pro překlad se ukázaly výrazy *blanc comme neige* a *blanc comme la neige*. Podle definice by první uvedený měl označovat nevinnost (REY – CHANTREAU 1990: 630) a druhý barvu (ROBERT 2011: 50). Nicméně vyšlo najevo, že v konkrétním užití není tato distinkce vždy dodržena. To platí zejména pro přirovnání *blanc comme neige*, pro něž jsou téměř vyrovnané výskyty označující nevinnost s výskyty označujícími barvu, a to jak v frWaCu, tak v InterCorpu. Druhý výraz, *blanc comme la neige*, byl ve valné většině případů v obou zmíněných korpusech užíván ve shodě se slovníkovou definicí. Problém byl i s francouzskými ekvivalenty ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983). U doslovného překladu *bílý j. (padlý) sníh*, byl jako francouzský ekvivalent uveden výraz *blanc comme neige* (IBID.: 325). A to i přesto, že se toto české přirovnání údajně vztahuje k barvě věci, látky nebo vlasů⁶⁸ (IBID.), čemuž by tedy více odpovídal výraz se členem určitým. S francouzským ekvivalentem *être comme la neige* se setkáme u výrazu *bílý/čistý j. z alabastru/alabastr*, užívaného zejména pro označení barvy pleti člověka (IBID.: 32). Z výše uvedeného vyplývá, že překlad obou francouzských výrazů, ať už se jedná o barvu či vlastnost, nezáleží ani tak na formální distinkci mezi těmito dvěma výrazy, ale spíše na konkrétním kontextovém užití mluvčím. V InterCorpu jsme se tak kromě výše uvedených překladů setkali ve významu nevinnosti s překlady *s čistou pověstí, čistý jako padlý sníh, zcela bez hříchu/viny* nebo *s čistá jako lilie* a barvy *s úplně bílá*. Zajímavým příkladem ilustrujícím, jak různé mohou být přístupy jednotlivých překladatelů, je následující úryvek z InterCorpu, kde jak anglický originál, tak český překlad, užily zoologický název *snowy owl/sova sněžná*, ale ve francouzském překladu se namísto toho objevilo přirovnání:

Twenty minutes later, they left Eeylops Owl Emporium, which had been dark and full of rustling and flickering, jewel-bright eyes. Harry now carried a large cage that held a beautiful snowy owl, fast asleep with her head under her wing.

⁶⁷ V rámci této skupiny pracujeme zejména s možností užití některých přirovnání ve formě lexikálního idiomu, popř. adverbialně-adjektivní kolokace. Jak jsme uvedli v Metodologické kapitole, tyto transformace jsou většinou tvořeny na základě jazykové znalosti, nikoliv přejímány z kodifikovaných zdrojů.

⁶⁸ Pro vyjádření barvy vlasů a vousů taktéž s francouzským ekvivalentem *blanc comme neige* viz také výraz na str. 206 (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983).

Dvacet minut poté vyšli z Velkoprodejny Mžourov, kde bylo šero, ze všech stran šelestila ptačí křídla a pozorovaly je mrkající oči, zářící jako drahokamy. Harry si odnášel velikou klec, ve které s hlavou pod křídlem tvrdě spala nádherná sova sněžná.

Vingt minutes plus tard, Harry sortit du magasin de hiboux avec une grande cage à l'intérieur de laquelle une magnifique chouette aux plumes blanches comme la neige dormait paisiblement, la tête sous l'aile.

Pro zařazení do jedné z kategorií vymezených touto prací jsme předpokládali, že nejčastějším užitečným překladem výrazů bude překlad doslovný, tedy *bílý j. (padlý) sníh*. Pak bylo ale nutné zvážit i lexikální idiom *sněhobílý*, který se ukázal jako častěji užívaný⁶⁹.

Také pro přirovnání *blanc comme le lait* bychom mohli užít doslovný překlad *bílý jako mléko*, jak naznačuje InterCorp, popř. uzpůsobený pro konkrétní realitu (vlasy, pleť apod.) (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 206-207). Frekventovanější se však ukázala kolokace *mléčně bílý*, kterou InterCorp taktéž uvádí⁷⁰.

Překlad přirovnání *doux comme un agneau* a *doux comme un mouton* do češtiny s sebou nese jistá úskalí. První zmíněný ve francouzštině vyjadřuje jakousi dětinskou naivitu, zatímco druhý až přehnanou poslušnost (REY – CHANTREAU 1990: 12). V překladu se nicméně oba výrazy dosti překrývají. U *mírný/krotký j. beránek* jsou jako ekvivalent uvedeny oba výrazy (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 41), naopak jako francouzský ekvivalent přirovnání *mírný j. ovečka* je uveden pouze výraz *doux comme un agneau*, namísto doslovného *doux comme un mouton* (IBID.: 248). Pro výraz *doux comme un agneau* bychom mohli uvažovat ještě překlad s nevyjádřeným adjektivem *být j. jehně* (IBID.: 138-139). S trochou nadsázky by se dalo říci, že oba výrazy mají v češtině svůj doslovný překlad. Avšak ve chvíli, kdy výrazy představují určitou charakterovou vlastnost, je třeba uvážit i překlady výrazy *beránčí povaha* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1988: 256), popř. *holubičí povaha/nátura* (IBID.: 256-257), z nichž druhý uvedený je v užívání nejčastější⁷¹. Na příkladu z InterCorpu je dobře vidět, o kolik se může překlad od výchozího textu lišit:

⁶⁹ Korpus SYN: 237 výskytů *bílý j. (padlý) sníh* ku 1 788 výskytům *sněhobílý*.

⁷⁰ Korpus SYN: 30 výskytů *bílý j. mléko* ku 194 výskytům *mléčně bílý*.

⁷¹ Korpus SYN: 73 výskytů *mírný/krotký j. beránek*; 6 výskytů *mírný j. ovečka*; 4 výskytů *být j. jehně*; 22 výskytů *beránčí povaha*; 206 výskytů *holubičí povaha/nátura*.

On ne rencontre pas beaucoup de chiens à trois têtes dans la région, alors, je lui en ai un peu parlé, je lui ai dit que Touffu était doux comme un mouton quand on savait s'y prendre. Il suffit de lui jouer un air de musique et il s'endort [...]

No - to jo - kolik potkáte tříhlavejch psů, i tady kolem Bradavic? Tak jsem mu řek, že s Chloupkem je to úplná hračka, když víte, jak ho uklidnit, stačí mu něco zahrát, a von v tu chvíli usne -

Doslovný překlad přirovnání *beau comme un dieu*, *krásný j. bůh* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 55-56), který uvádí také InterCorp, je v užívání zastíněn adverbialně-adjektivní kolokací *božsky krásný*⁷².

Stejná situace nastává i v případě výrazu *beau comme un ange*, neboť doslovné a strukturu zachovávající *krásný/hezký j. anděl* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 33) je méně frekventované než spojení *andělsky krásný*⁷³.

Pro *solide comme un roc* InterCorp nabízí doslovný překlad přirovnáním, tj. *pevný jako skála*⁷⁴, ale také překlad lexikálním idiomem *skálopevný*, který je v češtině užíván častěji⁷⁵.

Ani *noir comme l'ébène* není výjimkou. Doslovný překlad *černý j. eben* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 98), je méně užívaný než kolokace *ebenově černý*⁷⁶.

Totéž platí pro synonymní výraz *noir comme l'encre*. Jak InterCorp, tak *Slovník české frazeologie a idiomatiky* uvádějí překlad *černý j. inkoust* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 134), ale v češtině je typičtější ve formě *inkoustově černý*⁷⁷.

Doslovně bychom mohli přeložit také výraz *noir comme la suie*, a to přirovnáním *černý j. saze* (IBID.: 312). Podle uvedené definice je tento výraz obecně užitečný pro „oči, vlasy, pleť, popř. srst zvířete“ (IBID.), což vyčerpávajícím způsobem pokrývá všechny možnosti, které najdeme v korpusu frWaC. Ve vztahu pouze k vlasům *Slovník české frazeologie a idiomatiky* nabízí přirovnání (*mít*) *vlasy černé j.*

⁷² Korpus SYN: 9 výskytů *krásný j. bůh* ku 19 výskytům *božsky krásný*.

⁷³ Korpus SYN: 20 výskytů *krásný/hezký j. anděl* ku 36 výskytům *andělsky krásný*.

⁷⁴ *Slovník české frazeologie a idiomatiky* uvádí u tohoto přirovnání jiný francouzský ekvivalent (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 315-316), naopak *c'est solide comme un roc* by mělo odpovídat českému *drží to j. židovská/helvétská/turecká víra* (IBID.: 380). Tento překlad se nám však nezdál ani obecně užitečný ani odpovídající francouzské definici (REY – CHANTREAU 1990: 816).

⁷⁵ Korpus SYN: 141 výskytů *pevný j. skála* ku 671 výskytům *skálopevný*.

⁷⁶ Korpus SYN: 11 výskytů *černý j. eben* ku 48 výskytům *ebenově černý*.

⁷⁷ Korpus SYN: 16 výskytů *černý j. inkoust* ku 47 výskytům *inkoustově černý*.

smůla/smola (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 325). Frekventovanější se však ukázal tvar *smolně černý*⁷⁸.

Specifickým typem co do překladu je výraz *clair comme le jour*, který sice má doslovný a relativně hojně užívaný český ekvivalent *jasné j. den* (IBID.: 80), ale frekventovanější je jiný idiomatický výraz, tak jako u předchozích případů. Specifičnost tohoto přirovnání spočívá v tom, že onen výraz je taktéž přirovnání, ale odlišné struktury, než je naše zadaná, a to *nad slunce jasnější/jasný* (IBID.: 322), u něhož je přirovnání *clair comme le jour* taktéž uvedeno jako odpovídající francouzský ekvivalent (IBID.)⁷⁹. S oběma výše zmíněnými překladovými možnostmi se setkáme i v InterCorpu. Ten kromě toho uvádí i výraz pravidelného jazyka *úplně jasné* nebo přirovnání *jasný jak facka*.

Přirovnání *clair comme le cristal* můžeme do češtiny přeložit doslovně jako *jasný/čistý j. křišťál*⁸⁰ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 178). Frekventovanější se ukázaly kolokace *křišťálově čistý/jasný*⁸¹. Ve významu „évident“ (REY – CHANTREAU 1990: 207), je možné tento výraz přeložit i možnostmi uvedenými pro přirovnání *clair comme le jour* výše.

Pro přirovnání *pâle comme la mort* je nejfrekventovanější český ekvivalent *smrtelně bledý*, případně *mrtvolně bledý*. I přesto, že existuje doslovný překlad *bledý/zblednout j. smrt* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 324)⁸², se kterým se setkáme i v InterCorpu.

3.4 Překládá se nedoslovným ekvivalentem, který zachovává zadanou strukturu přirovnání

Pro výraz *libre comme l'air* nabízí InterCorp jako český překlad přirovnání *volný jako pták*. I přesto, že *Slovník české frazeologie a idiomatiky* uvádí u tohoto výrazu jiný francouzský ekvivalent (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 294), přikláníme se na základě definic jednotlivých výrazů (IBID.; REY – CHANTREAU 1990: 15) k překladu uvedenému v InterCorpu.

⁷⁸ Korpus SYN: 18 výskytů *černý j. saze* ku 24 výskytům *černý j. smůla* a 71 výskytům *smolně černý*.

⁷⁹ Korpus SYN: 30 výskytů *jasné j. den* ku 1 236 výskytům *nad slunce jasnější/jasný*.

⁸⁰ *Slovník české frazeologie a idiomatiky* u tohoto překladu jako francouzský ekvivalent uvádí *clair comme du cristal* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 178). Avšak ve chvíli, kdy tento překlad odpovídá francouzské definici výrazu *clair comme le cristal* (REY – CHANTREAU 1990: 207), nepovažujeme odlišný typ členu za problém.

⁸¹ Korpus SYN: 33 výskytů *jasný/čistý j. křišťál* ku 904 výskytům *křišťálově čistý/jasný*.

⁸² Korpus SYN: 88 výskytů *bledý/zblednout j. smrt* ku 293 výskytům *smrtelně/mrtvolně bledý*.

Výraz *simple comme bonjour* přeložíme do češtiny jako *jasný/jednoduchý/lehký j. facka/pár facek* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 100), popř. *jednoduché j. násobilka* (IBID.: 221). InterCorp navrhuje i překlad *nad slunce jasné*.

S ohledem na francouzskou definici⁸³ a výskyty v korpusu frWaC navrhuje výrazy *jasný/jednoduchý/lehký j. facka/pár facek* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 100) a *jednoduché j. násobilka* (IBID.: 221) i pro překlad přirovnání *bête comme chou*. InterCorp uvádí také překlad pravidelným jazykem *nejjednodušší*.

Ani přirovnání *joli comme un coeur* nepřekládáme do češtiny doslova. *Slovník české frazeologie a idiomatiky* uvádí překlad pouze pro ženský rod *hezka/krásná j. růže/růžička/z růže květ* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 306), popř. *děvče j. z růže květ* (IBID.: 183), což koresponduje i s výskyty v korpusu frWaC, ve kterém se tento výraz vyskytuje v mužském rodě pouze jednou. V InterCorpu se toto přirovnání objevilo pouze jednou, v mužském rodě a neidiomatickém překladu *moc hezký chlap*. Rey a Chantreauová uvádějí tento výraz i s adjektivy *beau* a *mignon* jako variantami adjektiva *joli* (1990: 220). Je proto nasnadě říci, že i překlad přirovnání s danými variantami adjektiva, tj. *beau comme un coeur* a *mignon comme un coeur*, je stejný jako ten pro výraz *joli comme un coeur*. To však platí jen pro tu část výskytů, která se objevuje v ženském rodě. S adjektivem *mignon* tvoří ženský rod více než polovinu výskytů, na rozdíl od varianty s adjektivem *beau*, kde je rozvrstvení mužský/ženský rod rovnoměrné. Otázkou tedy zůstává, jak přeložit dané výrazy v mužském rodě. Nejjednodušší by pravděpodobně byl překlad prostřednictvím pravidelného jazyka, např. výrazem navrženým InterCorpem *moc hezký*. My bychom však rádi zachovali strukturu přirovnání, a proto se přikláníme k překladu *hezky/krásný j. obrázek*, a to i přesto, že je u něj uveden odlišný francouzský ekvivalent (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 233).

Užití výrazu *joli comme un coeur*, resp. jeho variant, odpovídá užití výrazu *beau comme un amour*⁸⁴ (REY – CHANTREAU 1990: 220). Proto považujeme překladové možnosti uvedené výše pro přirovnání *joli comme un coeur* a jeho varianty za adekvátní i pro tento výraz. Vzhledem k převaze výskytu přirovnání *beau comme l'amour* v

⁸³ Výraz *bête comme chou* „a d'abord signifié (vers 1850) « très bête », en parlant d'une personne [...]. De nos jours, se dit d'un travail, de quelque chose de « très facile, enfantin »“ (REY – CHANTREAU 1990: 201).

⁸⁴ V našem případě *beau comme l'amour*. Rozdílnosti determinantu mezi výsledkem v korpusu a slovníkovým heslem jsme se věnovali v první kapitole praktické části.

mužském rodě v korpusu frWaC nás více zajímají výše navržené překladové alternativy pro tento rod.

Pro již zmíněné české přirovnání *hezký/krásný j. obrázek* (IBID.: 233) je jako francouzský ekvivalent uveden idiom *beau comme un astre*, pro nějž v korpusu frWaC převažuje výskyt v mužském rodě. Pouze s mužským rodem se setkáme i v InterCorpu, avšak jen s neidiomatickým ekvivalentem *krásný*, případně s volným překladem:

Peter était beau comme un astre, grand, séduisant, mince, le visage sérieux, calme et intelligent.

Peter byl přímo vzorem mladého chlapce, velký, hezký, štíhlý, s vážnou, klidnou a inteligentní tváří.

I pro méně frekventovanou podobu v rodě ženském⁸⁵ (*belle comme un astre*) je dle našeho názoru zmíněný překlad přirovnáním *hezký/krásný j. obrázek* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 233) akceptovatelný a lze jej přizpůsobit do tvaru *hezká/krásná j. obrázek*.

Překlad *hezká/krásná j. růže/růžička/z růže květ* (IBID.: 306) popř. *děvče jako z růže květ* (IBID.: 183) můžeme užít také u výrazu *belle comme une fleur*. V tomto případě Robert uvádí jako výchozí tvar ten v ženském rodě (2011: 1058) a v korpusu frWaC se setkáme s užitím v mužském rodě pouze jednou.

V případě přirovnání *haut comme trois pommes* se přikláníme k překladu navrhovanému InterCorpem *malý jako špunt*, a to přesto, že u výrazu *být j. špunt* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 350) je uveden jiný francouzský ekvivalent.

Podobným případem je i výraz *frais comme un gardon*, pro něhož jako odpovídající překlad navrhujeme *zdravý j. ryba/rybička/rys* (IBID.: 307), popř. *čilý/čerstvý j. rybička/ryba*, navzdory odlišným uvedeným francouzským ekvivalentům (IBID.). Všimněme si, že oproti výchozímu přirovnání, v němž je na pozici komparáta *un gardon (plotice)*, tedy konkrétní druh ryby, je v českém překladu pouze obecný název živočišné třídy. InterCorp v tomto směru navrhuje pouze překlady běžným jazykem *svěží a svěží a zarůžovělý*.

Oproti předchozímu přirovnání výraz *frais comme une rose* více zdůrazňuje odpočatost, i když aspekt zdraví zůstává zachován (REY – CHANTREAU 1990: 820). Jako francouzský ekvivalent je toto přirovnání uvedeno u výrazu *červený j.*

⁸⁵ 4 z 11 výskytů v korpusu frWaC.

panenské/mišenské jablíčko (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 135), popř. konkrétněji (*mít*) *tváře j. panenské/mišenské jablíčko* (IBID.).

Idiom *sourd comme un pot* je překládán jako *hluchý j. pařez/špalek* (IBID.: 255-256), nebo méně frekventovaným *hluchý j. tetřev* (IBID.: 358)⁸⁶. S prvním uvedeným překladem se setkáme i v InterCorpu, v němž nalezneme také překlad pomocí pravidelného jazyka *hluchý*.

V případě přirovnání *tête comme une mule*, se kloníme k překladu *tvrdohlavý j. mezek* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 205) přesto, že v našem francouzském přirovnání je na místě komparáta *une mule (mula)*, nikoliv *un mulet (mezek)*, jak uvádí i zmíněný zdroj (IBID.).

V ekvivalentním českém přirovnání k francouzskému *tête comme un âne* zůstává na místě komparáta zachován název zvířete, ale mění se konkrétní druh – namísto *osla* v češtině najdeme *berana*, tj. *tvrdohlavý/umíněný j. beran* (IBID.: 40). Jak u tohoto výrazu, tak u předešlého by překlad vzhledem k míře synonymity mohl být zaměnitelný.

Výrazy *dur comme du bois* a *dur comme du béton* nemají ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983) konkrétní ekvivalenty, ale na základě francouzské definice (ROBERT 2011: 793), podle níž oba výrazy označují stejnou realitu, navrhujeme překlad přirovnáními *tvrdé j. kámen* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 145), popř. *být j. šutr* (IBID.: 354) nebo *je to j. železo/ze železa* (IBID.: 408). Další překlady, zejména v kontextech týkajících se jídla, záleží na konkrétním druhu jídla, ukažme si to na příkladu chleba z korpusu frWaC:

Ce pain est dur comme du bois !

*Ten chleba je jako brousek!*⁸⁷

Pro první výraz, *dur comme du bois*, uvádí InterCorp také doslovný překlad *tvrdé jako dřevo*, avšak *Slovník české frazeologie a idiomatiky* veškerými přirovnáními obsahujícími *dřevo* na pozici komparáta odkazuje k člověku, ne k věci (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 89-91).

V některých kontextech můžeme přeložit přirovnání *dur comme le diamant* stejně jako ostatní výrazy označující materiální tvrdost, tj. *dur comme la/de la pierre*

⁸⁶ Korpus SYN: 36 výskytů *hluchý j. pařez/špalek* ku 10 výskytům *hluchý j. tetřev*.

⁸⁷ Přirovnání *chleba (je) j. brousek* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 53).

(3.1), *dur comme du bois* a *dur comme du béton* (viz předchozí), případně přirovnáním *tvrdý j. ocel/z ocele* (IBID.: 235). Tento překlad můžeme užít i ve chvíli, kdy výraz označuje tvrdost jako charakterovou vlastnost (IBID.), a zdá se nám tudíž jako nejuniverzálnější.

Ani výraz *propre comme un sou neuf* nepřekládáme do češtiny doslovně, ale ekvivalentním přirovnáním *čistý j. sklo* (IBID.: 316). Další možností je v odpovídajícím kontextu výraz *být j. nové* (IBID.: 230). Nicméně tam už dochází k narušení zadané struktury přirovnání a autoři uvádějí člen *un sou* jako vypustitelnou syntagmatickou variantu (IBID.).

Pro překlad výrazu *gai comme un pinson* na základě porovnání francouzské (REY – CHANTREAU 1990: 728) a české definice (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 317) navrhneme přirovnání *veselý j. skřivánek* (IBID.)⁸⁸. Zůstává tak zachováno jak adjektivum na levé straně, tak zvíře na pravé straně od komparátoru, pouze je namísto *un pinson* (*pěnkava*) v českém ekvivalentu užít *skřivan*, resp. jeho deminutivum *skřivánek*. InterCorp nabízí překlad pravidelným jazykem:

Une minute plus tard, dans la salle, les globes s'éteignaient, une lueur rougeâtre jaillissait de la rampe pour inonder le bas du rideau, celui-ci s'entrouvrait un instant sur la scène brillamment éclairée, et le public vit paraître un homme rondelet, gai comme un pinson, dont l'habit était fripé et le linge d'une fraîcheur douteuse.

Brzy nato v hledišti zhasla světla, rozzářila se rampa a vrhla záblesk na spodní okraj opony, a v její osvětlené škvíře se objevil pečlivě vyholený plnoštíhlý muž s dětským úsměvem, v pomačkaném fraku a ne zrovna nejčistší košili.

Čeština má pro označení stavu opilosti řadu výrazů, včetně několika přirovnání (viz sémantický rejstřík ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 439). Vzhledem k tomu, že pro výraz *rond comme une queue de pelle* jsme nenašli překladovou možnost v InterCorpu, ani není uveden jako francouzský ekvivalent ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983), zvolili jsme na základě francouzské definice (ROBERT 2011: 2266) některá přirovnání⁸⁹, která by mohla být jeho českými ekvivalenty a zároveň vyhovovala kontextům v korpusu frWaC. Jsou to: *vožralej/nalitej j. dělo* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 82),

⁸⁸ Heslo má v *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* podobu *být velký j. skřivánek* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 317), což je pravděpodobně chybná podoba, neboť definice (IBID.) i záznam v sémantickém rejstříku (IBID.: 456) obsahují adjektivum *veselý*.

⁸⁹ Snažili jsme se v překladu zachovat shodnou strukturu přirovnání a také věc na pozici komparáta.

namazanej/vožralej j. kára (IBID.: 149), *nalitej j. pupen* (IBID.: 296), *nalitej/vožralej j. slíva* (IBID.: 319-320), *opilý/vožralej j. snop* (IBID.: 326), *nalitý/nalitej j. sud* (IBID.: 336).

Přirovnání *bête comme ses pieds* je jedno z málo vyexcerpovaných přirovnání, které obsahuje přivlastňovací determinant. Avšak ten se do navrhovaného českého překladu nepromítá. Pro tento případ se jako nejfrekventovanější⁹⁰ ukázal překlad *blbej j. tágo* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 356). Mezi další navrhované možnosti zařazujeme následující: *blbej j. pučtok*⁹¹/*putna* (IBID.), *hloupý j. dřevo* (IBID.: 90) a *blbej/hloupej j. patník/bota* (IBID.: 258).

Výše uvedené překladové možnosti pro *bête comme ses pieds* můžeme užít i pro přirovnání *con comme un balai* a *con comme la lune*. V případě prvního výrazu *con comme un balai* v rámci zachování nástroje na pozici komparáta navrhujeme překlad *blbej j. motyka* (IBID.: 210), a to i přes odlišný francouzský ekvivalent u tohoto českého přirovnání (IBID.).

Ošklivost vyjádřená ve francouzštině *blechou* ve spojení *laid comme un pou* je v češtině nahrazena buď překladem *ošklivý/šeredný j. ďábel* (IBID.: 76), nebo *ošklivý/škaredý j. noc* (IBID.: 228). Jediný nalezený překlad v InterCorpu převáděl toto spojení do češtiny výrazem pravidelného jazyka *ošklivý*.

Přirovnání *fier comme un coq* není ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983) uvedeno jako ekvivalentní žádnému českému přirovnání, překladovou možnost nenabízí ani InterCorp. Na základě francouzské definice (ROBERT 2011: 1040) a vzorků z korpusu frWaC předkládáme možnost překladu *pyšný j. páv* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 259), protože přirovnání *fier comme un coq* můžeme považovat za synonymní k výrazu *fier comme un paon* (ROBERT 2011: 1040).

Jak jsme zmínili v teoretické části, může pro lepší porozumění danému výrazu být archaický prvek, včetně vlastních jmen, nahrazen jménem obecným (REY – CHANTREAU 1990: X). K tomu dochází často i při překladu do češtiny, protože ne všechna vlastní jména by byla v doslovném překladu srozumitelná. Někdy taková vlastní jména není možné ani nahradit odpovídajícím vlastním jménem daného jazyka. V takovém případě musí v překladu přirovnáním dojít k nahrazení tohoto prvku

⁹⁰ Korpus SYN: 15 výskytů *blbej j. tágo*; 6 výskytů *blbej j. pučtok/putna*; 0 výskytů *hloupý j. dřevo*; 4 výskytů *blbej/hloupej j. patník/bota*.

⁹¹ „= protahovák hlavní pušek, děl“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 356).

podstatným jménem obecným, tak jako v případě výrazu *fier comme Artaban*. Jako francouzský ekvivalent ho nenajdeme ani ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983), ani v InterCorpu. Na základě francouzské definice (REY – CHANTREAU 1990: 39) a korpusu frWaC volíme, v zájmu zachování dané struktury přirovnání, jako překlad například v češtině běžný⁹² výraz *pyšný j. páv*⁹³ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 259). Pokud bychom nutně chtěli zachovat v přirovnání vlastní jméno, nabízel by se překlad *jít/chodit j. královna ze Sáby* (IBID.: 173). Ale tento překlad je použitelný jen s daným slovesem, tedy pro velice specifický kontext, a také je užitečný pouze v ženském rodě (IBID.). Jako obecný překlad bychom ho tudíž nedoporučovali.

K náhradě obecným jménem v překladu do češtiny dochází i u spojení *pauvre comme Job*, které překládáme přirovnáním *chudý j. kostelní myš* (IBID.: 217).

Totéž platí i pro přirovnání *tranquille comme Baptiste*, jež je uvedeno jako francouzský ekvivalent výrazu *tichý/zticha j. pěna* (IBID.: 269).

Překlad přirovnání *vieux comme Hérode* je taktéž zajímavý zejména vlastním jménem na pozici komparáta. Slovník uvádí, že zvolení *Héróda* je nejasné, vzhledem k tomu, že věk Héróda Antipaského ani Héróda Velikého není v Bibli nikde uveden (REY – CHANTREAU 1990: 504). V českém ekvivalentu *starý j. Abrahám* je *Hérode* kvůli srozumitelnosti nahrazen *Abrahámem*, který se prý dožil 175 let (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 31).

Jako francouzský ekvivalent má výraz *heureux comme un roi* ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* hned několik českých přirovnání: *žít si/mít se j. baron*⁹⁴ (IBID.: 38), *šťastný j. blecha* (IBID.: 47), *mít se j. bůh* (IBID.: 56), *mít se/žít si (někde) j. pánbůh (ve Frankrajchu)/král* (IBID.: 251). Vzhledem ke konkrétním kontextům v korpusu frWaC a míře užívání přirovnání *šťastný j. blecha* v češtině oproti ostatním nabízeným možnostem⁹⁵ považujeme tuto překladovou alternativu za výchozí. Setkáme se s ní jako s jediným navrhovaným překladem také v InterCorpu.

⁹² Korpus SYN: 16 výskytů *pyšný j. páv*.

⁹³ Jako další důvod pro tento překlad můžeme zmínit fakt, že výraz *fier comme Artaban* je ve slovníku uveden jako synonymum přirovnání *fier comme un paon*, *fier comme un coq* (ROBERT 2011: 1040).

⁹⁴ Nutno podotknout, že *Slovník české frazeologie a idiomatiky* uvádí francouzský ekvivalent nejen se slovesem *être*, tj. *être heureux comme un roi*, ale také se slovesem *vivre*, tj. *vivre comme un roi* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 38), které se promítá i do českého překladu *žít si j. baron* (IBID.).

⁹⁵ Korpus SYN: 2 výskyty *žít si/mít se j. baron*; 229 výskytů *šťastný j. blecha*; 2 výskyty *mít se j. bůh*; 29 výskytů *mít se/žít si (někde) j. pánbůh (ve Frankrajchu)/král*.

Vzhledem k tomu, že slovník uvádí výraz *heureux comme un roi* jako synonymní výrazu *heureux comme un pape* (ROBERT 2011: 1234), a také vzhledem k případům v korpusu frWaC navrhuje pro výraz *heureux comme un pape* též překlad, tj. *šťastný j. blecha* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 47).

V překladu *maigre comme un clou* se v češtině nejčastěji setkáme s výrazem *hubený j. lunt* (IBID.: 194), tento překlad uvádí také InterCorp, obsahujícím monokolokabilní archaismus *lunt*⁹⁶. Další možné ekvivalenty v češtině jsou *tenký/hubený j. nudle* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 231), popř. *hubený/suchý j. šindel* (IBID.: 347)⁹⁷.

Pro výraz *maigre comme un coucou* jsou stejně časté⁹⁸ oba české ekvivalenty *hubený j. chrt* a *hubený j. koza* (IBID.: 169). Možným překladem je i *být j. z kozy duch* (IBID.) s nevyjádřeným adjektivem.

Přirovnání *sec comme un trique* překládáme výrazem *hubený j. tyčka* (IBID.: 365), popř. méně frekventovaným⁹⁹ *hubený/tenký j. špejle/tříška* (IBID.: 350)¹⁰⁰.

Pro *léger comme un papillon* neuvádí *Slovník české frazeologie a idiomatiky* ani doslovný ekvivalent, ani neuvádí daný výraz jako přímý ekvivalent některého českého ustáleného přirovnání (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983). Na základě francouzské definice (ROBERT 2011: 1440) a výsledků z korpusu frWaC jako překlad, ve snaze zachovat výchozí strukturu přirovnání, navrhuje ekvivalent *lehký j. papěrka* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 253). Dalším možným a odpovídajícím překladem je výraz *vznášet se j. motýlek*, ten sice nezachovává výchozí strukturu přirovnání, proto ho uvádíme až jako druhou možnost, ale oproti tomu zachovává *motýla* na pozici komparáta a rovněž odpovídá francouzské definici (ROBERT 2011: 1440). Za srozumitelný považujeme také doslovný překlad *lehký jako motýlek*, nicméně pro potvrzení této domněnky nemáme žádný materiální důkaz ani v podobě překladu z InterCorpu, proto ho neoznačujeme za reálnou a použitelnou překladovou možnost.

⁹⁶ „Lunt (= doutnák) býval dlouhý konopný provázek“ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 194).

⁹⁷ Korpus SYN: 56 výskytů *hubený j. lunt*; 1 výskyt *tenký/hubený j. nudle*; 8 výskytů *hubený/suchý j. šindel*.

⁹⁸ Korpus SYN: 3 výskyty *hubený j. chrt* i *hubený j. koza*.

⁹⁹ Korpus SYN: 41 výskytů *hubený j. tyčka* ku 11 výskytům *hubený/tenký j. špejle/tříška*.

¹⁰⁰ Oba výrazy navrhované pro překlad přirovnání *sec comme une trique* mají u sebe jako francouzský ekvivalent *maigre comme un trique* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 365, 350). Vzhledem k francouzské definici (REY – CHANTREAU 1990: 900) to však při užití daného překladu pro náš výraz nepovažujeme za překážku.

V případě přirovnání *gros comme une tête d'épingle* adjektivum *gros* vyjadřuje pouze relativní rozměr (ROBERT 2011: 1193). Odpovídající český ekvivalent je *malý j./nebýt větší než špendlíková hlavička* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 112).

V češtině najdeme hned několik ekvivalentních přirovnání k výrazu *long comme un jour sans pain*. Nejfrekventovanějším se ukázalo přirovnání *dlouhý/táhnout se j. týden/tejden (před výplatou)* (IBID.: 366). Další možnosti jsou překlady jako *být dlouhý/vysoký/hubený j. bidlo/slonbidlo* (IBID.: 42), *dlouhý j. (chmelová) tyčka* (IBID.: 365), *dlouhej j. pracovní den* (IBID.: 79)¹⁰¹. InterCorp nabízí v konkrétním kontextu možnost *s protáhlým obličejem jak o pustu*.

Přirovnání *blanc comme un cachet d'aspirine* není jako francouzský ekvivalent uvedeno u žádného z výrazů ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983) a nenalezli jsme jej ani v InterCorpu. *Slovník české frazeologie a idiomatiky* však nabízí dva výrazy, které i přesto, že u nich jsou odlišné francouzské ekvivalenty, dle našeho názoru odpovídají francouzské definici (ROBERT 2011: 154). Jedná se o přirovnání *bílý j. sejra* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 312-313) a *bílý/bledý j. tvaroh* (IBID.: 365). I přes možnost překladu adverbialně-adjektivními kolokacemi *sýrově bílý* a *tvarohově bílý/bledý* tyto kolokace nikdy frekvenčně nepřevýšily příslušné přirovnání, od něhož byly vytvořeny¹⁰².

Nejčastěji užívaným českým přirovnáním ekvivalentním francouzskému přirovnání *trempe comme une soupe* se ukázal výraz *mokrý/zpocený j. myš* (IBID.: 216-217). Jako další možnosti můžeme uvést *mokrý j. hastrman* (IBID.: 109) či *mokrý j. hnůj* (IBID.: 114)¹⁰³. V InterCorpu se setkáme s překladem pravidelným jazykem *promočený*.

Obě překladové možnosti uvedené pro *grand comme un mouchoir de poche* (3.6) bychom mohli užít také pro překlad výrazu *grand comme la main*, avšak InterCorp uvádí i překlad *velký jako dlaň*, který se zdá být obecně užitečný, a tudíž jej volíme jako primární možnost.

¹⁰¹ Korpus SYN: 13 výskytů *dlouhý/táhnout se j. týden/tejden (před výplatou)*; 11 výskytů *dlouhý/vysoký/hubený j. bidlo/slonbidlo*; 0 výskytů *dlouhý j. (chmelová) tyčka*; 0 výskytů *dlouhej j. pracovní den*.

¹⁰² Korpus SYN: 8 výskytů *bílý j. sejra*; 13 výskytů *bílý/bledý j. tvaroh*; 2 výskytů *sýrově bílý*; 10 výskytů *tvarohově bílý/bledý*.

¹⁰³ Korpus SYN: 86 výskytů *mokrý/zpocený j. myš*; 0 výskytů *mokrý j. hastrman*; 1 výskyt *mokrý j. hnůj*.

Pro překlad výrazu *souple comme une liane* jsme vycházeli pouze z francouzské definice (ROBERT 2011: 1450) a kontextů v korpusu frWaC. Jako adekvátní ekvivalenty hodnotíme přirovnání *pružný j. (vrbový) proutek* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 289) a *urostlý/štíhlý j. bříza* (IBID.: 54). Ukažme si tuto možnost i na vzorku z korpusu frWaC:

Indéfinissable mais trop beau le mec. La peau ébène [...] et un grand corps souple comme une liane.

Zvláštní, ale vážně pěkný tenhle chlápek. Ebenová pokožka [...] a urostlý jako bříza.

3.5 Překládá se nedoslovným ekvivalentem, který zachovává zadanou strukturu přirovnání, ale frekventovanější je jiný idiomatický výraz

Jako synonymní k přirovnání *clair comme le cristal* (3.3) uvádí slovník výraz *clair comme l'eau de roche* (REY – CHANTREAU 1990: 207), navrhuje proto i stejné překladové možnosti¹⁰⁴. V InterCorpu se setkáme jak s překladem *nad slunce jasněji* či s neustáleným *čirý jako pramenitá voda*, tak s výrazy pravidelného jazyka *jasné, zcela jasné, naprosto nepochybně* a ve specifických kontextech pak s překlady:

La position de l'UE est claire comme de l'eau de roche.

Postoj EU nezavdává žádnou příčinu k dezinterpretacím.

nebo

Les conséquences sont claires comme de l'eau de roche [...]

Důsledky vidíme na první pohled [...]

Pro idiom *rapide comme l'éclair* v češtině najdeme ekvivalentní přirovnání *rychlý j. blesk* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 47-48), popř. méně frekventované *rychlý j. ďábel* (IBID.: 76-77). V užívání převažují ekvivalenty *bleskurychlý*, resp. *d'ábelsky rychlý*¹⁰⁵. V InterCorpu se setkáme nejen s překladem *rychlý jako blesk*, ale také s *bleskurychle* či *bleskovým pohybem*. Stejně bychom

¹⁰⁴ Detailně jsou tyto možné ekvivalenty, včetně frekvence výskytů v korpusu SYN, rozebrány u výše uvedeného přirovnání *clair comme le cristal* (3.3).

¹⁰⁵ Korpus SYN: 88 výskytů *rychlý j. blesk*; 4 výskytů *rychlý j. ďábel*; 1 730 výskytů *bleskurychlý*; 104 výskytů *d'ábelsky rychlý*.

překládali i výraz *prompt comme l'éclair*, vzhledem k tomu, že slovník uvádí adjektivum *prompt* jako variantu adjektiva *rapide* (REY – CHANTREAU 1990: 353).

Za český ekvivalent k *blanc comme un linge* uvádí *Slovník české frazeologie a idiomatiky* výraz *bledý/bílý/zblednout j. křída* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 178). V užívání nad *bílý j. křída* nepatrně převažuje výraz *křídově bílý*¹⁰⁶ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1988: 34), který bychom mohli taktéž označit jako vhodný překlad, přestože v citovaném slovníku má tato kolokace uvedený jiný francouzský ekvivalent (IBID.). V InterCorpu se setkáme s překlady *zbledl jako stěna*, *bílý jako papír* či *zsinalý*.

Stejně překladové možnosti jako pro výraz *blanc comme un linge* navrhuje na základě francouzské definice (REY – CHANTREAU 1990: 88) i pro výraz *blanc comme un drap*.

Při překladu *noir comme le jais* vycházíme primárně z InterCorpu:

Ses cheveux, naguère noirs comme du jais, commençaient à grisonner.

Jeho vlasy, nedávno černé jako smůla, docela zešedivěly [...]

především proto, že v korpusu frWaC se všechny výskyty také týkaly barvy vlasů. Kromě této podoby se lze s tímto přirovnáním setkat i ve formě *smolně černý*, která se ukázala co do užívání častější¹⁰⁸.

3.6 Překládá se nedoslovným ekvivalentem, který má odlišnou strukturu přirovnání, než je ta zadaná

Podle slovníku se užití výrazu *sage comme une image* vztahuje k hodnému a poslušnému dítěti (ROBERT 2011: 50), v korpusu frWaC má však širší užití. Ve chvíli, kdy se vztahuje k dítěti, což je nejobvyklejší kontext, navrhuje překlad přirovnáním *být j. andílek* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 33), případně nekodifikovaným *být (úplně) zlatíčko*. Druhý navržený překlad je použitelný i pro ostatní případy.

¹⁰⁶ Korpus SYN: 113 výskytů *bílý j. křída*; 114 výskytů *křídově bílý*.

¹⁰⁷ Odlišnosti determinantu v přirovnání *noir comme le jais* vyexcerpovaného z korpusu frWaC oproti slovníkovému heslu (REY – CHANTREAU 1990: 671) jsme se věnovali v první kapitole praktické části (1.1.1). Tuto odchylku však nepovažujeme za faktor, který by se v tomto případě promítal do překladových možností výrazu.

¹⁰⁸ Korpus SYN: 22 výskytů *černý jako smůla*; 71 výskytů *smolně černý*.

Výraz *beau comme le jour* označuje ztělesnění dokonalosti (REY – CHANTREAU 1990: 532). Překlad *krásná jako denice*, který nabízí InterCorp, je potenciálně transformovatelný i do mužského rodu, ale chápeme ho spíše jako autorský a specifický. Obecně je přijatelnějším ekvivalentem *byl tak krásný, až (jim) přecházel zrak/oči přecházely* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 402-403) i přesto, že u něj není uvedený francouzský ekvivalent. Samozřejmě se nabízí také překlad pravidelným jazykem, např. *naprosto dokonalý*.

Zdálo by se, že převést přirovnání *heureux comme un poisson dans l'eau* do češtiny doslovně je snadné. Veškeré francouzské ekvivalenty *s un poisson dans l'eau* na pozici komparáta, uvedené u příslušných českých výrazů, jsou však pouze se slovesem *être*, a tedy bez zachování adjektiva (IBID.: 86, 306). Česká přirovnání s takovýmto francouzským ekvivalentem svým významem nicméně odpovídají francouzské definici (ROBERT 2011: 1950), proto je uvádíme jako adekvátní překladovou možnost. Spojení doslovně překládající komparátum *být/cítit se (někde) j. ryba ve vodě* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 306) se ukázalo jako méně frekventované než synonymní *být/cítit se (v něčem) j. doma* (IBID.: 86)¹⁰⁹.

Pro výraz *raide comme un piquet* najdeme v InterCorpu následující překlad:

Le vieux gouverneur de colonies qui se tient raide comme un piquet [...]

Někdejší koloniální guvernér. Chodí, jako by spolkl lineál [...]

Výraz, i když s odlišným francouzským ekvivalentem, najdeme i ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky – chodí/je j. by spolkl/když spolkně pravítko/lineál* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 287). Uvedená česká definice (IBID.) není nijak v rozporu s francouzskou (ROBERT 2011: 2106), proto považujeme tento ekvivalent za adekvátní.

Totožný překlad jako pro výše zmíněné přirovnání *raide comme un piquet* bychom mohli užít i pro výraz *droit comme un piquet*¹¹⁰, ale InterCorp, z něhož v tomto případě vycházíme, uvádí přirovnání *stát rovně jako svíčka/svíce*, jež v podobě

¹⁰⁹ Korpus SYN: 116 výskytů *být/cítit se (někde) j. ryba ve vodě*; 1 035 výskytů *být/cítit se (v něčem) j. doma*.

¹¹⁰ A naopak za určitých okolností můžeme překlady navržené pro tento výraz použít i pro přirovnání *raide comme un piquet*. Z toho vyplývá, že jsou dané překladové možnosti komplementární.

*chodit/stát (rovně) j. svíčka/svíce, popř. být rovný j. svíce/svíčka*¹¹¹, najdeme i ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky*, avšak s uvedeným odlišným francouzským ekvivalentem (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 341).

V nečastějším užití bychom výraz *plat comme une limande* přeložili do češtiny přirovnáním *být j. (žehlicí) prkno*¹¹² (IBID.: 288). Tuto překladovou možnost nabízí i InterCorp, který dokonce zachovává i vyjádřené adjektivum *plochý*, tj. *plochá jak prkno*. V této podobě však není výraz ustálený, proto za výchozí pro zařazení do skupiny považujeme ekvivalent ze *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 288).

Navzdory francouzské definici výrazu *plat comme la main*, tj. „très petit“ (REY – CHANTREAU 1990: 783), se toto přirovnání v korpusu frWaC vyskytuje v kontextu popisujícím ráz krajiny. V takovém případě uveďme například překlad výrazem *krajina/rovina (je) j. dlaň*¹¹³ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 84). V modifikované podobě si tento způsob překladu ukažme na vzorku z korpusu frWaC:

Encore une fois, je rappelle que ma pelouse est quasi plate comme la main.

Ještě jednou připomínám, že můj trávník je skoro jako dlaň.

Jako další možný překlad v tomto kontextu navrhuje např. přirovnání *rovina/krajina je (tam) (rovná) j. stůl*¹¹⁴ (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 336).

Francouzské ekvivalenty uvedené u příslušných českých výrazů obsahují pouze výraz *un mouchoir*, nikoliv *un mouchoir de poche*, tak jako naše přirovnání. To však nepovažujeme za zásadní problém, a proto obě tato česká přirovnání uvádíme jako možný překlad výrazu *grand comme un mouchoir de poche*. Jedná se o přirovnání *být j. dírka* (IBID.: 82), případně pro konkrétní realitu *zahrádka/pokojíček/poličko/městečko (je) j. dlaň* (IBID.: 85).

¹¹¹ Na základě této možnosti překladu by bylo možné zařadit výraz i do čtvrté skupiny, tj. přirovnání mající v češtině nedoslovný ekvivalent, který zachovává zadanou strukturu, pro zařazení jsme v tomto případě ale vyšli z překladu z korpusu InterCorp, v němž se takovýto překlad neobjevil.

¹¹² Výraz má opět uvedený jiný francouzský ekvivalent (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 288), nicméně v tom nevidíme problém, tím spíše, když daný překlad (v modifikované podobě) podporuje i korpus InterCorp.

¹¹³ Toto přirovnání nemá ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* francouzský ekvivalent (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 84).

¹¹⁴ V případě tohoto českého výrazu *Slovník české frazeologie a idiomatiky* na rozdíl od předešlé překladové možnosti uvádí odlišný francouzský ekvivalent (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 336).

Jako český ekvivalent přirovnání *immobile comme une statue* nám *Slovník české frazeologie a idiomatiky* nabízí dvě možnosti: *stát/být j. socha* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 326) a *být/stát (někde)/koukat j. špatně vyřezaný svatý* (IBID.: 339), z nichž první zmíněná se ukázala být frekventovanější¹¹⁵.

Překlad přirovnání *bon comme du bon pain* nejen není doslovný, ale ani přesně neodpovídá struktuře výchozího francouzského přirovnání, protože adjektivum *bon* není v českém ekvivalentu *být j. dobrá hodina* (IBID.: 114) vyjádřeno, lze proto mluvit pouze o zachování struktury za komparátorem.

Na základě francouzské definice a kontextů z korpusu frWaC volíme pro výraz *jaloux comme un tigre* překlad přirovnáním *žárlit (na někoho) j. blázen* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 45), popř. méně frekventovaným *žárlit (na někoho) j. čert* (IBID.). Pokud bychom trvali na zachování zadané struktury přirovnání, mohli bychom jako překlad do češtiny zvolit možnost *žárlivý j. Othello* (IBID.: 245-246). Toto přirovnání je nicméně v užívání velice řídké (IBID.)¹¹⁶.

3.7 Překládá se pravidelným jazykem

V případě přirovnání *plein comme un oeuf* se jednoznačně přikláníme k možnosti nalezené v InterCorpu, *až po okraj plný*.

Vzhledem k absenci výrazu *chaud comme la braise* ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983) i v InterCorpu je nutné pro překlad vycházet z francouzské definice (REY – CHANTREAU 1990: 121) a vzorků z korpusu frWaC. Po porovnání se zmíněnou definicí nám jako adekvátní české ekvivalenty připadala například přirovnání *být j. oheň* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 237), *rozpálený/horký/žhavý j. žehlička/cihlička* (IBID.: 408) či *být do toho j. žhavý/žhavej* (IBID.: 409-410). Avšak při procházení konkrétních kontextů v korpusu frWaC zmíněné možnosti příliš nevyhovovaly. Proto se přikláníme k překladu výrazy pravidelného jazyka jako např. v následujícím příkladu z korpusu frWaC:

Mélancolique, enfiévré et tourmenté, son rock a ravi un public chaud comme la braise.

Zádumčivý, zapálený a rozbouřený, jeho rock uchvátil nažhavené obecenstvo.

¹¹⁵ Korpus SYN: 153 výskytů *stát/být j. socha*; 7 výskytů *být/stát (někde)/koukat j. špatně vyřezaný svatý*.

¹¹⁶ Korpus SYN: 2 výskyty *žárlit (na někoho) j. blázen*; 1 výskyt *žárlit (na někoho) j. čert*; 1 výskyt *žárlivý j. Othello*.

Dodejme, že kontext přesně odpovídající definici (REY – CHANTREAU 1990: 121) není jediný, se kterým se ve zmíněném korpusu setkáme. Mnohdy výraz *chaud comme la braise* více či méně implikuje aspekt fyzické přitažlivosti, jako například v tomto konkrétním případě z korpusu frWaC:

[...] *l'ENSCMu est réputé pour ses vendredis soirs chauds comme la braise, les plus beau mecs et plus belles filles des six coins de la France réunis en un seul lieu !*

[...] *ENSCMu je proslulý svými žhavými pátečními večery s nejhezčími týpkami a dívkami z šesti koutů Francie nashromážděnými na jednom místě!*

Pokud bychom chtěli u *blond comme les blés* zachovat strukturu přirovnání, navrhovali bychom výrazy *mít vlasy j. slámu* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 317), popř. (*mít*) *vlasy j. len* (IBID.: 188) i přesto, že u nich byl uveden jiný francouzský ekvivalent (IBID.: 317, 188). Do většiny kontextů v korpusu frWaC nicméně tyto překlady příliš nezapadaly. Přijatelnější byl výraz *slámově zbarvený*, vzniklý adverbializací z výše uvedeného *mít vlasy j. slámu* (IBID.: 317), jako např. v tomto případě konkrétního kontextu z frWaCu:

Ses cheveux sont beaux et blonds comme les blés.

Má krásné a slámově zbarvené vlasy.

Obecně vhodný se ukázal být překlad pravidelným jazykem nalezený InterCorpem:

Et Lisa de me montrer ces petites maisons coquettes aux balcons de bois fleuris où vivaient les génitrices, de solides paysannes blondes comme les blés [...]

A tak mi Líza ukazovala krásné maličké domky stavěné ve tvaru vesnických chalup, s květinami vyhnutými přes předprsně oken a teras a dřevěných pavlačí, a já jsem viděl ty budoucí matky a ty matky, samé statné jako ze selského, blond'até dívky [...]

Na základě definice (REY – CHANTREAU 1990: 578) volíme pro výraz *gros comme une maison* překlad pravidelným jazykem *naprosto zjevný/jasný*, popř. *naprosto zjevně/jasně* vzhledem k tomu, že slovník uvádí i možnost adverbialního užití (IBID.). InterCorp v konkrétním kontextu nabízí překlad pomocí kodifikovaného přirovnání (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 269):

"C'est louche, ai-je dit à Margot, il a inventé un prétexte, c'est gros comme une maison, au ton des messieurs, on dirait qu'il y a eu un cambriolage !"

"Tady něco neklape," řekla jsem Margot. "Ta výmluva je jako pěst na oko. Pánové mluví takovým tónem, jako by došlo k vloupání."

To však pravděpodobně není univerzálnější než výše zmíněný překlad pravidelným jazykem.

Stejně překladové možnosti jako pro výraz *grand comme une montagne* (3.1) bychom vzhledem k francouzské definici (ROBERT 2011: 1629) mohli užít i pro výrazy *gros comme une montagne* a *gros comme une baleine*. Nicméně vzhledem k vzorkům v korpusu frWaC se přikláníme spíše k překladu výrazy jako např. *ohromný*, *obrovský*, popř. *(až) neuvěřitelný*. Například v tomto případě ze zmíněného korpusu:

[...] il a le "coeur gros comme une montagne"!

Má "ohromně velké srdce"!

Hledání českého ekvivalentu pro výraz *malade comme un chien*, definovaného jako „très malade“ (REY – CHANTREAU 1990: 195), se ukázalo jako relativně obtížné. *Slovník české frazeologie a idiomatiky* nabízí řadu přirovnání označujících stav nemoci, ale žádné z nich nemá u sebe tento francouzský ekvivalent. Žádná z definic u těchto českých přirovnání navíc neodpovídá ve všech ohledech zmíněné francouzské (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: např. 117, 122, 181, 214)¹¹⁷. Ani v InterCorpu není specifický překlad, který by se vyskytoval ve více kontextech. Tento korpus nabízí výraz pravidelného jazyka *strašlivě zle*, dále kodifikované idiomy jako *úplně grogy* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1994a: 200-201), *doslova nahromadě* (IBID.: 253) a také výraz *Lazar*, konkrétněji *stal se z něj Lazar*. Přirovnání *být/ležet j. lazár* najdeme ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 186), ale v definici daného výrazu je zdůrazněno, že se většinou jedná o člověka upoutaného nemocí na lůžko (IBID.). Vzhledem k tomu, že jsme nenašli dostatečně obecný ekvivalent odpovídající zmíněné francouzské definici, nelze bez znalosti konkrétního kontextu, v němž je výraz *malade comme un chien* užít, říci, který ze zmíněných výrazů by se hodil lépe. V rámci univerzální použitelnosti volíme ekvivalenty *velmi/těžce nemocný*, popř. *(těžce) onemocnět*, nebo výraz navrhovaný InterCorpem *strašlivě zle*.

¹¹⁷ Pro přehled výrazů s významem *nemocný* viz také sémantický rejstřík (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 435).

Překlad přirovnání *réglé comme du papier à musique* velice záleží na kontextu. V InterCorpu se kupříkladu setkáme s tímto překladem:

C'est réglé comme du papier à musique.

Všechno běží jak podle partesu.

Do kontextů v korpusu frWaC však mnohdy neseděl. Ukažme si tedy na vzorku z tohoto korpusu možný a obecněji vyhovující příklad překladu pravidelným jazykem:

Je me suis concocté un emploi du temps réglé comme du papier à musique.

Sestavil jsem si přesně nalinkovaný rozvrh hodin.

Jako případný český ekvivalent bychom nevyklučovali ani přirovnání *přesný j. hodiny/hodinky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 114-115).

Pro překlad výrazu *réglé comme une horloge* vycházíme především z francouzské definice (REY – CHANTREAU 1990: 510), na jejímž základě se nabízí překlad *přesný j. hodiny/hodinky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 114-115). Nicméně na příkladu z korpusu frWaC je vidět, že ho ne vždy lze užít a že vhodnější překlad tohoto výrazu je pravidelným jazykem:

[...] tous les jours, réglé comme une horloge, je prends ma dose de latte macchiato avec extra whipped cream.

Každý den si v přesně stanovenou dobu dávám svoji porci latté macchiato s extra šehačkou.

InterCorp nabízí překlad přirovnání *copains comme cochons* výrazem pravidelného jazyka *důvěrný přítel*¹¹⁸. Po srovnání s francouzskou definicí výrazu (REY – CHANTREAU 1990: 215) a vzorky z korpusu frWaC považujeme tento překlad za adekvátní a obecně použitelný s možnou alternací adjektiva *důvěrný* za *dobrý* apod., pokud by to kontext vyžadoval.

Překlad pravidelným jazykem a výrazy jako např. *zcela jednotní, nerozluční, semknutí* preferujeme i v případě přirovnání *unis comme les doigts de la main*. Ilustrujme si to na příkladu z korpusu frWaC:

Carmen, Tibby, Bridget et Lena, quatre adolescentes très différentes mais unies comme les doigts de la main, seront séparées.

¹¹⁸ I přes základní tvar přirovnání uváděný ve slovníku v plurálu (REY – CHANTREAU 1990: 121) se v InterCorpu, stejně jako ve frWaCu výraz vyskytuje i v singuláru.

Carmen, Tibby, Bridget a Lena, čtyři tak různé dospívající dívky a přitom tak semknuté, byly rozděleny.

Doslovný překlad výrazu *beau comme un camion* – *hezký/krásný jako kamión* do češtiny je přinejmenším zarážející a s největší pravděpodobností pro české mluvčí naprosto nepochopitelný. Podle korpusu frWaC je výraz užíván v obou jmenných rodech, na což je třeba při překladu dát pozor. Domníváme se, že nejvhodnější překlad, v souladu s francouzskou definicí (ROBERT 2011: 336), je pravidelným jazykem, např. *překrásný, nádherný* či *úžasný*. Ukažme si to na příkladu z korpusu frWaC:

Elle était belle comme un camion, quand elle était bébé.

Jako miminko byla překrásná.

Přirovnání *raide comme la justice*¹¹⁹ jsme nenašli ani v InterCorpu, ani jako francouzský ekvivalent ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983). Bylo tedy nutné vycházet z definice výrazu (ROBERT 2011: 1405) a z konkrétních kontextů v korpusu frWaC. Na tomto základě jsme se rozhodli pro překlad výrazy pravidelného jazyka, např. *škrobený, strojený, striktní, přísný* či *strohý*, jako nejuniverzálnějšími. Doložme tuto domněnku na příslušném vzorku z korpusu frWaC:

La couverture est une reproduction de carte postale ancienne ; on y voit un postier sur son vélo, raide comme la justice avec ses guêtres et son képi.

Obálka je reprodukcí staré pohlednice; je na ní přísně vyhlížející listonoš, se svými kamašemi a čapkou, jedoucí na kole.

Pro překlad přirovnání *fauché comme les blés* bychom i přes odlišné uvedené francouzské ekvivalenty mohli užít např. přirovnání *švorc/švorcový j. pikové eso/eso pikový* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 98) nebo *čistý j. slovo boží* (IBID.: 321). První navrhovaný překlad je v této podobě řídce užívaný (IBID.: 98). Druhý překlad je sice frekventovanější¹²⁰, ale vzhledem k francouzské definici, neupřesňující, proč daná osoba peníze nemá (REY – CHANTREAU 1990: 89), a zejména vzhledem k

¹¹⁹ Pro úplnost a lepší pochopení uvádíme, že výraz *la justice* má v tomto konkrétním případě alegorický význam (ROBERT 2011: 1405). „**LA JUSTICE**: personnage de femme aux yeux bandés portant une balance et un glaive et personnifiant l'entité abstraite (IBID.).”

¹²⁰ Korpus SYN: 0 výskytů *švorc/švorcový j. pikové eso/eso pikový*; 36 výskytů *čistý j. slovo boží*.

výskytům v korpusu frWaC navrhujeme spíše neutrální překlad pravidelným jazykem, jako například v tomto příkladě ze zmíněného korpusu:

Il est arrivé en France lors des persécutions nazies des années 30, fauché comme les blés.

Přišel do Francie úplně bez peněz během nacistické perzekuce 30. let.

InterCorp nabízí pro přirovnání *droit comme un i* dvě překladové možnosti, *přímého držení těla* a *našponovaný jak měkké i*. Přestože je nasnadě označit jako příslušný český ekvivalent druhou možností, tj. *našponovaný jak měkké i*, volíme spíše první možnost, a to z několika důvodů. Nejprve kvůli tomu, že dané přirovnání *našponovaný jak měkké i* není ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983) ani jsme se s ním nesešli v korpusu SYN. Druhým a hlavním důvodem je větší univerzálnost prvního zmíněného, tj. *přímého držení těla*, kterou jsme si ověřili i na konkrétních vzorcích z korpusu frWaC. Vzhledem k tomu, že slovník uvádí jako synonymum *droit comme un cierge* (REY – CHANTREAU 1990: 342), kterýžto výraz uvádí *Slovník české frazeologie a idiomatiky* jako francouzský ekvivalent pro již zmíněné přirovnání *stát/chodit (rovně) j svíčka/svíce* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 341), dalo by se přirovnání *droit comme un i* v určitém kontextu přeložit tímto výrazem stejně jako možnostmi uvedenými pro výrazy *raide comme un piquet* a *droit comme un piquet* (3.6).

Přirovnání *malheureux comme les pierres* InterCorp překládá výrazem *trpěl jako zvíře*. Vzhledem k výsledkům z korpusu frWaC se zdá být vhodnější překlad pravidelným jazykem, např. *velice nešťastný*. Jako příklad uvádíme jeden ze vzorků z korpusu frWaC:

On sentait que dans le fond, c'était un brave homme, bon, mais malheureux comme les pierres.

Bylo cítit, že to byl v jádru statečný a dobrý člověk, ale velice nešťastný.

Pro zachování struktury přirovnání při překladu výrazu *fragile comme du verre* navrhujeme možnosti¹²¹ např. *být j. z marcipánu* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 198) či *být j. z porcelánu* (IBID.: 279). V kontextech získaných z korpusu frWaC se však přikláníme spíše k překladu pravidelným jazykem, tak jako u následujícího příkladu:

¹²¹ Obě zmíněné možnosti mají u sebe odlišný francouzský ekvivalent (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 198, 279).

[...] j'avais gardé d'elle ce souvenir doux, délicat, d'une vieille femme fragile comme le verre [...]

[...] zachoval jsem si na ni tuhle drahocennou, jemnou vzpomínku, na starou, křehoučkou paní [...]

Komplikovaným se ukázal překlad výrazu *chiant comme la pluie*. Ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983) ani v InterCorpu¹²² jsme nenašli žádný vhodný český ekvivalent. Na základě francouzské definice výrazu (REY – CHANTREAU 1990: 742) a vzorků z korpusu frWaC proto navrhuje překlad pravidelným jazykem jako např. *příšerně/neuvěřitelně/strašně nudný*. Ukažme si takovýto překlad na úryvku z korpusu frWaC:

[...] je me demande s'il ne vaut mieux pas être un écrivain au style moyen et produire des oeuvres captivantes, plutôt que de posséder le plus pur style du monde et être chiant comme la pluie ...

[...] ptám se sám sebe, zdali by nebylo lepší být průměrně píšícím spisovatelem a psát poutavá díla, spíše než mít nejčistší styl na světě a být tak neuvěřitelně nudný...

I když *Slovník české frazeologie a idiomatiky* nabízí několik přirovnání vyjadřujících vlastnost *upovídáný* (viz sémantický rejstřík ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983: 454), ani u jednoho jsme nenašli jako francouzský ekvivalent přirovnání *bavard comme un pie*. Tato česká přirovnání bohužel ani nekorespondovala s kontexty hledaného výrazu v korpusu frWaC. Proto volíme spíše překlad pravidelným jazykem a pomocí výrazů jako např. *strašně/děsně/neskutečně upovídáný*, popř. *(hrozný) mluverka*. Pro posouzení uvádíme příklad z korpusu frWaC:

Ils se marièrent et eurent six enfants.[...] La troisième était bavarde comme une pie.

Vzali se a měli spolu šest dětí. [...] Třetí bylo strašně upovídané.

Přirovnání *vieux comme mes robes* vzniklo jako „déformation plaisante de vieux comme Hérode“ (REY – CHANTREAU 1990: 816). Stejně překladové možnosti jako pro výraz *vieux comme Hérode* nicméně ve většině případů užít nelze. Vzhledem k tomu, že jsme nenašli obdobné české přirovnání, preferujeme překlad pravidelným jazykem, jako například v tomto případě z korpusu frWaC:

[...] tu n'as pas vu la pub faite pour maigrir avec la soupe aux choux... Très vieux régime, vieux comme mes robes [...]

¹²² Zkoušeli jsme hledat i překlad synonymního výrazu *ennuyeux comme la pluie* (REY – CHANTREAU 1990: 742), taktéž neúspěšně.

[...] ty jsi neviděla tu reklamu na hubnutí se zelňačkou... Vážně stará dieta, prostě klasika [...]

Velice specifický je v překladu výraz *gros comme les bras*, což vychází i z jeho podstaty. Toto přirovnání „renforce une appréciation flatteuse, un titre généralement immérité“ (REY – CHANTREAU 1990: 124). Jak se v překladu projeví, tedy záleží čistě na konkrétním kontextu, spíše podporuje celkové vyznění. Tak jako v následujícím příkladu z InterCorpu:

Et même, à y bien réfléchir, il préférerait un pasteur à qui on pourrait dire Monsieur en lui remettant la petite enveloppe, plutôt qu'un de ces prêtres qui se faisaient donner du « mon père » gros comme le bras, alors qu'il n'y avait qu'un père au monde, et c'était lui.

A dokonce, když o tom tak přemýšlel, dával přednost pastorovi, kterého bude moci oslovit pane a přitom mu předat malou obálku, před některým z těch zazobaných kněží, co si nechali říkat „Otče“, přestože na světě byl jenom jeden otec, a to byl on.

Jedná se opravdu o specifický a netradiční případ, proto ho uvádíme až na konci této kapitoly. Vzhledem k tomu, že představuje jedinou takovou výjimku v celé analýze, nepovažovali jsme za nutné vyčlenit ho samostatně do další skupiny, i když by to pravděpodobně jinak bylo vhodné.

ZÁVĚR

Formální analýze jsme podrobili všechny proměnné komponenty přirovnání, tj. s výjimkou komparátoru *comme* sloužícího jako identifikační znak přirovnání. Zjistili jsme, že komparátor představuje hranici mezi levou (adjektivní) a pravou (substantivní) částí přirovnání, z nichž každá se chová po morfologické a syntaktické stránce odlišně. Potvrdili jsme předpoklad, že přirovnání funguje jako přívlastek, resp. příslovečné určení. V našem případě však musíme přirovnání typu „Adj-comme-GN“ chápat jako dva větné členy. Pak adjektivum plní funkci shodného přívlastku (příp. jmenné části přísudku či doplňku) a je rozvíjeno pravou částí coby příslovečným určením. Samostatnou problematiku v každém ohledu představuje napravo přítomnost determinantů, z nichž převažuje člen neurčitý v jednotném čísle. Demonstrovali jsme také omezené možnosti formální modifikovatelnosti přirovnání daného typu, mj. v kontextu adekvátnosti významu. Vzhledem k rozsahu a zaměření práce jsme provedli pouze rámcovou sondu na základě přirovnání (*être*) *malade comme un chien*, které se nejčastěji vyskytovalo v 1. a 3. osobě singuláru a v oznamovacím způsobu. Abychom mohli některé gramatické kategorie obecně vyloučit, bylo by třeba mnohem početnějšího vzorku, než představuje jediné přirovnání, a hlubší analýzy.

Z hlediska významové stránky přirovnání jsme popsali realizovatelné motivační procesy a nahlédli do problematiky chápání přeneseného významu přirovnání. Levá strana předesílá vlastnost, kterou následně pravá strana (nedoslovně) upřesňuje. Proto můžeme říct, že nositelem idiomatičnosti v přirovnání je část následující po komparátoru. Z průzkumu dále vyplývá, že přirovnání zadaného typu mají syntagmatické i paradigmatické varianty, přičemž druhému typu obměny lze podrobit levou i pravou stranu výrazu. Speciálně jsme si vyčlenili varianty determinantu, které se ukázaly jako zřídka se vyskytující.

V translatologické analýze jsme se pokusili o překlad daného vzorku z korpusu frWaC s ohledem na co největší míru ekvivalence při překladu. Ukázalo se, že téměř všechna francouzská přirovnání lze do češtiny přeložit opět přirovnáním. Z toho pro jednu třetinu bylo dokonce možné použít doslovný překlad. Překlad zachovávající zadanou strukturu přirovnání s adjektivem na levé straně a substantivem na pravé, včetně již zmíněného doslovného, byl použitelný pro více jak dvě třetiny vzorků. Z toho vyplývá, že potenciální míra ekvivalence v překladu francouzských přirovnání do češtiny je relativně vysoká.

Kromě možné míry ekvivalence jsme porovnávali také četnost užívání odpovídajícího přirovnání v češtině. Omezili jsme se pouze na srovnávání různých překladových alternativ daného francouzského výrazu zachovávajících strukturu přirovnání a českých přirovnání, která umožňovala užití daného překladu v podobě lexikálního idiomu nebo adverbialně-adjektivní kolokace. Ukázalo se, že když dané české přirovnání, jímž jsme přeložili výchozí francouzské, umožňovalo vytvoření takového lexikálního idiomu nebo adverbialně-adjektivní kolokace, byla tato podoba v češtině v užívání téměř vždy frekventovanější.

K překladu pravidelným jazykem jako nejlépe odpovídajícímu danému francouzskému přirovnání jsme se uchýlili pouze v šestině případů. Většinou však ani ne tak z důvodu neexistence ekvivalentního českého přirovnání, ale spíše na základě výskytů daného výrazu v korpusu frWaC, do jejichž kontextů se nám překlad pravidelným jazykem zdál vhodnější. V několika případech jsme se rozhodli pro pravidelný jazyk i proto, že možná překladová varianta přirovnáním měla v češtině obecnější, nebo naopak specifitější charakter než dané francouzské přirovnání. Při překladu prostřednictvím pravidelného jazyka se však někdy ztrácí určitý významový odstín, který přirovnání díky své idiomatičnosti implikuje a který pravidelný jazyk není schopen postihnout.

Závěrem uvedme, že překladové možnosti uvedené v této práci nejsou v žádném případě pro daná francouzská přirovnání vyčerpávající. Nejenže by bylo možné najít řadu jiných odpovídajících výrazů z oblasti frazeologie a idiomatiky, ale také jistě lze přeložit velkou většinu těchto přirovnání, ne-li všechna, prostředky pravidelného jazyka, pokud by to bylo kontextově vhodnější, tak jak jsme si v některých případech ukázali na příkladech z InterCorpu. Na konkrétních příkladech jsme také naznačili jak roli kontextu, tak specifických možností a schopností každého překladatele při volbě překladu daného přirovnání. Během této překladové analýzy se tak potvrdilo vše, co jsme si o překladu přirovnání, resp. obecně překladu frazémů a idiomů, uvedli v teoretické části (1.3.5).

RÉSUMÉ

Le présent mémoire s'occupe des comparaisons françaises du type « Adj-comme-N », ou plutôt « Adj-comme-GN », qui sont comparées à ses équivalents tchèques. Le mémoire est divisé en deux parties.

Des bases théoriques nécessaires à une analyse ultérieure sont définies dans la première partie du mémoire. Cette partie est fondée surtout sur des oeuvres de František Čermák.

Premièrement, la phraséologie est esquissée en tant qu'une discipline linguistique de laquelle les comparaisons font partie. Elle est mentionnée dans un contexte d'autres disciplines linguistiques ainsi que des disciplines non-linguistiques. On détermine la position de ce domaine dans une langue en global et on présente quelques qualités et fonctions typiques pour cette discipline en qualité d'une partie spécifique de la langue. Deuxièmement, les unités de la phraséologie, c'est-à-dire les locutions et expressions, sont introduites. On parle de leur groupement et de leurs qualités caractéristiques sur la base desquelles il est possible de les (la comparaison incluse) analyser. Des transformations et des variantes sont aussi citées dans le cadre de la possibilité d'analyse. Des possibilités de la traduction des unités décrites comme point de départ indispensable pour une analyse de traduction dans la deuxième partie du mémoire sont mentionnées à la fin de ce chapitre.

Le deuxième chapitre de cette partie est consacré aux comparaisons en tant qu'une partie spécifique de la phraséologie. Il s'occupe avec leur structure formelle et leur structure concernant le contenu et leur application syntaxique ainsi qu'à une distribution des parties du discours dans cette structure et une désignation concrète du type « Adj-comme-GN ». Enfin, on évoque la position de la comparaison envers les autres expressions et locutions, surtout envers la métaphore.

La deuxième partie de ce mémoire est consacrée à l'application des connaissances théoriques sur 120 comparaisons concrètes qui ont été obtenues en vertu de leur fréquence d'occurrence du corpus français frWaC. La méthode d'obtention et d'une classification des échantillons est décrite en détail dans un chapitre méthodologique qui précède cette partie.

D'abord, tous les composants variables des comparaisons obtenues, sauf la conjonction *comme* qui sert en qualité d'un attribut d'identification de la comparaison, ont été soumis à l'analyse formelle. Cette analyse s'adonne à la structure et la

morphologie des expressions données, particulièrement à la problématique des déterminants, ainsi qu'à l'application syntaxique de ceux-ci, ou bien à l'application syntaxique de leurs composants. Il a été découvert que la conjonction comparative *comme* représente la limite entre la partie gauche (adjectivale) et droite (substantif) d'une comparaison et que chaque partie de la comparaison se comporte différemment en ce qui concerne le côté morphologique et syntaxique. L'hypothèse que la comparaison fonctionne en tant qu'un modifieur du nom (c'est-à-dire l'épithète et le complément du nom), ou bien qu'un complément circonstanciel, a été vérifié. Cependant, il est nécessaire de comprendre la comparaison du type « Adj-comme-GN » comme deux membres de phrase indépendants. Et puis, l'adjectif accomplit la fonction d'une épithète (éventuellement d'un attribut du sujet) et cet adjectif est développé par la partie droite d'une comparaison qui accomplit la fonction d'un complément circonstanciel. La possibilité limitée de la modification formelle d'une comparaison du type donné, entre autre en considération d'un caractère adéquat du sens, a été illustrée dans une partie concernant des transformations grammaticales et des possibilités limitées de la manipulation syntaxique.

Après, des procédés de motivation réalisables sont décrits dans le chapitre qui s'agit de la sémantique de la comparaison. Il y a aussi esquissé la problématique de compréhension de sens figuré des comparaisons. D'où il suit que le porteur du sens idiomatique d'une comparaison est la partie qui suit la conjonction comparative *comme* et que les comparaisons du type donné ont des variantes syntagmatiques ainsi que paradigmaticques. Les variantes paradigmaticques sont possibles pour le côté gauche ainsi que pour celui de droit. Des variantes du déterminant, lesquelles étaient rares, sont spécialement séparées.

La partie la plus étendue est faite par l'analyse de traduction dans laquelle l'équivalence la plus élevée pendant la traduction des comparaisons données est accentuée. Il se montre là qu'il est possible de traduire presque toutes les comparaisons analysées par une comparaison en tchèque et même que la traduction littérale est possible pour un tiers de ces comparaisons. La traduction conservant la structure de comparaison du type donné, avec l'adjectif à gauche et le substantif à droit, la traduction littérale incluse, est applicable dans plus de deux tiers de cas. Il s'ensuit que l'équivalence potentielle en traduction des comparaisons françaises vers le tchèque est relativement élevée.

En dehors du degré de l'équivalence, des autres alternatives de traduction sont comparées dans une mesure limitée. Ce sont surtout des comparaisons ayant un équivalent tchèque en forme d'expression idiomatique lexicale ou une collocation adverbiale-adjectivale. Il n'y a qu'un sixième de comparaisons françaises pour lesquelles la traduction par la langue régulière a été considérée en tant que la plus convenable et utilisée comme telle. C'est décidé dans la plupart de cas à la base d'occurrence des comparaisons concrètes dans le corpus frWaC et leurs contextes pour lesquelles cette traduction a été plus convenable. Dans quelques cas, cette traduction a été utilisée puisque les comparaisons équivalentes tchèques avaient été d'un caractère plus ou moins spécifique que celui d'une comparaison française. Le rôle du contexte et du traducteur est alors illustré sur les exemples concrets.

Enfin, il est déclaré que les possibilités de traduction citées dans ce mémoire ne sont pas du tout exhaustives pour les comparaisons françaises données. Non seulement qu'il serait possible de trouver la série des autres expressions correspondantes du domaine de la phraséologie, mais il serait aussi possible de traduire la majorité de ces comparaisons, peut-être toutes, par des moyens de la langue régulière si c'était plus adéquat pour le contexte. Néanmoins, une nuance sémantique qui est impliquée par la comparaison grâce à son sens figuré peut être perdue en cours de traduction par la langue régulière parce qu'elle n'est pas capable de l'exprimer. L'analyse de traduction décrite confirme alors toutes les choses concernant la traduction des comparaisons, ou bien des expressions et locutions en général, présentées dans la partie théorique (1.3.5).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné zdroje:

BEČKA, Josef V. (1992). *Česká stylistika*. Vyd. 1. Praha: Academia, 468 s. ISBN 80-200-0020-8.

ČECHOVÁ, Marie et al. (2000). *Čeština, řeč a jazyk*. 2., přepracované vyd. Praha: ISV, 407 s. ISBN 80-858-6657-9.

COHEN, Jean (1968). La comparaison poétique: essai de systématique. In: *Langages*, 3e année, n° 12, Linguistique et littérature, s. 43-51.

ČERMÁK, František (1997). *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: Pražská imaginace, 460 s. ISBN 80-711-0183-4.

ČERMÁK, František (2007). *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and general phraseology*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 718 s. ISBN 80-246-1371-9.

ČERMÁK, František, Jiří HRONEK a Jaroslav MACHAČ (1983). *Slovník české frazeologie a idiomatiky: přirovnání*. Vyd. 1. Praha: Academia, 496 s.

ČERMÁK, František, Jiří HRONEK a Jaroslav MACHAČ (1988). *Slovník české frazeologie a idiomatiky: výrazy neslovesné*. Vyd. 1. Praha: Academia, 512 s.

ČERMÁK, František, Jiří HRONEK a Jaroslav MACHAČ (1994a). *Slovník české frazeologie a idiomatiky: výrazy slovesné. A-P*. Vyd. 1. Praha: Academia, 757 s. ISBN 80-200-0347-9.

ČERMÁK, František, Jiří HRONEK a Jaroslav MACHAČ (1994b). *Slovník české frazeologie a idiomatiky: výrazy slovesné. R-Ž*. Vyd. 1. Praha: Academia, 634 s. ISBN 80-200-0428-9.

DANEŠ, František, Zdeněk HLAVSA a Miroslav GREPL (1987). *Mluvnice češtiny. 3, Skladba*. 1. vyd. Praha: Academia, 746 s.

FILIPEC, Josef a František ČERMÁK (1985). *Česká lexikologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 284 s.

FUCHS, Catherine (1999). Les tours qualifiants en 'comme N': Jean travaille comme maçon. In: DESCHAMPS, Alain a Jacqueline GUILLEMIN-FLESCHER (Eds.). *Les opérations de détermination. Quantification/qualification*. Gap: Ophrys, s. 63-82. ISBN 2-7080-0855-2.

GROSS, Maurice (1984). Une famille d'adverbes figés : les constructions comparatives en comme. *Revue québécoise de linguistique*, Volume 13, numéro 2, s. 237-269.

GROSS, Maurice (1986) cit. podle PORHIEL, Sylvie (2001). Organizing linguistic data: thematic introducers as an example. *Coyote Papers: Working Papers in Linguistics, Language in Cognitive Science*. Č. 12, s. 42-61. Dostupné z: <http://coyotepapers.sbs.arizona.edu/CPXII/Porhiel.pdf>

KARLÍK, Petr et al. (Eds.) (2002). *Encyklopedický slovník češtiny*. 1. vyd. Praha: NLN, 604 s. ISBN 80-7106-484-X.

KAVKA, Stanislav J. (2003). *A book on idiomatology*. First ed. Žilina: University of Žilina, 149 s. ISBN 80-807-0041-9.

LEVÝ, Jiří (1955). Překladatelský proces – jeho objektivní podmínky a psychologie. *Slovo a slovesnost*. Roč. 16, č. 2, s. 65-87. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=783>

MEDÁČKOVÁ, Jana (2011). *Metafora a metonymie v současném argotu pařížských předměstí*. České Budějovice. 90 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Ústav romanistiky.

REY, Alain a Sophie CHANTREAU (1990). *Dictionnaire des expressions et locutions*. Paris: Le Robert, xiii, 1036 s. ISBN 2850360678.

RIEGEL, Martin, René RIOUL a Jean-Christophe PELLAT (2009). *Grammaire méthodique du français*. 4e éd. Paris: Presses Universitaires de France, xliii, 1107 s. ISBN 978-2-13-055984-9.

RIMBAUD, Jean A. (1964). *Opilý koráb*. 2. vyd. Přeložil František Hrubín. Praha: Mladá fronta, [s. p.].

ROBERT, Paul (2012). *Le petit Robert: dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*. Nouvelle édition millésime. Paris: Le Robert, 2011, 2837 s. ISBN 9782849028414.

ROWLING, Joanne K. (2000). *Harry Potter and the Goblet of Fire*. 1st American ed. New York: Arthur A. Levine Books, xi, 734 s. ISBN 04-391-3959-7.

Slovník literární teorie (1984). Redigoval Štěpán Vlašín. Praha: Československý spisovatel, 465 s.

Internetové zdroje:

Český národní korpus - InterCorp. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Cit.15.03.2014, dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.

Český národní korpus - SYN. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Cit.29.03.2014, dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.

NoSketch Engine [online]. Korpus frWaC [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://korpus.cz/corpora/>>.

STEIN, Achim (2003). French TreeTagger Part-of-Speech Tags. *Centrum für Informations- und Sprachverarbeitung* [online]. [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://www.cis.uni-muenchen.de/~schmid/tools/TreeTagger/data/french-tagset.html>

PŘÍLOHY

Tabulka č. 1: Seznam analyzovaných výrazů a jejich definice I

ADJ	comme	determ.	NOM	NAM	Definice	Počet výskyťů
vieux	comme	le	monde		« très ancien, très connu » (ROBERT 2011: 2711)	352
libre	comme	le	air		« complètement libre, sans aucune contrainte » (REY – CHANTREAU 1990: 15)	190
blanc	comme	-	neige		« innocent » (REY – CHANTREAU 1990: 630)	183
simple	comme	-	bonjour		« extrêmement simple, facile, aisé » (REY – CHANTREAU 1990: 100)	146
sage	comme	une	image		« se dit d'un enfant calme, posé » (ROBERT 2011: 1277)	100
plein	comme	un	oeuf		« complètement plein » (REY – CHANTREAU 1990: 653)	91
blanc	comme	la	neige		« qui est d'une couleur combinant toutes les fréquences du spectre, et produisant une impression visuelle de clarté neutre » (ROBERT 2011: 262)	89
doux	comme	un	agneau		« être d'un caractère très doux, très pacifique » (ROBERT 2011: 50)	84
gros	comme	le (un)	poing		« très petit » « très gros » (REY – CHANTREAU 1990: 750)	84 (9)
léger	comme	une	plume		« très léger » (REY – CHANTREAU 1990: 743)	75
clair	comme	de le	eau de roche		« limpide, pur ou peu coloré (liquide) » « clair, évident (choses abstraites) » (REY – CHANTREAU 1990: 346)	71

rapide	comme	le	éclair		« très rapide ; instantané » (REY – CHANTREAU 1990: 353)	65
rouge	comme	une	tomate		« rouge d'émotion (confusion, honte, timidité, prudeur) » (ROBERT 2011: 2273)	56
beau	comme	un	dieu/Dieu		« très beau » (ROBERT 2011: 735)	53/18
muet	comme	une	carpe		« absolument muet, silencieux » (REY – CHANTREAU 1990: 149)	52
beau	comme	un	coeur		« d'une manière charmante, attendrissante » (REY – CHANTREAU 1990: 220)	51
blond	comme	les	blés		« très blond ; d'un blond clair » (REY – CHANTREAU 1990: 91)	51
haut	comme	trois	pommes		« tout petit (en parlant d'un enfant) » (REY – CHANTREAU 1990: 759)	49
gros	comme	une	maison		« grossier, évident » (REY – CHANTREAU 1990: 578)	47
malade	comme	un	chien		« très malade » (REY – CHANTREAU 1990: 195)	47
frais	comme	un	gardon		« en pleine santé, en bonne forme » (REY – CHANTREAU 1990: 473)	46
beau	comme	le	jour		« d'une parfaite beauté » (REY – CHANTREAU 1990: 532)	44
solide	comme	un	roc		« très robuste, d'une santé robuste » (REY – CHANTREAU 1990: 816)	42
bête	comme	-	chou		« très facile, enfantin » (REY – CHANTREAU 1990: 201)	41
blanc	comme	un	linge		« très pâle » (REY – CHANTREAU 1990: 558)	35

réglé	comme	du	papier à musique		« exactement calculé, rangé, organisé » (REY – CHANTREAU 1990: 678)	30
sourd	comme	un	pot		« très dur d'oreille, à peu près sourd » (REY – CHANTREAU 1990: 767)	30
têtu	comme	une	mule		« très entêté, obstiné » (REY – CHANTREAU 1990: 623)	29
joli	comme	un	coeur		« d'une manière charmante, attendrissante » (REY – CHANTREAU 1990: 220)	28
dur	comme	du	bois		« qui résiste à la pression, au toucher ; qui ne se laisse pas entamer ou déformer facilement » (ROBERT 2011: 793)	27
grand	comme	une	montagne		« très gros, très volumineux » (ROBERT 2011: 1629)	27
dur	comme	de la (la)	pierre		- (REY – CHANTREAU 1990: 343) - (ROBERT 2011: 1900)	26 (18)
heureux	comme	un	poisson dans l'eau		« être à l'aise, dans son élément » (ROBERT 2011: 1950)	26
malin	comme	un	singe		« astucieux, futé » (REY – CHANTREAU 1990: 582)	25
propre	comme	un	sou neuf		« d'une propreté méticuleuse » (ROBERT 2011: 2402)	25
gai	comme	un	pinson		« d'une gaieté vive et expansive » (REY – CHANTREAU 1990: 728)	24
beau	comme	un	ange		« très beau » (ROBERT 2011: 236)	23
noir	comme	de la (la)	encre		« très noir » (ROBERT 2011: 864; srov. REY – CHANTREAU 1990: 365)	23 (11)
riche	comme	-		Crésus	« extrêmement riche » (REY – CHANTREAU 1990: 279)	23

doux	comme	le	miel		« qui a un goût faible ou sucré » (ROBERT 2011: 782)	22
myope	comme	une	taupe		« très myope » (REY – CHANTREAU 1990: 869)	22
noir	comme	le	ébène		« d'un noir intense et brillant » (REY – CHANTREAU 1990: 349)	20
raide	comme	un	piquet		« qui se tient droit et ferme sans plier » (ROBERT 2011: 2106)	19
rond	comme	une	queue de pelle		« complètement ivre » (ROBERT 2011: 2266)	19
beau	comme	un	camion		« très beau, superbe » (ROBERT 2011: 336)	18
bête	comme	ses	pieds		« qui manque d'intelligence, de jugement » (ROBERT 2011: 245)	18
laid	comme	un	pou		« très laid » (REY – CHANTREAU 1990: 768)	18
aimable	comme	une	porte de prison		« très désagréable ; hargneux » (REY – CHANTREAU 1990: 761)	17
fier	comme	-		Artaban	« très fier » (REY – CHANTREAU 1990: 39)	17
raide	comme	la	justice		« très raide, guindé, compassé » (ROBERT 2011: 1405)	17
fauché	comme	les	blés		« sans argent » (REY – CHANTREAU 1990: 89)	16
pauvre	comme	-		Job	« complètement démuné » (REY – CHANTREAU 1990: 531)	16
plat	comme	une	limande		« très plat » (REY – CHANTREAU 1990: 557) « très maigre, sans contours (d'une personne) » (IBID.: 738)	16

blanc	comme	le	lait		« lacté, lactescent, laiteux » (ROBERT 2011: 1422)	15
heureux	comme	un	roi		« très heureux » (REY – CHANTREAU 1990: 818)	15
maigre	comme	un	clou		« très maigre » (REY – CHANTREAU 1990: 214)	15
con	comme	un	balai		« complètement con » (REY – CHANTREAU 1990: 56)	14
droit	comme	un	i		« très droit, très raide (en parlant d'une personne) » (REY – CHANTREAU 1990: 342)	14
heureux	comme	un	pape		« très heureux » (ROBERT 2011: 1234)	14
léger	comme	un	papillon		« qui se déplace avec aisance et rapidité » (ROBERT 2011: 1440)	14
muet	comme	une	tombe		« complètement silencieux » « capable de garder un secret » (REY – CHANTREAU 1990: 885)	14
fier	comme	un	coq		« très fier, prétentieux » (ROBERT 2011: 1040)	13
fier	comme	un	paon		« fier d'une manière ostentatoire et souvent risible » (REY – CHANTREAU 1990: 677)	13
réglé	comme	une	horloge		« très régulier dans ses habitudes » (REY – CHANTREAU 1990: 510)	13
rouge	comme	une	pivoine		« très rouge, par honte, timidité, émotion » (REY – CHANTREAU 1990: 732)	13
con	comme	la	lune		« particulièrement stupide » (REY – CHANTREAU 1990: 568)	12
doux	comme	un	mouton		« très doux et docile » (ROBERT 2011: 1648)	12

malheureux	comme	les	pierres		« très malheureux et seul » (ROBERT 2011: 1900)	12
têtu	comme	un	âne		- (ROBERT 2011: 93)	11
beau	comme	un	astre		« resplendissant, superbe » (ROBERT 2011: 163)	10
clair	comme	le	jour		« évident » (REY – CHANTREAU 1990: 207)	10
fragile	comme	du	verre		« très fragile » (ROBERT 2011: 1092)	10
grand	comme	un	mouchoir de poche		« exigu, tout petit (d'une surface, d'un terrain, d'une habitation...) » (REY – CHANTREAU 1990: 620)	10
gros	comme	une	montagne		« très gros, très volumineux » (ROBERT 2011: 1629)	10
immobile	comme	une	statue		« absolument immobile » (ROBERT 2011: 2431)	10
noir	comme	du	charbon		« se dit d'un corps dont la surface ne réfléchit aucun rayonnement visible, dont la couleur est aussi sombre que possible » (ROBERT 2011: 1696)	10
chiant	comme	la	pluie		« très ennuyeux » (REY – CHANTREAU 1990: 742)	9
clair	comme	le	crystal		« évident, d'une clarté parfaite » (REY – CHANTREAU 1990: 207)	9
droit	comme	un	piquet		« droit et raide (d'une personne) » (REY – CHANTREAU 1990: 729)	9
gros	comme	une	baleine		« très gros » (ROBERT 2011: 1193)	9
gros	comme	le	bras		« renforce une appréciation flatteuse, un titre généralement immérité » (REY – CHANTREAU 1990: 124)	9

rouge	comme	un	coquelicot		« rouge (de confusion, de pudeur ou encore par la nature du teint) » (REY – CHANTREAU 1990: 247)	9
rouge	comme	une	écrevisse		« rouge d'émotion (confusion, honte, timidité, pudeur) » (ROBERT 2011: 2273)	9
rusé	comme	un	renard		« qui a de la ruse » (ROBERT 2011: 2283)	9
sec	comme	une	trique		« très maigre » (REY – CHANTREAU 1990: 900)	9
vieux	comme	-		Hérode	« très vieux, très ancien » (REY – CHANTREAU 1990: 504)	9
dur	comme	du	béton		« qui résiste à la pression, au toucher ; qui ne se laisse pas entamer ou déformer facilement » (ROBERT 2011: 793)	8
dur	comme	une	Pierre		« très dur, impitoyable » (REY – CHANTREAU 1990: 724)	8
gros	comme	une	tête d'épingle		« gros exprimant les dimensions relatives » (ROBERT 2011: 1193)	8
long	comme	un	jour sans pain		« très long, interminable » (REY – CHANTREAU 1990: 672)	8
mignon	comme	un	coeur		« d'une manière charmante, attendrissante » (REY – CHANTREAU 1990: 220)	8
tranquille	comme	-		Baptiste	« très tranquille » (REY – CHANTREAU 1990: 897)	8
bavard	comme	une	pie		« habituellement bavard » (REY – CHANTREAU 1990: 715)	7
blanc	comme	un	cachet d'aspirine		« très blanc de peau (notamment, pas bronzé) » (ROBERT 2011: 154)	7
blanc	comme	un	lis		« la fleur blanche du lis commun » « symbole de la pureté, de candeur, de vertu » (ROBERT 2011: 1466)	7

dur	comme	le	diamant		« d'une dureté extrême » (REY – CHANTREAU 1990: 324)	7
pâle	comme	la	mort		« extrêmement pâle » (REY – CHANTREAU 1990: 614)	7
serrés	comme	des	sardines		« être entassés les uns contre les autres sans pouvoir bouger » (REY – CHANTREAU 1990: 835)	7
trem pé	comme	une	soupe		« complètement trempé (par la pluie) » (ROBERT 2011: 2408)	7
blanc	comme	un	drap		« s'emploi surtout pour qualifier le teint, la couleur de la peau , en suggérant généralement un cause (maladie, peur...) » (REY – CHANTREAU 1990: 88)	6
frais	comme	une	rose		« bien reposé, frais et dispos » (REY – CHANTREAU 1990: 820)	6
froid	comme	le	marbre		« qui reste impassible, glacial » (ROBERT 2011: 1532)	6
grand	comme	la	main		« très petit » (REY – CHANTREAU 1990: 574)	6
jaloux	comme	un	tigre		« extrêmement jaloux » (REY – CHANTREAU 1990: 883)	6
maigre	comme	un	coucou		« très maigre » (REY – CHANTREAU 1990: 259)	6
plat	comme	la	main		« sans intérêt, banal » (REY – CHANTREAU 1990: 738)	6
prompt	comme	le	éclair		« très rapide ; instantané » (REY – CHANTREAU 1990: 353)	6
souple	comme	une	liane		« très souple » (ROBERT 2011: 1450)	6
vieux	comme	mes	robes		« très vieux » (REY – CHANTREAU 1990: 816)	6

Tabulka č. 2: Seznam analyzovaných výrazů a jejich definice II

ADJ	comme	determ.	NOM	NAM	Definice	Počet výskytů
chaud	comme	la	braise		« vivement, sans attendre » (REY – CHANTREAU 1990: 121)	56
frêle	comme	un	papillon de mai		« dont l'aspect ténu donne une impression de fragilité » (ROBERT 2011: 1100)	21
copains	comme	-	cochons		« très amis » (REY – CHANTREAU 1990: 215)	19
frais	comme	la	rosée (du matin)		« s'emploi pour qualifier la fraîcheur, par confusion semiconsciente avec rose » (REY – CHANTREAU 1990: 821)	12 (6)
beau	comme	le	amour		« d'une manière charmante, attendrissante » (REY – CHANTREAU 1990: 220)	10
bon	comme	le (du)	(bon) pain		« très bon, excellent (d'une personne) » (REY – CHANTREAU 1990: 671)	9 (15)
noir	comme	le	jais		« d'un noir profond et brillant » (REY – CHANTREAU 1990: 523)	9
noir	comme	la	suie		« fuligineux » (ROBERT 2011: 2456)	9
belle	comme	une	fleur		- (ROBERT 2011: 1058)	8
pédé	comme	un	phoque		« (souvent injurieux) homosexuel » (ROBERT 2011: 1840)	7
unis	comme	les	doigts de la main		- (ROBERT 2011: 2654, 768)	6

Tabulka č. 3: Možnosti překladu analyzovaných výrazů I

ADJ	comme	determ.	NOM	NAM	České ekvivalenty		
					InterCorp	SČFI ¹²³	Jiné ¹²⁴
vieux	comme	le	monde		<p>Všechna ta nenávist <i>stará jako svět</i> opadne.</p> <p>Bratranec a sestřenice, to je vztah <i>známý odedávna</i>.</p> <p>[...] Popisuje tento <i>starý</i> jev jako důležitý faktor [...]</p> <p>Dluhová krize je fenomén <i>starý jako lidstvo samo</i>.</p> <p>[...] je <i>stará jako samy dějiny lidstva</i>.</p> <p><i>Nejstarší</i> pravidlo osobních financí zní [...]</p>	<p>starý j. (sám) svět staré j. lidstvo samo starý j. Praha</p>	-
libre	comme	le	air		<p>[...] A když byl Pinocchio <i>volný jako pták</i> [...]</p>	<p>volný j. pták</p>	-

X

¹²³ Všechny překlady uvedené v tomto sloupci v tabulce č. 3 i č. 4 jsou převzaty ze *Slovníku české frazeologie a idiomatiky: přirovnání* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983). Kompletní citace je u každého výrazu uvedena v příslušné části této práce.

¹²⁴ V tomto sloupci jsou uvedeny jednak překlady převzaté z jiných zdrojů, včetně ostatních svazků *Slovníku české frazeologie a idiomatiky*, pokud byly pro překlad použity, a jednak vlastní navržené překlady, včetně lexikálních idiomů a adjektivně-adverbiálních kolokací vytvořených od konkrétních přirovnání.

blanc	comme	-	neige		<p>[...] ale vnitřek paží zůstává vředyčky <i>bílý jako sníh</i> [...]</p> <p>Lidi, kteří mají zničenou a zkaženou pověst, je ve světě aspoň desetkrát tolik než těch s <i>čistou pověstí</i>.</p> <p>Potvora je <i>úplně bílá</i>, a najednou vám porodí černocho.</p> <p>[...] více než sto tisíc koní a velbloudů <i>bílých jako padlý sníh</i>.</p> <p>[...] Putin, <i>čistý jako padlý sníh</i>, může dělat, co se mu zlíbí.</p> <p>[...] nám však ukázala, že EIB není <i>zcela bez hříchu</i>.</p> <p>[...] nejsou v konfliktech [...], vždy <i>zcela bez viny</i>.</p> <p>Jinak Tymošenková ovšem také není <i>čistá jako lilie</i>.</p>	<p>bílý j. (padlý) sníh bílý/čistý j. z alabastru/alabastr</p>	sněhobílý
simple	comme	-	bonjour		<p>Řešení výzvy globální změny klimatu je ale <i>nad slunce jasné</i>.</p>	<p>jasný/jednoduchý/lehký j. facka/pár facek jednoduché j. násobilka</p>	
sage	comme	une	image		-	být j. andílek	být (úplně) zlatíčko
plein	comme	un	oeuf		<p>[...] chalupy odloučené od světa a přesto <i>až po okraj plné</i> [...]</p>	-	-

blanc	comme	la	neige		<p>[...] stařec s vlasy <i>bílými jako sníh</i>, se rozběhl ke dveřím [...]</p> <p>[...] uviděl [...] domek <i>bílý jako sníh</i>.</p> <p>Harry si odnášel velikou klec, ve které s hlavou pod křídlem tvrdě spala nádherná <i>sova sněžná</i>.</p>	<p>bílý j. (padlý) sníh bílý/čistý j. z alabastru/alabastr</p>	sněhobílý
doux	comme	un	agneau		-	<p>mírný/krotký j. beránek mírný j. ovečka být j. jehně</p>	beránčí povaha (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1988: 256) holubičí povaha/nátura (IBID.: 138-139)
gros	comme	le (un)	poing		-	velký j. pěst	-
léger	comme	une	plume		Měla jsem duši <i>lehkou jako pírko</i> .	lehký j. pírko/peříčko	-
clair	comme	de le	eau de roche		<p>Ukázalo se to poprvé <i>nad slunce jasněji</i> [...]</p> <p>Byla <i>čirá jako pramenitá voda</i>, neměl žádnou chuť [...]</p> <p>Mělo by být <i>jasné</i>, kdo je [...] odpovědný.</p> <p>[...] by již nyní mělo být <i>zcela jasné</i> to, že [...]</p> <p>Postoj EU <i>nezavdává žádnou příčinu k dezinterpretacím</i>.</p> <p>[...] je jednoznačně - dokonce <i>naprosto nepochybně</i> [...]</p> <p>Důsledky <i>vidíme na první pohled</i> [...]</p>	<p>jasný/čistý j. křišťál jasné j. den nad slunce jasnější/jasný</p>	křišťálově čistý

rapide	comme	le	éclair		<i>Rychlý jako blesk</i> , jako jediné bleskurychlé bodnutí dýkou [...] Dudley se <i>bleskurychle</i> natáhl [...] Náhlým <i>bleskovým</i> pohybem opustilo jablko jeho ruku [...]	rychlý j. blesk rychlý j. ďábel	bleskurychlý ďábelsky rychlý
rouge	comme	une	tomate		-	červený/zrudnout j. pivoňka červený/zčervenat/zrudnout j. rak rudý/červený/zčervenat/zrudnout j. vlčí mák červený/zčervenat/zrudnout j. krev	červený/rudý jako rajče
beau	comme	un	dieu/Dieu		Johanne [...] <i>vy jste dnes krásný jako Bůh.</i>	krásný j. bůh	božsky krásný
muet	comme	une	carpe		Tam sed' na zadku a <i>ani nemukej.</i> Jenže dyž přišlo co k čemu, <i>mčel sem stejně jako švestka</i> [...]	němý/mlčet j. kapr němý/mlčet j. ryba být j. němý mlčet j. dub/pařez	-
beau	comme	un	coeur		moc hezký ¹²⁵	hezká/krásná j. růže/růžička/z růže květ děvče j. z růže květ hezký/krásný j. obrázek	-
blond	comme	les	blés		[...] samé statné jako ze selského, <i>blond'até</i> dívky [...]	mít vlasy j. slámu (mít) vlasy j. len slámově zbarvený	-
haut	comme	trois	pommes		Pořád jsem <i>malý jako špunt.</i>	být j. špunt	-
gros	comme	une	maison		Ta výmluva je <i>jako pěst na oko.</i>	je to j. pěst na oko	naprosto zjevný/jasný naprosto zjevně/jasně

¹²⁵ Jak je uvedeno v příslušné pasáži textu, tento překlad byl InterCorpem navržen pro výraz *joli comme un coeur*, ale bylo by ho možné užít i pro toto přirovnání.

malade	comme	un	chien		[...] je dnes <i>úplně grogy</i> . [...] jsou od té doby, co se s vámi setkali, oba <i>doslova nahromadě</i> . [...] najednou se z něj stal <i>Lazar</i> . [...] nesmírně žíravé léky, po nichž mu bude <i>strašlivě zle</i> .	být/ležet j. lazar	velmi/těžce nemocný (těžce) onemocnět
frais	comme	un	gardon		[...] přiběhl za chvíli kuchař, <i>svěží a v bílé čepici</i> [...] [...] pan doktor Bohadlo, celý zase hnusně <i>svěží a zarůžovělý</i> [...]	zdravý j. ryba/rybička/rys čilý/čerstvý j. rybička/ryba	-
beau	comme	le	jour		Byla <i>krásná jako denice</i> , kdežto já jsem podle vás ošklivá.	byl tak krásný, až (jim) přecházel zrak/ oči přecházely	naprosto dokonalý
solide	comme	un	roc		[...] že dánské hospodářství je <i>pevné jako skála</i> [...] Detaily a argumenty však používal se <i>skálopevnou</i> jistotou.	drží to j. židovská/helvétská/turecká víra	-
bête	comme	-	chou		Potom poznáte, že je tou <i>nejjednodušší</i> věcí na světě zjistit [...]	jasný/jednoduchý/lehký j. facka/pár facek jednoduché j. násobilka	-
blanc	comme	un	linge		Ten <i>zbledl jako stěna</i> a řekl [...] [...] zašeptal Ron, ve tváři <i>bílý jako papír</i> . [...] plácl Gubajev svého <i>zsinalého</i> přítele do zad [...]	bledý/bílý/zblednout j. křída	křídově bílý (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1988: 34)
réglé	comme	du	papier à musique		Všechno <i>běží jak podle partesu</i> .	přesný j. hodiny/hodinky	přesně nalinkovaný

sourd	comme	un	pot		Já jim dal adresu na jednu starou <i>hluchou</i> paní [...] [...] že je ke všemu <i>hluchej jako pařez</i> .	hluchý j. pařez/špalek hluchý j. tetřev	-
tête	comme	une	mule		-	tvrdohlavý j. mezek	-
joli	comme	un	coeur		Číšník, <i>moc hezký chlap</i> , se přiblížil.	hezká/krásná j. růže/růžička/z růže květ děvče j. z růže květ hezký/krásný j. obrázek	-
dur	comme	du	bois		[...] jejichž hrudní pláty jsou <i>tvrdé jako dřevo</i> [...] Stěny byly postaveny [...], z cementu <i>tvrdého jako dřevo</i> .	tvrdý j. kámen být j. šutr je to j. železo/ze železa chleba (je) j. brousek	-
grand	comme	une	montagne		[...] připlaval žralok <i>veliký jako hora</i> . [...] řekl mi chlap <i>velký jako hora s napitým hlasem</i> [...]	chlap j. hora	-
dur	comme	de la (la)	pierre		Hagrid [...] mu poslal sáček domácích <i>griliášových hrudek</i> [...]	tvrdé j. kámen	-
heureux	comme	un	poisson dans l'eau		-	být/cítit se někde j. ryba ve vodě být/cítit se v něčem j. doma	-
malin	comme	un	singe		-	chytrý j. opice/stádo opic	-
propre	comme	un	sou neuf		-	čistý j. sklo být j. nové	-
gai	comme	un	pinson		[...] se objevil pečlivě vyholený plnoštíhlý muž <i>s dětským úsměvem</i> [...]	veselý j. skřivánek	-

beau	comme	un	ange		[...] i na tu novou, která přišla před chvílí, byla <i>krásná jako anděl</i> [...]	krásný/hezký j. anděl	andělsky krásný
noir	comme	de la (la)	encre		[...] kde na ní stálo několik slonů, jejichž stíny <i>se černaly jako inkoust</i> [...] [...] nápoj <i>černý jako inkoust</i> [...]	černý j. inkoust	inkoustově černý
riche	comme	-		Crésus	-	bohatý j. Krésus	-
doux	comme	le	miel		Většinou je <i>sladká jako med</i> [...]	sladké j. med	medově sladký
myope	comme	une	taupe		Intelektuály <i>s mnoha dioptriemi na každém oku</i> nebo nudné bankovní úředníky [...]	slepý j. krtek	-
noir	comme	le	ébène		-	černý j. eben	ebenově černý
raide	comme	un	piquet		<i>Chodí, jako by spolkl lineál</i> [...]	chodí/je j. by spolkl/když spolkne pravítko/lineál chodit/stát (rovně) j. svíčka/svíce rovný j. svíce/svíčka	-
rond	comme	une	queue de pelle		-	vožralej/nalitej j. dělo namazanej/vožralej j. kára nalitej j. pupen nalitej/vožralej j. slíva opilý/vožralej j. snop nalitý/nalitej j. sud	-
beau	comme	un	camion		-	-	překrásný nádherný úžasný
bête	comme	ses	pieds		-	blbej j. tágo blbej j. pučtok/putna hloupý j. dřevo blbej/hloupej j. patník/bota	-

laid	comme	un	pou		Nikdo nebude číst o nějakém starém a <i>ošklivém</i> arménském čaroději [...]	ošklivý/šeredný j. ďábel ošklivý/škaredý j. noc	-
aimable	comme	une	porte de prison		[...] kde trůnila moje babička, <i>příjemná jako vrata do věznice</i> [...]	protivný j. činže	-
fier	comme	-		Artaban	-	pyšný j. páv jít/chodit j. královna ze Sáby	-
raide	comme	la	justice		-	-	škrobený strojený striktní přísný strohý
fauché	comme	les	blés		-	švorc/švorcový j. eso pikový/eso pikový čistý j. slovo boží	úplně bez peněz
pauvre	comme	-		Job	-	chudý j. kostelní myš	-
plat	comme	une	limande		Když seš oblečená, seš <i>plochá jak prkno</i> .	být j. (žehlicí) prkno	-
blanc	comme	le	lait		[...] stěny ze žhavě rudých, <i>mléčně bílých</i> a růžových růží [...] [...] zdi byly zdělány [...] v nádherné, <i>jako mléko bílé</i> síťoví [...]	bílý n. mít vlasy/vousy (bílé)/hlavu (bílou) j. mléko být j. mléko	mléčně bílý
heureux	comme	un	roi		[...] a jsme <i>šťastní jako blechy</i> .	žít si/mít se j. baron šťastný j. blecha mít se j. bůh mít se/žít si (někde) j. pánbůh (ve Frankrajchu)/král	-
maigre	comme	un	clou		Je snědá, <i>hubená jak lunt</i> [...]	hubený j. lunt tenký/hubený j. nudle hubený/suchý j. šindel	-

con	comme	un	balai		-	blbej j. tágo blbej j. pučtok/putna hloupý j. dřevo blbej/hloupej j. patník/bota blbej j. motyka	-
droit	comme	un	i		[...] šedivý starší pán, <i>přímého držení těla</i> a přísného pohledu. [...] Bernard <i>našponovaný jak měkké i</i> [...]	chodit/stát (rovně) j. svíčka/svíce rovný j. svíce/svíčka chodí/je j. by spolkl/když spolkne pravítko/lineál	-
heureux	comme	un	pape		-	šťastný j. blecha	-
léger	comme	un	papillon		-	lehký j. pápěrka vznášet se j. motýlek	lehký jako motýlek
muet	comme	une	tombe		-	mlčet j. hrob být j. hrob	-
fier	comme	un	coq		-	pyšný j. páv	-
fier	comme	un	paon		-	pyšný j. páv	-
réglé	comme	une	horloge		-	přesný j. hodiny/hodinky	v přesně stanovenou dobu
rouge	comme	une	pivoine		[...] <i>zrudl</i> vzteky <i>jako krocan</i> [...] Ale to je také trapné, protože vždycky <i>zrudne</i> [...] <i>Zčervenala jako pivoňka.</i>	červený/zrudnout j. pivoňka	-
con	comme	la	lune		-	blbej j. tágo blbej j. pučtok/putna hloupý j. dřevo blbej/hloupej j. patník/bota	-

doux	comme	un	mouton		[...] že s Chloupkem je to úplná hračka, když víte, jak ho <i>uklidnit</i> [...]	mírný/krotký j. beránek	beránčí povaha (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1988: 256) holubičí povaha/nátura (IBID.: 138-139)
malheureux	comme	les	pierres		<i>Trpěl jsi jako zvíře</i> , nazýval jsi mě koketou [...]	-	velice nešťastný
tête	comme	un	âne		-	tvrdohlavý/umíněný j. beran	-
beau	comme	un	astre		Peter byl <i>přímo vzorem mladého chlapce</i> [...] Avšak vracel se rozjařený, <i>krásný</i> [...]	hezký/krásný j. obrázek	-
clair	comme	le	jour		[...] toto příbuzenství bylo <i>nad slunce jasnější</i> [...] To je <i>úplně jasné</i> . Je to <i>jasný jak facka</i> [...] Zprávy o neštěstích [...] jsou <i>jasné jako den</i> .	jasné j. den nad slunce jasnější/jasný	-
fragile	comme	du	verre		-	být j. z marcipánu být j. z porcelánu	křehoučký
grand	comme	un	mouchoir de poche		-	být j. dírka zahradka/pokojíček/políčko/městečko (je) j. dlaň	-
gros	comme	une	montagne		velký/veliký jako hora ¹²⁶	chlap j. hora	ohromný obrovský (až) neuvěřitelný
immobile	comme	une	statue		Seděla tam <i>nehybně jako socha</i> [...] Upřeně hleděla na své trepky, <i>nehybná jako socha</i> .	stát/být j. socha být/stát (někde)/koukat j. špatně vyřezaný svatý	-

¹²⁶ Jak je uvedeno v příslušné pasáži v textu, tento překlad byl InterCorpem navržen pro výraz *grand comme une montagne*, ale bylo by ho možné užít i pro toto přirovnání.

noir	comme	du	charbon		-	černý j. uhel	uhlově černý
chiant	comme	la	pluie		-	-	příšerně/neuvěřitelně/strašně nudný
clair	comme	le	cristal		úplně jasné jasný jak facka ¹²⁷	jasný/čistý j. křišťál jasné j. den nad slunce jasnější/jasný	křišťálově čistý
droit	comme	un	piquet		[...] nenaučí se ani po třiceti nýdr stát rovně jako svíčka [...] Stojím rovně jako svíce.	chodit/stát (rovně) j. svíčka/svíce rovný j. svíce/svíčka chodí/je j. by spolkl/když spolkne pravítko/lineál	-
gros	comme	une	baleine		velký/veliký j. hora ¹²⁸	chlap j. hora	ohromný obrovský (až) neuvěřitelný
gros	comme	le	bras		[...] před některým z těch zazobaných kněží [...]	-	-
rouge	comme	un	coquelicot		-	rudý/červený/zčervenat/zrudnout j. (vlčí) mák červený/zčervenat/zrudnout j. krev	-
rouge	comme	une	écrevisse		Při tom zčervenal jako rak. Pan obršt se začervenat jako kohout [...] [...]šel k nám červený jako rak.	červený/zčervenat/zrudnout j. rak	-
rusé	comme	un	renard		-	chytrý/mazaný j. advokát chytrý/mazaný/lstivý j. liška	-
sec	comme	une	trique		-	hubený j. tyčka hubený/tenký j. špejle/tříška	-

¹²⁷ Jak je uvedeno v příslušné pasáži v textu, tyto překlady byly InterCorpem navrženy pro výraz *clair comme le jour*, ale bylo by možné je užít i pro toto přirovnání.

¹²⁸ Jak je uvedeno v příslušné pasáži v textu, tento překlad byl InterCorpem navržen pro výraz *grand comme une montagne*, ale bylo by ho možné užít i pro toto přirovnání.

vieux	comme	-		Hérode	-	starý j. Abrahám	-
dur	comme	du	béton		-	tvrdý j. kámen být j. šutr je to j. železo/ze železa	-
dur	comme	une	pierre		-	tvrdý j. kámen tvrdý j. skála být j. bez srdce	-
gros	comme	une	tête d'épingle		-	malý j./nebýt větší než špendlíková hlavička	-
long	comme	un	jour sans pain		[...] za nímž trůnila jeho žena, <i>s protáhlým obličejem jak o půstu</i> [...]	dlouhý/táhnout se j. týden/tejden (před výplatou) dlouhý/vysoký/hubený j. bidlo/slonbidlo dlouhý j. (chmelová) tyčka dlouhý j. pracovní den	-
mignon	comme	un	coeur		moc hezký ¹²⁹	hezká/krásná j. růže/růžička/z růže květ děvče j. z růže květ hezký/krásný j. obrázek	-
tranquille	comme	-		Baptiste	-	tichý/zticha j. pěna	-
bavard	comme	une	pie		-	-	strašně/děsně/neskutečně upovídaný (hrozný) mluvka
blanc	comme	un	cachet d'aspirine		-	bílý j. sejra bílý/bledý j. tvaroh	sýrově bílý tvarohově bílý/bledý
blanc	comme	un	lis		-	bílý j. lilie nevinný/čistý j. lilie/lilium	-

¹²⁹ Jak je uvedeno v příslušné pasáži v textu, tento překlad byl InterCorpem navržen pro výraz *joli comme un coeur*, ale bylo by ho možné užít i pro toto přirovnání.

dur	comme	le	diamant		-	tvrdý j. kámen být j. šutr je to j. železo/ze železa tvrdý j. ocel/z ocele	-
pâle	comme	la	mort		<i>Mrtvolně bledá</i> a zničená spočívala na židli [...] Švabrin <i>zbledl jako mrtvola</i> . Byl <i>bledý jako smrt</i> [...]	bledý/zblednout j. smrt	smrtelně bledý mrtvolně bledý
serrés	comme	des	sardines		Včera večer jsme ležely s Margot v mé posteli, je <i>strašně úzká</i> [...]	namačkaní j. sardinky/slanečky/herynky je tam lidí/namačkáno jsou namačkání, že by tam ani jablko nepropadlo	-
trempe	comme	une	soupe		[...] všichni <i>promočení</i> , podráždění, nevrlí.	mokrý/zpocený j. myš mokrý j. hastrman mokrý j. hnůj	-
blanc	comme	un	drap		-	bledý/bílý/zblednout j. křída	křídově bílý (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1988: 34)
frais	comme	une	rose		-	červený j. panenské/míšenské jablíčko (mít) tváře j. panenské/míšenské jablíčko	-
froid	comme	le	marbre		Tvář měla bílou <i>jako mramor</i> a stejně <i>studenou</i> [...]	chladný/studený j. mramor mít tvář j. z mramoru	-
grand	comme	la	main		[...] uprostřed motýlků <i>velkých jako dlaň</i> .	být j. dírka zahradka/pokojíček/políčko/městečko (je) j. dlaň	-
jaloux	comme	un	tigre		-	žárlit (na někoho) j. blázen žárlit (na někoho) j. čert žárlivý j. Othello	-
maigre	comme	un	coucou		-	hubený j. chrt hubený j. koza být j. z kozy duch	-

plat	comme	la	main		-	krajina/rovina (je) j. dlaň rovina/krajina je (tam) (rovná) j. stůl	-
prompt	comme	le	éclair		-	rychlý j. blesk rychlý j. ďábel	bleskurychlý ďábelsky rychlý
souple	comme	une	liane		-	pružný j. (vrbový) proutek urostlý/štíhlý j. bříza	-
vieux	comme	mes	robes		-	-	prostě klasika

Tabulka č. 4: Možnosti překladu analyzovaných výrazů II

ADJ	comme	determ.	NOM	NAM	České ekvivalenty		
					InterCorp	SČFI ¹³⁰	Jiné ¹³¹
chaud	comme	la	braise		-	být j. oheň rozpálený/horký/žhavý j. žehlička/cihlička být do toho j. žhavý/žhavej	nažhavený žhavý
frêle	comme	un	papillon de mai		-	-	[...] hoch pouští si, pln smutku, lodičku <i>křehoučkou jak motýl májový.</i> (RIMBAUD 1964: s. p.)
copains	comme	-	cochons		Leo Bloom je <i>důvěrný přítel</i> Jopieho de Beera [...]	-	dobry přítel
frais	comme	la	rosée (du matin)		-	-	svěží jako (ranní) rosa/rosa (z rána)
beau	comme	le	amour		moc hezký ¹³²	hezká/krásná j. růže/růžička/z růže květ děvče j. z růže květ hezký/krásný j. obrázek	-
bon	comme	le (du)	(bon) pain		-	být j. dobrá hodina	-

¹³⁰ Všechny překlady uvedené v tomto sloupci v tabulce č. 3 i č. 4 jsou převzaty ze *Slovníku české frazeologie a idiomatiky: přirovnání* (ČERMÁK – HRONEK – MACHAČ 1983). Kompletní citace je u každého výrazu uvedena v příslušné části této práce.

¹³¹ V tomto sloupci jsou uvedeny jednak překlady převzaté z jiných zdrojů, včetně ostatních svazků *Slovníku české frazeologie a idiomatiky*, pokud byly pro překlad použity, a jednak vlastní navržené překlady, včetně lexikálních idiomů a adjektivně-adverbiálních kolokací vytvořených od konkrétních přirovnání.

¹³² Jak je uvedeno v příslušné pasáži v textu, tento překlad byl InterCorpem navržen pro výraz *joli comme un coeur*, ale bylo by ho možné užít i pro toto přirovnání.

noir	comme	le	jais		Jeho vlasy, nedávno <i>černé jako smůla</i> , docela zešedivěly [...]	-	smolně černý
noir	comme	la	suie		-	černý j. saze (mít) vlasy černé j. smůla/smola	smolně černý
belle	comme	une	fleur		Zvláštní kontrast mezi tmavou koženou vazbou a rukavicí, <i>krásnou jako skleníková květina</i> [...]	hezká/krásná j. růže/růžička/z růže květ děvče j. z růže květ	-
pédé	comme	un	phoque		-	-	buzerant buzna teplej jak kamna
unis	comme	les	doigts de la main		-	-	zcela jednotní nerozluční semknutí